

ბედკრულნი ამა ქვეყნისა

თავი 1: ძალადობის შესახებ

ავტორი: ფრანც ფანონი

ფრანგულიდან თარგმნა თორნიკე ჭუმბურიძემ

ეროვნული გათავისუფლება, ეროვნული აღორძინება, ხალხისთვის ქვეყნის დაბრუნება, თანამეგობრობა – რა სახელითაც არ უნდა მოვიხსენიოთ, რა ახლებური ფორმულირებაც არ უნდა მოვუძებნოთ, დეკოლონიზაცია ყოველთვის ძალადობრივი ფენომენია. შესწავლის ნებისმიერ დონეზე – პირადი ურთიერთობების, სპორტული კლუბების ახალი სახელწოდებების, პრესტიჟული წვეულების სტუმრების, პოლიციის შემადგენლობის, სახელმწიფო თუ კერძო ბანკის დირექტორთა საბჭოს შემადგენლობის დონეზე – დეკოლონიზაცია, ერთობ მარტივად, გულისხმობს ადამიანების ერთი „სახეობის“ ჩანაცვლებას ადამიანების სხვა „სახეობით“. ეს ტოტალური ჩანაცვლებაა, სრული, აბსოლუტური, ყოველგვარი გარდამავალი ეტაპის გარეშე. რა თქმა უნდა, შეგვეძლო, განგვეხილა ახალი ერის აღმოცენებაც, მისი სახელმწიფოს, დიპლომატიური ურთიერთობების, პოლიტიკური, ეკონომიკური ორიენტაციის ჩამოყალიბება. მაგრამ ვარჩიეთ გვესაუბრა სწორედ იმ ტაბულა რაზაზე, რომელიც დასაწყისიდანვე განსაზღვრავს ყოველგვარ დეკოლონიზაციას. ის გამორჩეულად მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ პირველი დღიდანვე წარმოადგენს კოლონიზებულების ძირითად მოთხოვნებს. სიმართლე ითქვას წარმატების მტკიცებულება თხემით ტერფამდე შეცვლილ სოციალურ სხეულში სძევს. ამ ცვლილების განსაკუთრებული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ ის სურთ, მას ნატრულობენ, მას მოითხოვენ. ამ ცვლილების აუცილებლობა ნედლი, შმაგი და შებორკილი სახით მყოფობს კოლონიზებული მამაკაცების და ქალების ცნობიერებასა და ცხოვრებაში. მაგრამ ასეთი ცვლილების პერსპექტივა, საზარელი მომავლის ფორმით, ასევე ცოცხლობს მამაკაცების და ქალების სხვა „სახეობის“ – კოლონისტების ცნობიერებაშიც.

დეკოლონიზაცია, რომელიც მიზნად მსოფლიო წესრიგის შეცვლას ისახავს, როგორც ვხედავთ, აბსოლუტური უწესრიგობის პროგრამაა. მაგრამ ის ვერ იქნება ჯადოსნობის, ბუნებრივი კატასტროფის ან მეგობრული შეთანხმების შედეგი. დეკოლონიზაცია, როგორც ვიცით, ისტორიული პროცესია, რაც გულისხმობს, რომ ის მხოლოდ იმდენად გახდება შეცნობადი და საკუთარი თავისთვისვე ცხადი, რამდენადაც ამოვიცნობთ იმ ისტორიულ დინებას, რომელიც მას ფორმასა და შინაარსს ანიჭებს. დეკოლონიზაცია არის შეჭი-დება ორ ჩასახვიდანვე ანტაგონისტურ ძალას შორის; ძალებს, რომელთაც უნიკალურობას სძენს სწორედ იმგვარი რეიფიკაცია, რომელიც კოლონიურ მდგომარეობას წარმოქმნის და ასაზრდოებს. მათი პირველი შეხვედრა ძა-ლაღობის ბაირადქვეშ წარიმართა და მათ თანაცხოვრებას – უფრო სწო-რად, კოლონიზატორის მიერ კოლონიზებულების ყვლეფას – ზურგს ხმალი და ქვემეხი უმაგრებდა. კოლონისტი და კოლონიზებული ძველი ნაცნობები არიან. მეტიც, კოლონისტი მართალია, როცა ამბობს, რომ „მათ“ კარგად იცნობს. სწორედ კოლონისტმა *შექმნა* და *კვლავაც ქმნის* კოლონიზებულს. კოლონისტი თავის საიმედოობას, სხვა სიტყვებით, თავის დოვლათს, კო-ლონიური სისტემისგან იღებს.

დეკოლონიზაცია შეუმჩნეველი არასდროს რჩება, რაკი ის ყოფნას მი-ემართება, ფუნდამენტურად ცვლის მას, გარდაქმნის უმნიშვნელობამდე გათელილ მაყურებლებს მთავარ მოქმედ პირებად, რომელთაც ისტორიის დინება თითქოსდა დიდებით ხუნძალვს, დეკოლონიზაცია ახალი ადამიანე-ბის, ახალი ენის, და ახალი ადამიანურობის ხელით ყოფნაში ახალ რიტმს შემოუძღვება. ჭეშმარიტად, დეკოლონიზაცია ახალი ადამიანების შექმნაა. თუმცა ეს აქტი თავის ლეგიტიმაციას რომელიმე ზებუნებრივი ძალისგან არ იღებს: კოლონიზებული „საგანი“ ადამიანად იმავე პროცესით იქცევა, რომ-ლითაც თავს ითავისუფლებს.

ამგვარად, დეკოლონიზაციას თან სდევს საჭიროება, სრულად გადაისინ-ჯოს კოლონიური მდგომარეობა. მის ზუსტ განსაზღვრებას ერთ ცნობილ ფრაზაში შეგვიძლია მივაკვლიოთ: „უკანასკნელნი გახდებიან პირველნი“. დეკოლონიზაცია ამ ფრაზის დამონშებაა. ამიტომაცაა, რომ აღწერის დო-ნებზე, ყველა დეკოლონიზაცია წარმატებულია.

შიშველს თუ დავაკვირდებით, დეკოლონიზაციის კანს ყოველთვის ატყვია გავარვარებული ყუმბარების და სისხლიანი დანების კვალი. თუკი უკანასკნელნი პირველნი უნდა გახდნენ, ეს, ჩვენს ორ პროტაგონისტს შორის გადამწყვეტი და სამკვდრო-სასიცოცხლო დაპირისპირების გარეშე ვერ მოხდება. სწრაფვა, რომ უკანასკნელებმა წინ გადაინაცვლონ, რათა თავში მოექცნენ (მეტისმეტად სწრაფად, ზოგის აზრით) ორგანიზებული საზოგადოების შემაღგენელი ნაცნობი ეშელონების, წარმატებას მხოლოდ მაშინ მიაღწევს, თუკი ყოველგვარ საშუალებას, მათ შორის, ცხადია, ძალადობასაც მიმართავს.

ამგვარი პროგრამით შეუძლებელია თუნდაც ყველაზე პრიმიტიული საზოგადოების დემორგანიზება, თუკი თავიდანვე, ანუ ამ პროგრამის ფორმულირებისთანავე არ გადაწყდება, რომ პირიდან მიწისა აღიგავოს გზად შემომხვდარი ყველა წინაღობა. კოლონიზებული, რომელიც გადაწყვეტს განახორციელოს ეს პროგრამა, აღიძრას მისით, მუდმივად მზადაა ძალადობისთვის. მისთვის დაბადებიდანვე ცხადია, რომ ეს სულის შემხუთავი, აკრძალვებით გაძედილი სამყარო მხოლოდ აბსოლუტური ძალადობის მეშვეობით შეიძლება გადაისინჯოს.

კოლონიური სამყარო დახარისხებული სამყაროა. ცხადია, ამის აღსაწერად, სულაც არ გვჭირდება გავიხსენოთ ადგილობრივთა და ევროპელთა ქალაქების, ადგილობრივებისა და ევროპელებისთვის გათვლილი სკოლების არსებობა, ან ვახსენოთ აპართეიდი სამხრეთ აფრიკაში. მაგრამ თუკი უფრო სიღრმისეულად განვიხილავთ დახარისხებას, შევძლებთ მისი სტრუქტურის თუნდაც ზოგიერთი ელემენტის საამჟამოზე გამოტანას. კოლონიური სამყაროს, მისი მოწყობისა და გეოგრაფიული განლაგების ამგვარად დანახვა, საშუალებას მოგვცემს მოვხაზოთ ის ნიშნულები, რომელთა საფუძველზეც უნდა გარდაიქმნას დეკოლონიზებული საზოგადოება.

კოლონიზებული სამყარო ორად გახლეჩილი სამყაროა. გამყოფ ხაზზე, მისი საზღვარი ყაზარმებითა და პოლიციელთა ბლოკ-პოსტებით არის მონიშნული. კოლონიებში, უფლებამოსილი და ოფიციალური საკონტაქტო პირი კოლონიზებულისთვის, კოლონისტისა და მჩაგვრელი რეჟიმის წარმომადგენელი ჟანდარმი და ჯარისკაცია. კაპიტალისტურ საზოგადო-

ებებში, აღზრდა – რელიგიური თუ საერო, მამიდან შვილზე გადასაცემი მორალური რეფლექსების ჩამოყალიბება, 50-წლიანი ერთგული მსახურების შემდგომ ჩინ-მედლებით შემკული მუშაკის სამაგალითო კეთილსინდისიერება, ჰარმონიისა და სიბრძნისკენ სწრაფვის ნახალისება: არსებული წესრიგისადმი მოწინების ეს ესთეტიკური ფორმები, ექსპლუატირებულთა ირგვლივ ქმნის მორჩილებისა და უსაშველობის ატმოსფეროს, რომელიც საგრძნობლად აადვილებს რეჟიმის წარმომადგენელთა ამოცანას. კაპიტალისტურ ქვეყნებში ექსპლუატირებულსა და ძალაუფლებას შორის ეჩხირებიან ათასი ჯურის მორალის მკითხველები, მრჩეველები, „გზის ამბნევეები“. კოლონიალურ რეგიონებში, ამის საპირისპიროდ, ჟანდარმი და ჯარისკაცი, თავიანთი უშუალო მყოფობით, თავიანთი პირდაპირი და ხშირი ჩარევით, მუდმივ კონტაქტს ინარჩუნებენ კოლონიზებულთან და, ხიშტისა და ნაპალმის მოშველიებით არწმუნებენ მას, არ გაინძრეს. როგორც ვხედავთ, ძალაუფლების შუამავალი შიშველი ძალადობის ენას მიმართავს. შუამავალი არ შეალამაზებს ჩაგვრას, არ ნიღბავს ბატონობას. შუამავალს ისინი სააშკარაოზე გამოაქვს, წესრიგის აგენტის მშვიდი სინდისით ათვალსაჩინოებს მათ. შუამავალს ძალადობა კოლონიზებულთა სახლებში და მათ გონებებში შეაქვს.

კოლონიზებულებით და კოლონისტებით დასახლებული ზონები ერთმანეთს არ ავსებენ. ეს ორი ერთმანეთს უპირისპირდება, თუმცა არა იმისათვის, რათა რაიმე უფრო მაღალი ერთობა შექმნან. წმინდად არისტოტელურ ლოგიკას დაქვემდებარებულები, ისინი გამოორიცხავენ ერთმანეთს: შერიგება შეუძლებელია, ერთ-ერთი ზედმეტია. კოლონისტის ქალაქი გამძლეა, ქვით და რკინით ნაშენი. ეს განათებული, მოკირწყლული ქალაქია, რომლის ურნებიც უცნობი, არასდროს ნანახი, დაუსიზმრებელი ნავგით არის გადავსებული. კოლონისტის ფეხებს ვერასდროს შეამჩნევ, იქნებ ზღვაზე მოგეხერხებინა, მაგრამ იქაც ვერასდროს მიუახლოვდები საკმარისად. ამ ფეხებს მყარი ფეხსაცმელი იცავს, მიუხედავად იმისა, რომ კოლონისტების ქალაქების ქუჩები სუფთა და გლუვია, ერთი ორმო კი არაა სადმე, ერთი კენჭიც კი არ გდია. კოლონისტის ქალაქი მაძღარი, გაზულუქებულია, მუცელი მუდამ სავსე აქვს სიამეებით. კოლონისტის ქალაქი თეთრების ქალაქია, უცხოების.

კოლონიზებულის ქალაქი, ან თუნდაც ადგილობრივი ქალაქი, ზანგების სოფელი, მედინა,¹ რეგერვაცია საეჭვო რეპუტაციის ადგილია, საეჭვო რეპუტაციის ხალხით დასახლებული. აქ სადღაც იბადებიან, როგორღაც. აქ სადღაც კვდებიან, რაღაც მიზეზით. ამ სამყაროში დაშორებები არ არის, ადამიანები ადამიანებზე არიან დახვავებულნი, ქოხები – ქოხებზე. კოლონიზებულის ქალაქი დამშეული ქალაქია, პურს, ხორცს, ფეხსაცმელს, ნახშირს, სინათლეს მონატრებული. კოლონიზებულის ქალაქი წელში მოხრილი ქალაქია, დაჩოქებული, მიწას გართხმული. ეს ზანგების ქალაქია, ჩალმიანების. კოლონიზებულები კოლონისტის ქალაქს დანატრებულნი უმზერენ, შურით აღვსილნი. დაუფლებებაზე ოცნებობენ. ყველა სახის დაუფლებებაზე, იქნება ეს კოლონისტის მაგიდასთან მიჯდომა, კოლონისტის ლოგინში ნებივრობა, უმჯობესია – მის ცოლთან ერთად. კოლონიზებული შურიანია. კოლონისტმა ეს იცის. რამდენჯერაც კოლონიზებულის შეპარულ მზერას ჩაიჭერს, სიმწრით, მაგრამ მუდამ შემართული დაადგენს: „მათ უნდათ, ჩვენი ადგილი დაიკავონ“. ეს სიმართლეა. არ არსებობს კოლონიზებული, რომელიც დღეში ერთხელ მაინც არ ოცნებობს კოლონისტის ადგილას დამკვიდრებაზე.

ეს დახარისხებული სამყარო, ეს ორად გახლეჩილი სამყარო, სხვადასხვა სახეობებითაა დასახლებული. კოლონიური კონტექსტი იმითაა უნიკალური, რომ ეკონომიკური რეალობები, უთანასწორობები, ცხოვრების წესში უზარმაზარი სხვაობები ვერასდროს ახერხებენ ადამიანური რეალობების შენიღბვას. თუკი კოლონიურ კონტექსტს უშუალოდ განვიხილავთ, ნათელი გახდება, რომ ეს სამყარო, პირველ რიგში, იმის მიხედვითაა გაყოფილი, თუ რომელ სახეობას, რომელ რასას მიეკუთვნება ან არ მიეკუთვნება მავანი. კოლონიებში, ეკონომიკური ინფრასტრუქტურაც ზედნაშენია. მიზეზი შედეგიც არის: მავანი მდიდარია, იმიტომ რომ თეთრია, და თეთრია, იმიტომ რომ მდიდარია. სწორედ ამიტომ, როცა კოლონიური საკითხის განხილვას ვიწყებთ, მარქსისტული ანალიზი მცირედით უნდა განვავრცოთ. გადააზრებას თვით – მარქსის მიერ ასე კარგად შესწავლილი – წინარეკაპიტალისტური საზოგადოების ცნებაც საჭიროებს. გლეხი არსებითად განსხვავებულია ბატონისგან, მაგრამ მაინც საჭიროა ღვთაებრივი უფლების მოხმობა სტატუსში ამ სხვაობის დასასაბუთებლად. კოლონიებში შორიდან მოსულმა უცხოთ თავი ქვემეხებითა და მანქანებით დაიმკვიდრა. მიუხედავად იმისა,

რომ წარმატებით მოარჯულა, მიუხედავად იმისა, რომ მიითვისა, კოლონისტი მუდამ უცხოდ რჩება. „მმართველი კლასის“ მახასიათებელი არც ქარხნებია, არც მამულები და არც საბანკო ანგარიში. მმართველი სახეობა, პირველ რიგში, ისინი არიან, ვინც შორიდან მოვიდნენ, ვინც არ ჰგვანან ადგილობრივებს, არ ჰგვანან „სხვებს“.

ძალადობას, რომელიც განკარგავდა კოლონიური სამყაროს ჩამოყალიბებას, ძალადობას, რომელიც დაუღალავად სცემდა დაფდაფს მაშინ, როცა ანადგურებდნენ ადგილობრივთა სოციალურ ქსოვილს, განურჩევლად ანგრევდნენ ეკონომიკის ათვლის სისტემებს, იერს, ჩაცმულობას – ამ ძალადობას ხელახლა გააპატიოსნებენ და შეითვისებენ კოლონიზებულები იმ მომენტში, როგორც კი გადაწყვეტენ ისტორიის შემოქმედნი გახდნენ და კოლონიზებული მასები აკრძალულ ქალაქებს დაატყდებიან თავს. ამერიიდან, კოლონიური სამყაროს გაცამტვერება მოქმედების ძლიერ ცხადი, ადვილად გასაგები გეგმაა და მისი მოხელთება კოლონიზებული ხალხის თითოეულ წევრს ძალუძს. კოლონიური სამყაროს გაქრობა იმას არ გულისხმობს, რომ საზღვრების მოშლის შემდგომ ამ ორ ზონას შორის ხიდი გაიდება. კოლონიური სამყაროს განადგურება სხვა არაფერია, თუ არა ამ ზონათაგან ერთის გაუქმება – მიწისქვეშ დამარხვა ან ტერიტორიიდან გაძევება.

როცა კოლონიზებული კოლონიალურ სამყაროს კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებს, ეს არ არის ორი თვალთახედვის რაციონალური დაპირისპირება. ეს არის არა მსჯელობა უნივერსალურის შესახებ, არამედ აბსოლუტურად დადგენილი უნიკალურობის დაჟინება. კოლონიური სამყარო მანიქველური სამყაროა. კოლონისტს არ აკმაყოფილებს კოლონიზებულების მხოლოდ ფიზიკურად – ანუ, მხოლოდ პოლიციისა და ჟანდარმერიის ხელით – შევიწროება. თითქოს იმისათვის, რათა ნათლად წარმოაჩინოს კოლონიური ყვლეფის ტოტალიტარული ბუნება, კოლონისტი კოლონიზებულისგან წმინდა ბოროტების ხატს ქმნის.² კოლონიზებული საზოგადოება არ აღინერება როგორც უბრალოდ ღირებულებებისგან დაცლილი. კოლონისტისთვის საკმარისი არ არის, განაცხადოს, რომ კოლონიზებულ სამყაროში ღირებულებები მიივიწყეს ან, კიდევ უარესი, ისინი არც არასდროს არსებულა. კოლონიზებული ცხადდება ეთიკისადმი იმუნურად, ის განასახიერებს არა

მხოლოდ ღირებულებების არარსებობას, არამედ მათ უარყოფასაც. პირდაპირ ვთქვათ: ის ღირებულებების მტერია. ამ აზრით, კოლონიზებული აბსოლუტური ბოროტებაა. კოროზიული ელემენტი, რომელიც ანადგურებს ყველაფერს, რასაც კი ახლოს მიეკარება, დამანგრეველი ელემენტი, რომელიც წარყვინის ყველაფერს, რასაც კი ესთეტიკურობის ან მორალურობის სცხია რამ, უკეთურ ძალთა აგენტი, ბრმა სტიქიების უნებური და გამოუსწორებელი იარაღი. და ბატონ მეიერს³ შეუძლია, სრული სერიოზულობით განუცხადოს ნაციონალურ ასამბლეას, რომ არ შეიძლება რესპუბლიკის დამდაბლება მასში ალჟირელი ხალხის შემოშვებით. ღირებულებები, ამგვარად, განუკურნებლად მონამლული და დაავადებულია იმ მომენტიდანვე, როცა კოლონიზებულ ხალხთან ამყარებს კონტაქტს. კოლონიზებულების ადათ-წესები, მათი ტრადიციები, მათი მითები, განსაკუთრებით მათი მითები, ამ სილატაკის ნიშანია, ამ არსებითი ნაკლულობის. ამიტომაც დდტ (Dichlorodiphenyltrichloroethane მთარგმნელის შენიშვნა), რომელიც პარაზიტებს, დაავადებების გამავრცელებლებს ანადგურებს, იმავე სიბრტყეზე უნდა განვიხილოთ, რომელზეც ქრისტიანობა, რომელიც ჩანასახშივე ახშობს ერესს, ბუნებრივ ინსტინქტებს, ბოროტებას. ყვითელი ცხელების დამარცხება და ქრისტიანობაზე მოქცევის წარმატებები ერთი საზომით იწონება. მაგრამ მისიონერთა მოზიმიე პატაკები სინამდვილეში იმაზე მიანიშნებენ, თუ რარიგ მნიშვნელოვანია კოლონიზებულთა გულებში გაუცხოების მარცვლების ჩათესვა. მე ქრისტიანულ რელიგიაზე ვსაუბრობ, და, ამიტომაც, ზემოთქმული ნურავის გააკვირვებს. კოლონიებში ეკლესია თეთრების ეკლესიაა, უცხოების. ის კოლონიზებულს ღვთის გზაზე კი არა, თეთრის, ბატონის, მჩაგვრელის გზაზე აყენებს. და, როგორც ვიცით, ამ ისტორიაში მრავალნი არიან წვეულნი და მცირედნი – რჩეულნი.

ხანდახან ეს მანიქველობა თავის ლოგიკურ დასასრულს აღწევს, კოლონიზებულის დეჰუმანიზებით. უფრო ზუსტად, მისი ანიმალიზებით. მართლაც, კოლონისტის ენა, როცა ის კოლონიზებულზე საუბრობს, ზოლოლოგიის ენაა. გამუდმებით იხსენიება, როგორ დახოხავენ ყვითლები, ადგილობრივთა უბნების გამონადენი, ურდოები, სიმყრალე, ნაშიერების დაყრა, ხროვები, ჟესტიკულაციები. კოლონისტი, როცა კი ზუსტად აღწერას ცდილობს და სწორ სიტყვას ეძებს, ყოველთვის საპირუტყვს მიადგება. ევროპელს იშვიათად თუ შეუქმნის უხერხულობას ხატოვანი გამოთქმები. მაგრამ კოლო-

ნიგებულმა, რომელიც ხვდება, რა გეგმა აქვს კოლონისტს, რა ბრალდების წამოყენებას აპირებს, უმაღლვე იცის, რაზე ფიქრობს ის. სწრაფად მზარდი მოსახლეობა, ისტერიული მასები, სახეები, რომელთაც ადამიანურის არაფერი სცხიათ, უფორმო, გასიებული სხეულები, კოპორტა, რომელსაც არც თავი უჩანს და არც ბოლო, ბავშვები, რომლებიც თითქოსდა არავის ეკუთვნიან, მზეს მიფიცხებული მცონარება, უძრაობა – ყველაფერი ეს კოლონიური ლექსიკონის ნაწილია. გენერალი დე გოლი საუბრობს „ურიცხვ ყვითელზე“, ბატონი მორიაკი კი – შავების, ყავისფერების და ყვითლების მასებზე, რომლებიც მალე დაგვატყდებიან თავს. კოლონიზებულმა ეს იცის და გულიანად ეცინება, როცა აღმოაჩენს, რომ სხვა მას ცხოველს უწოდებს. ეს იმიტომ, რომ იცის, რომ ცხოველი არ არის. და სწორედ მაშინ, როცა თავის ადამიანობას აღმოაჩენს, კოლონიზებული იარაღის ლესვას იწყებს, რათა ამ ადამიანობამ გამარჯვება იზეიმოს.

რა წამსაც კოლონიზებული ჯაჭვების ჩხრიალს, კოლონისტის შემფოთებას იწყებს, კოლონისტი მასთან გზავნის არაერთ მზრუნველ სულს, რომელიც „კულტურულ კონფერენციებზე“ მას დასავლური ღირებულებების უნიკალურობასა და სიმდიდრეზე ესაუბრება. მაგრამ როცა კი დასავლური ღირებულებების საკითხი წამოიჭრება, კოლონიზებული იძაბება, მის კუნთებს სპაზმები დაუვლის. დეკოლონიზაციის პერიოდში, კოლონიზებულებს გონიერებისკენ მოუწოდებენ. მათ სთავაზობენ მტკიცე ღირებულებებს, ვრცლად განუმარტავენ, რომ დეკოლონიზაცია არ უნდა გადაიქცეს უკუსვლად, რომ საჭიროა დავეყრდნოთ დროში გამოცდილ, მყარ, ფასეულ ღირებულებებს. ერთი ეგაა, რომ როცა დასავლურ კულტურაზე მსჯელობა ესმის, კოლონიზებულს ხელი თავისი მაჩეტესაკენ გაურბის ან, სულ მცირე, რწმუნდება, რომ ის ხელთ აქვს. ძალადობა, რომლითაც იმკვიდრებს თავს თეთრი ღირებულებების აღმატებულება, აგრესიულობა, რომელიც მსჭვალავს კოლონიზებულების ცხოვრების წესსა და აზროვნებაზე ამ ღირებულებების გამარჯვებას, იწვევენ იმას, რომ სამართლიან პასუხად, კოლონიზებული ბოროტად ჩაიცინებს, როცა ამ ღირებულებებს უხსენებენ. კოლონიურ კონტექსტში, კოლონისტი იქამდე ხდის სულს კოლონიზებულს, სანამ ეს უკანასკნელი ხმამაღლა და გარკვევით არ აღიარებს თეთრების ღირებულებების უპირატესობას. დეკოლონიზაციისას, კოლონიზებული მასები მასხრად იგდებენ ამავე ღირებულებებს, შეურაცხყოფენ, ამოარწყვენ მათ.

ეს ფენომენი, როგორც წესი, შენიღბულია, რაკი, დეკოლონიზაციის პერიოდში, ზოგიერთი კოლონიზებული ინტელექტუალი კოლონიალისტი ქვეყნის ბურჟუაზიასთან დიალოგში შედის. ამ პერიოდის განმავლობაში, ადგილობრივი მოსახლეობა განურჩეველ მასად აღიქმება. ერთი-ორი ადგილობრივი ინდივიდი, რომელსაც ბურჟუა კოლონიალისტები აქა-იქ შეხვედრიან, ვერ გადანონიან ამ პირველად შთაბეჭდილებას და მასში ნიუანსები ვერ შეაქვთ. ამის საპირისპიროდ, გათავისუფლების პერიოდში, კოლონიალისტური ბურჟუაზია გამალებით ცდილობს „ელიტებთან“ კონტაქტის დამყარებას. სწორედ ამ ელიტებთან წარმოებს ცნობილი დიალოგი ღირებულებების თაობაზე. კოლონიალისტი ბურჟუაზია, როდესაც აცნობიერებს კოლონიურ ქვეყანაზე ბატონობის შენარჩუნების შეუძლებლობას, გადანყვევს ზურგს შეუტოს – კულტურის, ღირებულებების, ტექნოლოგიის ველზე აწარმოოს ბრძოლა. თუმცა თვალთახედვიდან არ უნდა გამოგვრჩეს, რომ კოლონიზებულის დიდძალი უმრავლესობა შეუვალაია ამ საკითხების მიმართ. კოლონიზებული ხალხისთვის ყველაზე არსებითი – რაკი ყველაზე ხელშესახებიც არის – ღირებულება, პირველ რიგში, მიწაა: მიწა, რომელიც უნდა იძლეოდეს პურს, და, რაღა თქმა უნდა, ღირსებას. ოღონდ ამ ღირსებას არაფერი აქვს საერთო „პიროვნების“ ღირსებასთან. ამ პიროვნებაზე, ადამიანურ იდეალზე, კოლონიზებულებს არაფერი სმენიათ. თავიანთ მიწაზე კოლონიზებულები მხოლოდ იმას ხედავენ, რომ მათი დაპატიმრება, ცემა, დამშევა დაუსჯელი დარჩება; და მორალის არცერთ მკითხველს, არცერთ მქადაგებელს ერთხელაც კი არ აუღია ეს დარტყმები თავისთავზე, კოლონიზებულებისთვის პური არ უწილადებია. კოლონიზებულისთვის, მორალისტობა, ერთობ მარტივად, კოლონისტის ქედმაღლობის დამცრობას ნიშნავს, მისი ფესვგადგმული ძალადობის ამოძირკვას, ერთი სიტყვით, მის სრულად მოშორებას პეიზაჟიდან. ცნობილი დებულება, რომლის თანახმადაც ყველა ადამიანი თანასწორი უნდა იყოს, თავის გამოხატულებას კოლონიებში მაშინ შეიძენს, როცა კოლონიზებული დაადგენს, რომ კოლონისტის თანასწორია. უფრო შორსაც წავა – მოისურვებს იბრძოლოს იმისთვის, რათა კოლონისტზე მეტი იყოს. მეტიც, მან უკვე გადანყვიტა, ჩაანაცვლოს კოლონისტი, დაიკავოს მისი ადგილი. როგორც უკვე ვნახეთ, ეს მთელი მატერიალური და მორალური სამყაროს დამხობის ნიშანია. ინტელექტუალი, რომელიც, თავის მხრივ, კოლონისტის ნაკვალევს მიჰყვება უნივერსალურისა და აბსტრაქტულისკენ, იმისთვის იბრძოლებს,

რათა კოლონისტმა და კოლონიზებულმა მშვიდად თანაცხოვრება შეძლონ ახალ სამყაროში. მაგრამ მას თვალთახედვიდან გამორჩება – რაკი სწორედ კოლონიალიზმმა გაჟღინთა ის თავისი სააზროვნო ფორმებით – ის, რომ კოლონიური კონტექსტის გაქრობის შემდგომ, კოლონისტს ოდნავადაც აღარ სურს დარჩენა, თანაცხოვრება. შემთხვევითი არ არის, რომ „ლიბერალურად“ მიჩნეულმა ევროპულმა უმცირესობამ საფრანგეთისა და ალჟირის მთავრობებს შორის ყოველგვარი მოლაპარაკებების დანწყებამდე გამოააშკარავა თავისი პოზიცია: მას მხოლოდ ორმაგი მოქალაქეობა სურს, არც მეტი, არც ნაკლები. აბსტრაქტულის არეალში მისი გამომწყვდევით, კოლონისტს ვაიძულებთ, შეუცნობელში შეაბიჯოს. თავს ნუ მოვიტყუებთ: კოლონისტმა მშვენივრად უწყის, რომ ევრაზიითარი ფრაგები ვერ ჩაანაცვლებს სინამდვილეს.

კოლონიზებული, ამრიგად, აღმოაჩენს, რომ მისი სიცოცხლე, სუნთქვა, გულისცემა ისეთივეა, როგორც კოლონისტის. აღმოაჩენს, რომ კოლონისტის კანი უფრო ფასეული არ არის, ვიდრე ადგილობრივის. სხვა სიტყვებით, ეს აღმოჩენა არსებითად შეარყევს მთელ სამყაროს. კოლონიზებულის ახალი და რევოლუციური რწმენა სწორედ მისგან მომდინარეობს. თუკი, მართლაც, ჩემი სიცოცხლე ისეთივე ღირებულია, როგორც კოლონისტის, მისი მზერა თავმარს ველარ დამცემს, ვერ გამაშეშებს, მისი ხმა ველარ გამაქვავებს. მის გვერდით ყოფნა უხერხულობას აღარ მიქმნის. პრინციპში, მიმიფურთხებია კიდევ მისთვის. განა მართო მისი აქ ყოფნა აღარ მალეღვებს, უკვე ისეთ მახეებსაც ვუგებ, რომ მალე გზა აღარ დარჩება, გარდა გაქცევისა.

კოლონიურ კონტექსტს, როგორც აღვნიშნეთ, განსაზღვრავს დიქტომია, რომელსაც ის თავს ახვევს სამყაროს. დეკოლონიზაცია ამ სამყაროს ამთლიანებს რადიკალური გადაწყვეტილებით, თავიდან მოიშოროს მისი ჰეტეროგენულობა, ამთლიანებს მას ერის, ზოგიერთ შემთხვევაში – რასის, საფუძველზე. ჩვენ ვიცით, როგორი რისხვით იხსენიებენ სენეგალელი პატრიოტები თავიანთი პრეზიდენტის, სენგორის გადაწყვეტილებებს: „ჩვენ თანამდებობების გააფრიკულება მოვითხოვეთ, სენგორი კიდევ ევროპელებს ააფრიკელებს“. ეს ნიშნავს, რომ კოლონიზებულებს შეუძლიათ მყისიერად აღიქვან, ხდება თუ არა დეკოლონიზაცია: საწყისი მოთხოვნა ის არის, რომ უკანასკნელნი პირველნი გახდნენ.

მაგრამ კოლონიზებულ ინტელექტუალს ცვლილებები შეაქვს ამ მოთხოვნაში და, სინამდვილეში, მისი მოტივაციები დიდად არც იფარება: ადმინისტრატორის, ტექნიკოსის, სპეციალისტის თანამდებობის დაკავება. მაგრამ კოლონიზებული ამგვარ ნეპოტიზმს საბოტაჟთან აიგივებს და, აქა-იქ, არცთუ იშვიათად გაიგებთ, როგორც აცხადებენ კოლონიზებულები: „მაშ, არ ღირდა ამ დამოუკიდებლობის მოპოვება...“

იმ კოლონიზებულ რეგიონებში, სადაც გათავისუფლებისთვის ჭეშმარიტი ბრძოლა მიმდინარეობდა, სადაც ხალხმა სისხლი გაიღო და შეირაღებული დაპირისპირების ფაზის ხანგრძლივობამ ხელი შეუწყო ინტელექტუალების დაბრუნებას სახალხო საფუძვლებთან, ამ ინტელექტუალებიდან საფუძვლიანად ამოიძირკვა ის ზედნაშენი, რომელიც მათ კოლონიალისტური ბურჟუაზიის წრეებში შეესრუტათ. თავის ნარცისისტულ დიალოგში, კოლონიალისტურმა ბურჟუაზიამ, თავისი პროფესორების ხელით, მართლაც ღრმად ჩაბეჭდა კოლონიზებული ინტელექტუალის გონებაში, რომ ფუნდამენტური ღირებულებები მარადიულნი არიან მიუხედავად ყველა იმ გადაცდომისა, რომლებიც ადამიანებს შეგვიძლია მივანეროთ. აქ საუბარია ფუნდამენტურ დასავლურ ღირებულებებზე. კოლონიზებულმა აღიარა ამ იდეების მართებულება, მისი ტვინის რომელიღაც კუნჭულში ბერძნულ-რომაული საძირკვლის სადარაჯოზე ფხიზლად მდგარმა გუშაგმა დაიბუდა. მაგრამ ისე ხდება, რომ თავისუფლებისთვის ბრძოლის განმავლობაში, იმ მომენტში, როცა კოლონიზებული ინტელექტუალი ხელახლა უკავშირდება საკუთარ ხალხს, ეს ფიქტიური საგუშაგო ცამტვერდება. ყველა ხმელთაშუაზღვისპირული ღირებულება, ინდივიდის, სინათლის, მშვენიერების ზეობა უსიცოცხლო და უფერულ ზიზილ-პიპილოდ იქცევა. მთელი ეს დისკურსი მკვდარი სიტყვების გროვად წარმოჩნდება. ის ღირებულებები, რომლებიც თითქოს სულს აკეთილშობილებდნენ, თავიანთ უსარგებლობას ავლენენ, რაკი არაფერი აკავშირებთ იმ ნამდვილ ბრძოლასთან, რომელშიც ხალხია ჩაბმული.

ეს, პირველ რიგში, ინდივიდუალიზმს ეხება. კოლონიზებულმა ინტელექტუალმა თავისი ბატონებისგან ისწავლა, რომ ინდივიდმა თავი უნდა დაიმკვიდროს. კოლონიალისტმა ბურჟუაზიამ ჩაქუჩით ჩაჭედა კოლონიზებული ინტელექტუალის გონებაში წარმოდგენა ინდივიდებისგან შემდგარ საზო-

გადოებაზე, სადაც ყველა თავის სუბიექტურობაშია გამომწყვდეული, სადაც სიმდიდრე აზროვნებაში სძევს. მაგრამ კოლონიზებული ინტელექტუალი, რომელსაც იღბალი გაუღიმიებს და თავისუფლებისთვის ბრძოლის დროს სანგრებში თავის ხალხთან ერთად აღმოჩნდება, მალევე აღმოაჩენს ამ თეორიის სიყალბეს. თავად ამ ბრძოლის ორგანიზების ფორმებიც კი უცნობ ლექსიკონს სთავაზობს. „ძმა“, „და“, „ამხანაგი“ – კოლონიალისტი ბურჟუაზია განაგდება ამ სიტყვებს, რაკი მისთვის „ჩემი ძმა ჩემი საფულეა, ჩემი ამხანაგი კი – ჩემივე მაქინაცხები“. კოლონიზებული ინტელექტუალის თვალწინ, ერთგვარი აუტოდაფე მის ყველა კერპს ამსხვრევს: ეგოიზმს, ქედმაღლურ თითის შვერას, იმბეცილურ, ინფანტილურ წადილს, რომ ბოლო სიტყვა ყოველთვის შენ დაგრჩეს. ეს კოლონიზებული, კოლონიალისტური კულტურისგან ატომიზებული ინტელექტუალი ასევე აღმოაჩენს სოფლის შვეკრებების თანმიმდევრულობას, სახალხო კომისიების ინტენსიურობას, კვარტლების და უბნების შეხვედრების გასაოცარ ნაყოფიერებას. თითოეულის საზრუნავი მუდამ ყველას საზრუნავია, რაკი, ერთობ მარტივად, ან ყველას ერთად აღმოაჩენენ, და, შესაბამისად, გაჟღერებენ ლეგიონერები, ანაც ყველა ერთად გადარჩება. „თავის დაძვრენა“, ხსნის ეს ათეისტური ფორმა, ამ კონტექსტში, აკრძალულია.

ბოლო ხანებია ბევრს საუბრობენ თვითკრიტიკაზე. მაგრამ იციან კი მათ, რომ ეს პირველ რიგში, აფრიკული ფენომენია? ჩრდილოეთ აფრიკულ ჯემააზე იქნება თუ აღმოსავლეთ აფრიკულ ყრილობებზე, ტრადიცია მოითხოვს, რომ სოფელში წარმოშობილი კონფლიქტები საჯაროდ გაიჩრქვას. ეს ნამდვილად არის ერთობლივი თვითკრიტიკა, ცოტაოდენი იუმორის თანხლებით, რაკი ყველა მოდუნებულია, რადგან, საბოლოო ჯამში ყველას ერთი რამ გვსურს. ანგარიშიანობა, უცნაური დუმილები, ქვენა აზრები, ქვემ-ქვეშობა, საიდუმლოებები – ყველაფერს ამას ინტელექტუალი მით უფრო მოიტოვებს უკან, რაც უფრო ღრმად იძირება ხალხში. და ნამდვილად შეგვიძლია იმის თქმა, რომ ამ დონეზე თემმა უკვე იზიმა გამარჯვება, რომ ის უკვე თავის შუქს, საკუთარ გონს ასხივებს.

მაგრამ ისეც ხდება, რომ დეკოლონიზაცია მიმდინარეობს რეგიონებში, რომლებიც საკმარისად არ შეუქანჯლარებია თავისუფლებისთვის ბრძოლას და აქ იგივე ინტელექტუალები კვლავაც გაქნილები, ცბიერები, გამ-

ჭრიახები არიან. მათში ხელუხლებლადაა შენარჩუნებული ის ქცევები და სააზროვნო ფორმები, რომლებიც კოლონიალისტ ბურჟუაზიასთან ურთიერთობისას შეიძინეს. გუშინ – კოლონიალიზმის, დღეს ეროვნული ხელისუფლების ეს გაზულუქებული ნაშიერები ცალკეული ეროვნული რესურსების დარცვას ხელმძღვანელობენ. ისინი დაუნდობლად იკვალავენ გზას ქვეყნის სილატაკვეში თავიანთი მაქინაციებით და ლეგალური ქურდობით – იმპორტ-ექსპორტის ასოციაციებით, ანონიმური საზოგადოებებით, ბირჟაზე თამაშით, სპეციალური პრივილეგიებით. ისინი დაჟინებით მოითხოვენ კომერციული საქმიანობის ნაციონალიზაციას; სხვა სიტყვებით, მოითხოვენ, რომ სარფიანი გარიგებები და მომგებიანი ინვესტიციები მხოლოდ ადგილობრივებს ერგოთ. დოქტრინის დონეზე, ისინი აცხადებენ, რომ სასიცოცხლოდ აუცილებელია ერის დარცვის ნაციონალიზაცია. ნაციონალური პერიოდის ამ სიმწირეში, ე.წ. ქამრების შემოჭრის ფაზაში, მათი მიღწევები მიმტაცებლობაში მალევე იწვევს ხალხის რისხვას და ძალადობას. დღევანდელ აფრიკულ და მსოფლიო კონტექსტში, ეს ღატაკი და დამოუკიდებელი ხალხი აჩქარებული ტემპით აღწევს სოციალურ ცნობიერებას. ამას ის პატარა ადამიანები მალე მიხვდებიან.

მჩაგვრელების კულტურის შესათვისებლად და მასში ჩასანთქმელად, კოლონიზებულ ინტელექტუალს მსხვერპლის გაღება მოუწია. მათ შორის, მოუწია გაეთავისებინა კოლონიური ბურჟუაზიის სააზროვნო ფორმები. ამის ცხადი ნიშანია კოლონიზებული ინტელექტუალის უუნარობა, აწარმოოს დიალოგი. ასეა, რადგან არ იცის, როგორ გადაიწიოს უკანა პლანზე იდეის ან მიზნის პირისპირ. ამის საპირისპიროდ, როცა ეს ინტელექტუალი ხალხის შუაგულში იღწვის, ის გამუდმებით განცვიფრებულია. მას პირდაპირი მნიშვნელობით განაიარაღებს ხალხის კეთილსინდისიერება და გულწრფელობა. ის ხდება ერთგვარი *beni-oui-oui*,⁴ რომელიც კვერს უკრავს ხალხის თითოეულ სიტყვას, და აქცევს მას საბოლოო განაჩენად. მაგრამ ფელაჰი,⁵ უმუშევარი, დამშეული პრეტენზიას ჭეშმარიტებაზე არ აცხადებენ. ისინი არ ამბობენ, რომ ჭეშმარიტება მათთანაა, რადგან ის თავად მათშია.

ობიექტურად რომ შევხედოთ, ინტელექტუალი ამ პერიოდში ვულგარული ოპორტუნისტივით იქცევა. სინამდვილეში, ის არ წყვეტს მანევრირებას. ხალხი აზრადაც არ გაივლებს მის გაძევებას ან კუთხეში მომწყვდევას.

ხალხს მხოლოდ ის სურს, რომ ყველაფერი საზიარო გახდეს. ხალხის ნაკადთან ინტელექტუალის შეერთებას აფერხებს დეტალებით მისი უცნაური გატაცება. საქმე ის არ არის, რომ ხალხი ანალიზის წინააღმდეგია. მას მოსწონს, როცა განუმარტავენ, მოსწონს, როცა ესმის მსჯელობის განვითარება, მოსწონს, როცა ხედავს, საით მიდის. მაგრამ კოლონიზებული ინტელექტუალი, ხალხთან თავისი თანაცხოვრების პირველ ეტაპზე, უპირატესობას დეტალებს ანიჭებს და შედეგად ავიწყდება ბრძოლის უშუალო მიზანი – კოლონიალიზმის დამარცხება. ბრძოლის მრავალგვარი დინებით თავბრუდახვეული, კოლონიზებული ინტელექტუალი, როგორც წესი, ლოკალურ ამოცანებზე კონცენტრირდება, რომელთაც გზებით, მაგრამ მეტისმეტად პედანტურად ასრულებს. ის ყოველთვის ვერ ხედავს მთლიანობას. ამ საზარელ მექანიზმში, რომელიც ყველაფერს ფქვავს და ერთად აღრევს, სახალხო რევოლუციაში, მას დისციპლინების, სპეციალობების, სფეროების ცნებები შემოაქვს. ბრძოლის ცალკეულ ეპიზოდებში ჩართულს, კოლონიზებულ ინტელექტუალს თვალთახედვის მიღმა რჩება მოძრაობის ერთიანობა და, ლოკალურ დონეზე წარუმატებლობის შემთხვევაში, ეჭვები და სასოწარკვეთა იპყრობს. ამის საპირისპიროდ, ხალხი იმთავითვე გლობალურ პოზიციას იჭერს. მიწა და პური: როგორ მოვიპოვოთ მიწა და პური? და ხალხის ეს ჭიუტი, თითქოსდა შეზღუდული, ვიწრო თვალსაწიერი საბოლოოდ მოქმედების ყველაზე უფრო შედეგიანი და ქმედითი მოდეალი აღმოჩნდება.

ჭეშმარიტების საკითხიც იმსახურებს ჩვენს ყურადღებას. ხალხის გულებში ჭეშმარიტება ყოველთვის მხოლოდ თანამემამულეებს ერგებათ. ვერავითარი აბსოლუტური ჭეშმარიტება, სულის გამჭვირვალობაზე ვერავითარი მსჯელობა ვერ შეარყევს ამ მიდგომას. კოლონიური სიტუაციის სიცრუეს კოლონიზებული ასეთივე სიცრუით პასუხობს. თანამემამულეებთან გულდიად იქცევა, კოლონისტებთან – დაძაბულად და ამოუცნობად. ჭეშმარიტება ის არის, რაც დააჩქარებს კოლონიური რეჟიმის დამხობას, რაც ხელს შეუწყობს ერის აღმოცენებას. ჭეშმარიტება ის არის, რაც დაიცავს ადგილობრივებს, უცხოელებს კი დალუპავს. კოლონიურ კონტექსტში არ არსებობს ჭეშმარიტებაზე დაყრდნობილი ქცევა. და სიკეთე უბრალოდ ისაა, რაც მათ ავნებს.

ზევით ვნახეთ, რომ თავდაპირველი მანიქეიზმი, რომელიც კოლონიურ საზოგადოებას განკარგავდა, დეკოლონიზაციის პერიოდშიც ხელუხლებლად ნარჩუნდებდა. კოლონიზატორი ყოველთვის რჩება მტრად, ანტაგონისტად, საძულველად. მჩაგვრელი, თავის ზონაში, ნაკადს ქმნის, დომინაციის, ექსპლუატაციის, ძარცვის ნაკადს. სხვა ზონაში, კოლონიზებული საგანი, ორად მოკეცილი, გაძარცული, რითაც კი შეუძლია, აძლიერებს ამ ნაკადს, რომელიც კოლონიზებული ტერიტორიის სანაპიროებიდან „მეტროპოლიის“ სასახლეებამდე და ნავსადგურებამდე შეუფერხებლად მიედინება. ამ გაქვავებულ ზონაში ზედაპირზე ჩქამი არ იძვრის, პალმები ქარში წონასწორობას ინარჩუნებენ, ზღვის ტალღებს ნაპირი ისხლექს, ნედლეული მიდის და მოდის და კოლონიზატორის აქ ყოფნას ლეგიტიმურობას სძენს, კოლონიზებული კი, უფრო მკვდარი, ვიდრე ცოცხალი, მარად ერთნაირ ოცნებაში ინახავს თავს. ისტორიას კოლონისტი ქმნის. მისი ცხოვრება ეპოპეა, ოდისეა. აბსოლუტური საწყისიც ისაა : „ეს მიწა ჩვენ შეექმენით“. განგრძობითობის საფუძველიც: „თუკი ჩვენ წავალთ, ყველაფერი დაიღუპება, ეს მიწა შუა საუკუნეებს დაუბრუნდება. მის პირისპირ, გამეშვებული არსებები, შიგნიდან გამოხრულნი ციებ-ცხელების და „მამა-პაპისეული წეს-ჩვეულებების“ გამოისობით, კოლონიური მერკანტილიზმის ნოვატორული დინამიზმისთვის, ლამის არაორგანულ ფონს ქმნიან.

კოლონისტი ქმნის ისტორიას და მან ეს იცის. და მეტროპოლიის ისტორიის გამუდმებული მოხმობით, ის ცხადად მიაინიშნებს, რომ ის აქ ამ მეტროპოლიის გაგრძელებაა. ისტორია, რომელსაც კოლონისტი წერს, არის არა იმ ქვეყნის ისტორია, რომელსაც აჩანაგებს, არამედ – თავისივე ერის, რომელიც ამ ქვეყანას ძარცვავს, აუპატიურებს, ამშვეს. უძრაობა, რომელიც კოლონიზებულს აქვს მისჭილი, მხოლოდ მაშინ გახდება სათუო, თუ ის გადაწყვეტს ბოლო მოუღოს კოლონიალიზმის ისტორიას, რათა სიცოცხლე შთაბეროს თავისი ერის ისტორიას, დეკოლონიზაციის ისტორიას.

დახარისხებული, მანიქეველური, უძრავი სამყარო, ძეგლების სამყარო: ძეგლი გენერლის, რომელიც დაპყრობას ხელმძღვანელობდა, ძეგლი ინჟინრის, რომელმაც ხიდი ააგო. გაყოფილებული სამყარო, რომელიც თავის კვარცხლბეკქვეშ თელავს მათრახის რტყმისგან უკვე გადატყავებულ ზურგებს. აი კოლონიური სამყარო! ადგილობრივი გამომწყვდეული არსებაა,

აპართეიდი სხვა არაფერია, თუ არა კოლონიური სამყაროს დახარისხებულობის მოდალობა. პირველი, რასაც ადგილობრივი სწავლობს, ის არის, რომ თავის ადგილას დარჩეს, ზღვარს იქით არ გადავიდეს. ამიტომაც არის ყოველთვის ადგილობრივის სიზმრები კუნთების, მოქმედების, აგრესიის სიზმრები. მე მესიზმრება, რომ დავხტი, ვცურავ, დავრბივარ, ვცოცავ. მესიზმრება, რომ ვხარხარებ, რომ ერთი ნახტომით ვლახავ მდინარეს, რომ მანქანების კოლონა მომდევს და ვერასდროს მენწევა. კოლონიზაციის პერიოდში, კოლონიზებული ყოველდამე ითავისუფლებს თავს, სადამოს ცხრიდან დილის ექვს საათამდე.

თავის კუნთებში გამჭდარ ამ აგრესიულობას კოლონიზებული თავდაპირველად თავისიანების წინააღმდეგ ამჟღავნებს. ეს ის პერიოდია, როცა ზანგები ერთმანეთს დაერევიან და პოლიციელებმა, ინსპექტორებმა აღარ იციან, რა წყალში გადავარდნენ, ჩრდილოაფრიკული კრიმინალის გასაოცარი ზრდის შემხედვარე. მოგვიანებით ვნახავთ, როგორ უნდა განვიხილოთ ეს ფენომენი.⁶ კოლონიური მოწყობის პირობებში, კოლონიზებული გამუდმებული დაძაბულობის მდგომარეობაშია. კოლონისტის სამყარო მტრულად განწყობილი სამყაროა, გამრიყველია, მაგრამ, ამავე დროს, შურის აღმძვრელიც. უკვე ვნახეთ, რომ კოლონიზებული მუდამ ოცნებობს, კოლონისტის ადგილას აღმოჩნდეს. კოლონისტი კი არ გახდეს, არამედ ის ჩაანაცვლოს. ეს მტრული, დამთრგუნველი, აგრესიული სამყარო ჯოჯოხეთი კი არ არის, რომელსაც რაც შეიძლება სწრაფად უნდა გაეცალო, არამედ სამოთხე, აქვე, ყურის ძირში, სამოთხე, რომელსაც საზარელი ქოფაკები იცავენ.

კოლონიზებული მუდამ ფხიზლადაა, რადგან, რაკი კოლონიური სამყაროს ურიცხვ ნიშანში გარკვევა უჭირს, არასდროს იცის, ზედმეტი მოსდის თუ არა. კოლონიალისტის მიერ მოწყობილ სამყაროში, კოლონიზებული ყოველთვის წინასწარ მოიაზრება ბრალეულად. ამ ბრალს კოლონიზებული საკუთარ თავზე არ იღებს, ის უფრო ერთგვარი წყევლაა, კოლონიზებულის თავზე გამოკიდებული დამოკლეს მახვილი. გულის სიდრმეში, კოლონიზებული არცერთ ხელისუფლებას არ აღიარებს. მასზე მბრძანებლობენ, მაგრამ არ მოუთვინიერებიათ. მას ამდაბლებენ, მაგრამ თავის სიმდაბლეში ვერ არწმუნებენ. ის მოთმინებით იცდის, როდის მოადუნებს კოლონისტი ყურადღებას და მერე ეძგერება. კოლონიზებულს კუნთები ყოველთვის და-

ჭიმული აქვს. ვერ ვიტყვით, რომ შეშფოთებულია, დაშინებულია. მეტიც, ის ყოველთვის მზადაა, ნანადირევის როლი მონადირისაზე გაცვალოს. კოლონიზებული არის ბრალდებული, რომელიც მარად ოცნებობს, ბრალმდებელი გახდეს. სოციალური სიმბოლოები – ჟანდარმერია, საყვირის ხმები ყაზარმებიდან, სამხედრო აღლუმები, მალლა აღმართული აღმები – ერთდროულად შემბორკავიც არის და აღმგზნებიც. ისინი არ ამბობენ: „არ გაინძრე“; არამედ – „კარგად გათვალე შენი სვლა“. და, მართლაც, კოლონიზებულს თუნდაც ჩასთვლიმოს, დაავიწყდეს, კოლონისტის ქედმაღლობა, მისი სწრაფვა, შეამონშოს კოლონიური სისტემის სიმტკიცე, მას კვლავ და კვლავ შეახსენებს, რომ დიადი დაპირისპირება სამუდამოდ ვერ გადაიდება. ეს იმპულსი, დაიკავოს კოლონისტის ადგილი, კოლონიზებულის კუნთებს მუდამ უნარჩუნებს ტონუსს. მართლაც, ცნობილია, რომ გარკვეულ ემოციურ მდგომარეობაში წინაღობის არსებობა აძლიერებს სწრაფვას მოქმედებისკენ.

კოლონისტისა და კოლონიზებულის ურთიერთობა მასის ურთიერთობაა. კოლონიზებულთა რიცხოვრივ უპირატესობას კოლონისტი თავის ძალას უპირისპირებს. კოლონისტი ეგზიბიციონისტია. საკუთარ უსაფრთხოებაზე ზრუნვა მას უბიძგებს ხმამაღლა შეახსენოს კოლონიზებულს: „ბატონი აქ მე ვარ“. კოლონისტი ინარჩუნებს კოლონიზებულში რისხვას, რომელსაც გადმოდვრის საშუალებას არ აძლევს. კოლონიზებული მჭიდროდ არის მოწყვდიელი კოლონიალიზმის ბადეში. მაგრამ ჩვენ ვნახეთ, რომ შინაგანად კოლონიზებული მხოლოდ მოჩვენებითადაა გაქვავებული. კოლონიზებულის კუნთების დაძაბულობა პერიოდულად გამოთავისუფლდება ძალადობის ამოფრქვევებად: ტომებს, კლანებს, ინდივიდებს შორის დაპირისპირებად.

ინდივიდების დონეზე, სალი აზრის სრული უარყოფის მონმე ვართ. იმ დროს, როცა კოლონისტს და პოლიციელს შეუძლიათ დღე და ღამე სცემონ, შეურაცხყონ, მუხლებზე დააჩოქონ კოლონიზებული, ჩვენ ვხედავთ, მის მზაობას, დანა ამოიღოს მეორე კოლონიზებულის ერთი მტრული ან აგრესიული გამოხედვის საპასუხოდაც კი. ასეა, რადგან კოლონიზებულის ბოლო ნუგეში თავისივე თანამომძმესთან საკუთარი ღირსების დაცვაა. ტომებს შორის დაპირისპირებები მესხიერებას შემორჩენილ ძველ წყენებს

ახანგრძლივებენ. ამ გარჩევებში თავის გადაშვებით, კოლონიზებული ცდილობს თავი დაირწმუნოს, რომ კოლონიალიზმი არ არსებობს, რომ ყველაფერი ისეა, როგორც ადრე, რომ ისტორია გრძელდება. ჩვენთვის სავსებით ცხადი ხდება, რომ კოლექტივის დონეზე, ეს ნაცნობი ქცევაა, სინამდვილისგან გაქცევაა, რომლის დროსაც ამ ძმათამკვლელ ომში ჩართვა შესაძლებელს ხდის დაბრკოლების დაფარვას, შესაძლებელს ხდის შემდგომისთვის გადაიდოს გარდაუვალი, კოლონიალიზმის წინააღმდეგ შეირაღებული ბრძოლის წამოწყება. ამიტომაც, ტომებს შორის დაპირისპირებაში კოლექტიური თვითდესტრუქცია ერთ-ერთი გზაა, რომლითაც კოლონიზებულის კუნთების დაძაბულობა განიხმუტება. ეს, საფრთხის პირისპირ სიკვდილის არჩევა, სუიციდალური ქცევა, კოლონისტს, რომელიც სიცოცხლესა და ჩაგვრას ერთიანად იტევს საკუთარ თავში, კიდევ ერთხელ არწმუნებს, რომ ეს ხალხი რაციონალური არ არის. კოლონიზებული რელიგიის მეშვეობითაც ახერხებს, არ შეიმჩნიოს კოლონისტი. ფატალიზმი მჩაგვრელს ყოველგვარი პასუხისმგებლობისგან ათავისუფლებს, რაკი უკეთურების, სიღატაკის, ბედისწერის წყარო ღმერთი ხდება. ამგვარად, ინდივიდი თანხმდება ღვთის მიერ მოვლენილ უბედურებას, განერთხმება კოლონისტისა და თავისივე ხვედრის წინაშე და ერთგვარი შინაგანი განონასწორების მეშვეობით, ქვის ლოდით უშფოთველი ხდება.

თუმცა ამასობაში დრო გადის, ცხოვრება გრძელდება და კოლონიზებული ან უკვე საშიშ მითებს, ნაკლებგანვითარებულ საზოგადოებაში ასე გავრცელებულთ, მოიხმობს თავისი აგრესიის შესაკავებლად: ბოროტ გენიებს, რომლებიც მაშინვე გამოჩნდებიან, როგორც კი გზიდან გადავხვებით, ადამიანი-ლეოპარდები, ადამიანი-გველები, ექვსფეხა ძაღლები, ზომბები, მიკროსკოპული თუ გიგანტური არსებების ეს უსასრულო ამაღვამა კოლონიზებულის გარშემო ქმნის აკრძალვების, ბარიკადების, დაბრკოლებების მთელ სამყაროს, რომელიც უფრო საშიშია, ვიდრე კოლონიალისტური სამყარო. ეს მაგიური ზედნაშენი, რომლითაც გაჟღენთილია ადგილობრივი საზოგადოება, ლიბიდინალური ეკონომიკის დინამიკაში სპეციფიკურ ფუნქციას ასრულებს. მართლაც, დაბალგანვითარებული საზოგადოებების ერთ-ერთი მახასიათებელი ისაა, რომ აქ ლიბიდო, პირველ რიგში ჯგუფთან, ოჯახთან არის დაკავშირებული. ცნობილია, და ანთროპოლოგების მიერ სათანადოდ აღწერილი, ისეთი საზოგადოებები, სადაც მამაკაცმა,

რომელსაც დაესიზმრება, რომ თავისის გარდა, რომელიმე სხვა ქალთან ჰქონდა სექსი, საჭაროდ უნდა აღიაროს ეს და ნატურით ან რამდენიმე დღე მუშაობით უნდა გამოისყიდოს თავისი დანაშაული ქალის ქმრის ან ოჯახის წინაშე. სხვათაშორის, ეს ამტკიცებს, რომ საზოგადოებები, რომლებიც წინარეისტორიულად მოიხსენიება, დიდ მნიშვნელობას ანიჭებდნენ არაცნობიერს.

იმით, რომ მაშინებს, მაგიისა და მითოსის ატმოსფერო უეჭველ რეალობად იქცევა. ის მაჯაჭვავს ტრადიციებს, ჩემი მხარის ან ტომის ისტორიას, მაგრამ ამავე დროს, მამშვიდებს, სტატუსს მძღვეს, ბილეთს სამოქალაქო საზოგადოებაში. იდუმალის არეალი დაბალგანვითარებულ ქვეყნებში, კოლექტიური არეალია, რომელიც მხოლოდ და მხოლოდ მაგიასთანაა დაკავშირებული. ჩემი ჩამწყვდევით ამ ჩახლართულ ქსელში, რომელშიც მოვლენები მარადიულად მეორდებიან, ჩემი სამყარო, ჩვენი სამყარო არსებობას იხანგრძლივებს. ზომები, მერწმუნეთ, კოლონისტებზე ბევრად საშიში არიან. და პრობლემა ამიერიდან ის კი არ არის, როგორ მოვერგოთ კოლონიალიზმის ფოლადით ნაჭედ სამყაროს, არამედ ის, რომ ორგზის დავფიქრდეთ, სანამ მოვშარდავდეთ, გადავიფურთხებოდეთ ან სიბნელეში გარეთ გავიდოდეთ.

აღმოჩნდება, რომ ზებუნებრივი, მაგიური ძალები საოცრად ამაღლებენ თვითშეფასებას. კოლონისტის ძალა უსასრულოდ იმცრობა, უცხოს დამლა ედება. არ ღირს მის წინააღმდეგ ბრძოლა, რადგან მითიური სტრუქტურებისგან მომავალი საზარელი საფრთხე ბევრად მნიშვნელოვანია. როგორც ვხედავთ, ყველაფერი ეს ფანტაზიის ველში მიმდინარე მარადიულ დაპირისპირებად გადაიქცევა.

თუმცა თავისუფლებისთვის ბრძოლის დროს, ეს ხალხი, ოდესღაც არარეალურის სამყაროში გადასროლილი, ხალხი, რომელიც ენით გამოუთქმელი საშინელებების მსხვერპლი იყო და მაინც აბედნიერებდა სიზმრისმიერ ტანჯვაში თავის დაკარგვა, ირყევა, ხელახლა ორგანიზდება და სისხლითა და ცრემლით შობს უაღრესად რეალურ და გადაუდებელ დაპირისპირებებს. მუჭაპიდების გამოკვება, საგუშაგოების მონყობა, გაღატაკებული ოჯახების დახმარება, მოკლული ან დაპატიმრებული ქმრის ჩანაცვლება:

ასეთია პრაქტიკული ამოცანები, რომელთა შესრულებისკენაცაა ხალხი მოწოდებული თავისუფლებისთვის ბრძოლის დროს.

კოლონიურ სამყაროში კოლონიზებულის აფექტურობა მუდამ წვიპზე დგას, როგორც ღია ჭრილობა, რომლიდანაც სისხლი კაუსტიკური აგენტისკენ მიედინება. და ფსიქე უკან იხევს, თავს ინადგურებს, გამოთავისუფლდება კუნთების უმისამართო მოძრაობებში, რომლებმაც არაერთ მეტისმეტად განათლებულს აფიქრებინეს, რომ კოლონიზებული ისტერიულია. ეს ალგზნებული აფექტურობა, რომელსაც უხილავი, თუმცა პიროვნულობის ბირთვთან პირდაპირ დაკავშირებული მცველები უთვალთვალევენ, ეროტიკულად კმაყოფილდება კრიზისის დროს წარმოშობილი ამ ავტომატური ამოხეთქვებით.

სხვა მხრივ, კიდევ ვნახავთ, როგორ გამოფიტავს კოლონიზებულის აფექტურობას მეტად თუ ნაკლებად ექსტატური ცეკვები. ამიტომაცაა, რომ კოლონიური სამყაროს შესწავლა აუცილებლად უნდა მოიცავდეს ცეკვისა და შეპყრობილობის ფენომენის კვლევას. კოლონიზებულისთვის დასვენება სწორედ ეს სხეულებრივი ორგაია, რომლის დროსაც ყველაზე მწვავე, ყველაზე მყისიერი ძალადობა სადინარს პოულობს, გარდაიქმნება, იფანტება. ცეკვის წრე თავისუფლების წრეა. ის გვიცავს და ნებას გვრთავს. განსაზღვრულ თარიღზე, განსაზღვრულ დროს, კაცები და ქალები განსაზღვრულ ადგილას იკრიბებიან, და, ტომის მკაცრი მზერის წინაშე, გადაეშვებიან ერთი შეხედვით ქაოტურ, მაგრამ სინამდვილეში ძლიერ ორგანიზებულ პანტომიმში, გრანდიოზულ ძალისხმევაში, რომლის არაერთი ელემენტიცაა – თავის ქნევით, ზურგის რხევით, მთელი სხეულის როკვით – კოლექტივი ეშმაკებს განდევნის, თავს გამოხატავს, თავისუფლდება. ყველაფერი ნებადართულია... ცეკვის წრის შიგნით. გორაკი, რომელზეც თითქოს იმიტომ ავდივართ, რომ მთვარესთან ვიყოთ ახლოს, მდინარე, რომელთანაც თითქოს იმიტომ ჩავდივართ, რომ მივუთითოთ ცეკვის მსგავსებაზე განბანვასთან, ჩამორეცხვასთან, განწმენდასთან, – წმინდა ადგილებია. ყველაფერი ნებადართულია, რადგანაც ჩვენ სწორედ იმიტომ ვიკრიბებით, რომ გადატვირთულ ლიბიდოს, შეკავებულ აგრესიას ვულკანივით ამოხეთქვის საშუალება მივცეთ. სიმბოლური მკვლევლობები, ფიგურალური შეტევები, წარმოსახვი-

თი ხოცვა-ჟლეტა – ყველაფერი ეს უნდა გამოიდევენოს. ავი სითხეები, ლავის ნაკადებივით მოშიშხინენი, გადმოდინდებიან.

ერთი ნაბიჯიც, და შეპყრობილობის ტყვეობაში აღმოვჩნდებით. სინამდვილეში, ეს შეპყრობილობის და განპყრობილობის სეანსებია: ვამპირიზმი, ჭინებისგან შეპყრობილობა, ზომბებისგან, ლეგას, ვუდუს ხატოვანი ღვთაებისგან. პიროვნულობის ეს ჩამოშლა, გაორება, ნგრევა საკვანძო ეკონომიკურ ფუნქციას ასრულებს კოლონიური სამყაროს სტაბილურობისთვის. იქ მიმავალნი, კაცები და ქალები გაღიზიანებულები არიან, ფეხებს აბაკუნებენ, წკიპზე დგანან. უკანა გზაზე სოფელს სიმშვიდე, მშვიდობა, უმოძრაობა უბრუნდება.

თავისუფლებისთვის ბრძოლის განმავლობაში, ამგვარი პრაქტიკებისადმი ინტერესი ერთიანად ქრება. როცა ზურგით კედელზეა მიბჯენილი, ყელზე დანა ადევს, ან, რომ დავაზუსტოთ, გენიტალიებზე ელექტროდები აქვს შეერთებული, კოლონიზებულმა, სურს თუ არა, საკუთარი თავისთვის ზღაპრების თხრობა უნდა შეწყვიტოს.

არარეალურის ეპოქის შემდგომ, მას შემდეგ, რაც ყველაზე უჩვეულო ფანტაზმებით ტკბობაში გაატარა დრო, კოლონიზებული, ავტომატით ხელში, როგორც იქნა უპირისპირდება ერთადერთ ძალას, რომელიც თავად მის არსებობას უქმნის საფრთხეს: კოლონიალიზმს. და ახალგაზრდა კოლონიზებულს, რომელიც ცეცხლისა და მახვილის ატმოსფეროში გაიზარდა, არ მოერიდება დასცინოს წინაპართა ზომბებს, ორთავიან ცხენებს, გამოღვიძებულ მკვდრებს, ჭინებს, რომლებიც მთქნარებისას დროს იხელთებენ და სხეულში გვიძვრებიან. კოლონიზებული აღმოაჩენს სინამდვილეს და გარდაქმნის მას პრაქსისის, ძალადობის, გათავისუფლების გეგმის მემწეობით.

როგორც ვნახეთ, მთელი კოლონიური პერიოდის განმავლობაში, ეს ძალადობა, მიუხედავად იმისა, რომ მუდამ წკიპზე დგას, ვერაფრად იქცევა. ვნახეთ, როგორ გამოთავისუფლდება ის ემოციურ ამოხეთქვებში ცეკვის ან შეპყრობილობის დროს. ვნახეთ, როგორც გამოიფიტება ძმათამკვლელ ომებში. ჩვენი ამოცანა ახლა ის არის, თუ როგორ მოვიხელთოთ ეს ძალადობა მაშინ, როცა სხვა გზით ვინწყებთ სიარულს. თუკი ოდესღაც ის მითე-

ბით ტკბებოდა და კოლექტიური თვითმკვლევლობის გეგმებს აწყობდა, ახალი გარემოებები მას აძლევენ საშუალებას, მიმართულება იცვალოს.

პოლიტიკური ტაქტიკის და ისტორიის თვალსაზრისით, კოლონიების გამოთავისუფლება თანამედროვეობისთვის გადამწყვეტი მნიშვნელობის თეორიულ საკითხს წამოჭრის: როდის შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობისთვის სიტუაცია უკვე მომწიფდა? როგორი უნდა იყოს ამ მოძრაობის პირველი ნაბიჯები? რაკი დეკოლონიზაცია ათასგვარ ფორმას იძენს, გონი ყოვნდება და უარს ამბობს, თქვას, რომელია ჭეშმარიტი დეკოლონიზაცია და რომელი – ყალბი. ჩვენ ვხედავთ, რომ ბრძოლაში ჩართულმა ადამიანებმა სასწრაფოდ უნდა აირჩიონ ბრძოლის საშუალებები და ტაქტიკა, სხვა სიტყვებით – მოქმედების ფორმა და ორგანიზაციული სტრუქტურა. უამისოდ რჩება მხოლოდ ბრმა ვოლუნტარიზმი და რეაქციონიზმის საზარელი საფრთხე, რომელიც მას ახლავს თან.

რომელია ის ძალები, რომლებიც, კოლონიური პერიოდის განმავლობაში, კოლონიზებულის ძალადობას ახალ არხებს, თვითგამოვლენის სხვა არეალებს სთავაზობენ? პირველ რიგში, პოლიტიკური პარტიები და ინტელექტუალური ან კომერციული ელიტები. თუმცა გარკვეული ტიპის პოლიტიკური გაერთიანებებისთვის დამახასიათებელია, ხმამაღლა განაცხადონ თავიანთი პრინციპები, მაგრამ არასდროს გასცენ შეტევაზე გადასვლის ბრძანება. ამ ნაციონალისტური პარტიების მთელი საქმიანობა ელექტორალისტურია, პოლიტიკურ-ფილოსოფიური დისკრტაციების მთელი წყებაა, რომელიც განიხილავს ხალხის უფლებას, მართოს საკუთარი თავი, ადამიანის უფლებას, ჰქონდეს ღირსება და პური, და დაუღალავად ამტკიცებს, რომ ერთ ადამიანს ერთი ხმა უნდა ერგოს. ნაციონალისტური პოლიტიკური პარტიები არასდროს საუბრობენ ძალის გამოყენების აუცილებლობაზე, რადგან მათი მიზანი სწორედაც რომ არ არის სისტემის რადიკალურად შეცვლა. პაციფისტები, ლეგალისტები, სინამდვილეში – წესრიგის თანამზრახველები... ეს პოლიტიკური პარტიები პირდაპირ სთხოვენ კოლონიალისტ ბურჟუაზიას იმას, რაც მათთვის მთავარია: „მოგვცით მეტი ძალაუფლება“. რაც შეეხება უშუალოდ ძალადობის საკითხს, აქ ელიტების პოზიცია არ არის ცალსახა. ისინი, ძალადობრივები თავიანთ სიტყვებში, თავიანთი მიდგომებით რეფორმისტები არიან. როცა ბურჟუა ნაციონალის-

ტური პარტიების წევრები ერთს ამბობენ, ცხადად მიგვანიშნებენ, რომ სინამდვილეში მეორეს ფიქრობენ.

ნაციონალისტური პოლიტიკური პარტიების ეს მახასიათებელი ამავე დროს მათი წევრების და მათივე ამომრჩევლების თვისებადაც უნდა განვიხილოთ. ნაციონალისტური პარტიების ამომრჩეველი ქალაქში ცხოვრობს. ამ მუშებს, სკოლის მასწავლებლებს, წვრილმან ხელოსნებს და ვაჭრებს, რომლებიც უკვე ხეირობენ – დიდადაც ვერა, ცხადია – კოლონიური სიტუაციით, საკუთარი ინტერესები ამოძრავებთ. ისინი თავიანთი მდგომარეობის გაუმჯობესებას, თავიანთი ხელფასების ზრდას მოითხოვენ. ამ პოლიტიკურ პარტიებსა და კოლონიალიზმს შორის დიალოგი არასდროს შეწყვეტილა. ისინი ერთად განიხილავენ ინფრასტრუქტურის განვითარებას, პოლიტიკურ წარმომადგენლობას, პრესის თავისუფლებას, შეკრების თავისუფლებას. განიხილავენ რეფორმებს. ნურც ის გაგვაკვირვებს, რომ კოლონიზებულთა კარგა დიდი წილი მეტროპოლიის პოლიტიკური გაერთიანებების ადგილობრივ განშტოებებში საქმიანობს. ეს ადგილობრივები ივიწყებენ, რომ მათ მხარეში ბრძოლა ნაციონალისტური მოწოდებებით უნდა დაიწყოს და იბრძვიან აბსტრაქტული დევიზით: „ძალაუფლება პროლეტარიატს!“. კოლონიზებულმა ინტელექტუალმა თავისი აგრესიულობა დააბანდა თავისსავე ცუდად შენიღბულ სურვილში, ასიმილირდეს კოლონიურ სამყაროსთან. მან თავისი აგრესიულობა თავისი ინტერესების, თავისი, როგორც ინდივიდის ინტერესების სამსახურში ჩააყენა. შედეგად, ადვილად აღმოცენდება ერთგვარი კლასი – ინდივიდიალურად გათავისუფლებული მონები, მონები, რომელთაც თავისუფლება უბოძეს. რასაც ინტელექტუალი სინამდვილეში ითხოვს, ამ კლასის, თავისუფლებაბოძებულთა რაოდენობის ზრდის შესაძლებლობაა, თავისუფლებაბოძებულთა ავთენტური კლასის ორგანიზების შესაძლებლობა. ამის საპირისპიროდ, მასები არ აპირებენ მშვიდად უცქირონ, როგორ იზრდება ინდივიდუალური წარმატების შანსები. ისინი კოლონისტის სტატუსს კი არა, მის ადგილს მოითხოვენ. კოლონიზებულთა აბსოლუტურ უმრავლესობას კოლონისტის ფერმის ხელში ჩადდება სურს. მათ აზრადაც არ მოუვათ, კოლონისტთან კონკურენციაში ჩაერთონ. მისი ადგილი სურთ.

ნაციონალისტური პარტიების უმეტესობა სისტემატურად გამოტოვებს გლეხობას თავის პროპაგანდაში. არადა, ცხადია, რომ კოლონიურ ქვეყანაში, მხოლოდ გლეხობაა რევოლუციური. მას არაფერი აქვს დასაკარგი, სამაგიეროდ, ყველაფერი – მოსაპოვებელი. დამცრობილი, დამშეული გლეხია ის გაყვლეფილი, რომელიც მალევე აღმოაჩენს, რომ შედეგი მხოლოდ ძალადობას მოაქვს. მისთვის არ არსებობს კომპრომისი, არ არსებობს შეთანხმების შესაძლებლობა. კოლონიზაცია თუ დეკოლონიზაცია: ამას მხოლოდ ძალა გადაწყვეტს. გაყვლეფილი ხვდება, რომ გათავისუფლება ყველა საშუალების, და პირველ რიგში, ძალის გამოყენებას მოითხოვს. როცა, 1956 წელს, ბატონი გი მოლუ⁷ ალჟირში დანებდა კოლონისტებს და ეროვნული გათავისუფლების ფრონტმა (FNL)⁸ თავის განთქმულ ტრაქტატში განაცხადა, რომ კოლონიალიზმში მხოლოდ მაშინ დაიხვეს უკან, როცა ყელზე დანას მივაბჭენთ, არცერთ ალჟირელს სინამდვილეში არ უფიქრია, რომ ეს მეტისმეტად ძალადობრივი განცხადება იყო. ტრაქტატი მხოლოდ იმას ამბობდა, რასაც ყველა ალჟირელი გრძნობდა გულის სიღრმეში: კოლონიალიზმში არ არის სააზროვნო მექანიზმი, არ არის გონით აღჭურვილი სხეული. ის ძალადობაა წმინდა სახით და მას ვერაფერი დაიმორჩილებს, კიდევ უფრო მეტი ძალადობის გარდა.

გადამწყვეტ მომენტში კოლონიალისტური ბურჟუაზია, რომელიც სულ ცოტა ხნის წინ დუმილს ინარჩუნებდა, მოქმედებას იწყებს. ის წარმოადგენს ახალ გაგებას, რომელიც, სინამდვილეში, კოლონიური სიტუაციის შემოქმედებაა: არაძალადობრიობას. ნედლი სახით, ეს ცნება კოლონიზებული ინტელექტუალური და ეკონომიკური ელიტებისთვის ნიშნავს, რომ კოლონიალისტურ ბურჟუაზიას იგივე ინტერესები აქვს, რაც თავად მათ და, შესაბამისად, აუცილებელია, გადაუდებელია, შეთანხმების მიღწევა საერთო გადარჩენისთვის. არაძალადობრიობა არის მცდელობა, კოლონიური საკითხი გადაიჭრას მოლაპარაკების მაგიდაზე მანამ, სანამ რაიმე გამოუსწორებელი, სავალალო მოხდება, სანამ სისხლი დაიდვრება. მაგრამ თუკი მასები არ დაიცდიან, სანამ მოლაპარაკების მაგიდას სკამებს მიუდგამენ, თუკი არაფერს მოუსმენენ საკუთარი ხმის გარდა და ხანძრების გაჩენას და ტერაქტების მოწყობას შეუდგებიან, მალევე ვნახავთ, როგორ მიუბრუნდებიან „ელიტები“ და ბურჟუა ნაციონალისტური პარტიების მეთაურები კოლონიალისტებს და ეტყვიან მათ: „სიტუაცია უაღრესად სერიოზულია!

გაურკვეველია, როგორ დასრულდება ეს ყველაფერი. გამოსავალი უნდა ვიპოვოთ, კომპრომისს უნდა მივადნოთ!“.

ეს ცნება, კომპრომისი, ძლიერ მნიშვნელოვანია დეკოლონიზაციის ფენომენის გასაგებად, რაკი ის სულაც არაა მარტივი. სინამდვილეში, კომპრომისი ერთდროულად მიემართება კოლონიურ სისტემას და ახალგაზრდა ეროვნულ ბურჟუაზიას. კოლონიური სისტემის ადვოკატი აღმოაჩინენ, რომ მასებმა შეიძლება ყველაფერი გაანადგურონ. ხიდების ნგრევა, ფერმების განადგურება, რეპრესიები და ომი ძლიერ აფერხებს ეკონომიკას. კომპრომისი ასევე მნიშვნელოვანია ეროვნული ბურჟუაზიისთვის, რომელსაც, რადგან კარგად ვერ გაუცნობიერებია ამ ქარიშხლის შესაძლო შედეგები, შიშობს, რომ თავად მოყვება მასში და გამუდმებით უმეორებს კოლონისტებს: „ჩვენ ჯერ კიდევ შეგვიძლია შევაჩეროთ სისხლისღვრა, მასები ჯერაც გვენდობიან. იმოქმედეთ სწრაფად, თუ არ გინდათ, ყველაფერი საფრთხის ქვეშ დააყენოთ“. ნაციონალისტური პარტიის მეთაური უფრო შორსაც მიდის და ემიჯნება ძალადობას. ის ხმამაღლა აცხადებს, რომ არაფერი აქვს საერთო ამ მაუ-მაუებთან,⁹ ამ ტერორისტებთან, ამ ბოროტმოქმედებთან. საუკეთესო შემთხვევაში, ის ტერორისტებს და კოლონისტებს შორის ერთგვარ *no man's land*-ს იკავებს და თავს წარმოადგენს „მომლაპარაკებლად“: ეს ნიშნავს, რომ რაკი კოლონისტებს არ შეუძლიათ მაუ-მაუებთან საუბარი, ის მზად არის მოლაპარაკებების წამოსაწყებად. ამგვარად, ეროვნული ბრძოლის ზურგის ხაზი, ხალხის ის ნაწილი, რომელიც გამუდმებით მეორე მხარეს იდგა, ერთგვარი გიმნასტიკური ილეთით აღმოჩნდება მოლაპარაკებებისა და კომპრომისის სათავეში, სწორედ იმიტომ, რომ ყოველთვის ფრთხილობდა, კოლონიალიზმთან კავშირი არ გაენწყვიტა.

მოლაპარაკებების წინ, ნაციონალისტური პარტიების უმეტესობა, უკეთეს შემთხვევაში, იმით კმაყოფილდება, რომ განმარტავს ამ „სიმხეცეს“, ბოდიშს იხდის მის გამო. ისინი ემიჯნებიან სახალხო ბრძოლას და არცთუ იშვიათად, ვინრო წრეებში, გმობენ იმ შთამბეჭდავ ქმედებებს, რომელთაც მეტროპოლიის პრესა და საჯარო აზრი საშინელებად აცხადებს. მათი სწრაფვა, მოვლენები ობიექტურად განიხილონ, ლეგიტიმურ გამართლებას ქმნის უმოქმედობის პოლიტიკისთვის. მაგრამ კოლონიზებული ინტელექტუალის და ნაციონალისტური პარტიების მეთაურების ეს კლასიკური

მიდგომა სინამდვილეში სულაც არ არის ობიექტური. ისინი უბრალოდ არ არიან დარწმუნებულნი, რომ მასების ეს დაუცხრომელი ძალადობა ყველაზე ეფექტიანი საშუალებაა თავად მათი ინტერესების დასაცავად. ამასთან, დარწმუნებულნი არიან ძალადობრივი მეთოდების არაეფექტიანობაში. მათთვის ეჭვგარეშეა, რომ კოლონიური ჩაგვრის ძალის გამოყენებით აღმოფხვრის ნებისმიერი მცდელობა სასოწარკვეთილი, სუიციდალური ქცევაა. ეს იმიტომ, რომ თავიდან ვერ იშორებენ კოლონისტის ტანკებისა და ავიაგამანადგურებლების ხატს. როცა ეუბნებიან : „უნდა ვიმოქმედოთ“, ისინი ხედავენ, როგორ ეცემათ თავზე ბომბები, ხედავენ, როგორ მოუყვებიან გზებს შეჭავშნული მანქანები, ხედავენ ტყვიების წვიმას, პოლიციას... და ხელებდაკრეფილები სხედან. ისინი თავიდანვე წაგებულები არიან. საჭიროც კი არაა ვაჩვენოთ, რომ მათ არ ძალუძთ ძალადობის გამოყენებით იზვიამონ გამარჯვება; ისინი ამას თავიანთი ყოველდღიური ცხოვრებით და თავიანთივე მაქინაციებით ამტკიცებენ. ისინი რჩებიან იმ გულუბრყვილო პოზიციაზე, რომელიც ენგელსმა ჩამოაყალიბა თავის ცნობილ პოლემიკაში გულუბრყვილობის განსახიერებასთან, ბატონ დიურინგთან: „ისევე როგორც რობინზონს შეეძლო ხმალი ეშოვა, ჩვენ შეგვიძლია წარმოვიდგინოთ, რომ ერთ მშვენიერ დღეს პარასკევა გამოჩნდება გატენილი რევოლვერით შეირაღებული და მაშინ მთელი „ქალმომრეობის“ ურთიერთობა შეტრიალდება: პარასკევა მბრძანებლობას იწყებს, ხოლო რობინზონი იძულებულია იმუშაოს მთელი ძალ-ღონით... მაშასადამე, რევოლვერი იმარჯვებს ხმალზე, აქედან კი ბავშვივით გულუბრყვილო აქსიომატიკოსისთვისაც კი ნათელია, რომ ქალმომრეობა უბრალო ნების აქტი კი არ არის, არამედ მეტად რეალურ წინაპირობებს მოითხოვს თავისი მოქმედებისთვის, სახელდობრ, გარკვეულ იარაღებს, რომელთაგანაც უფრო სრულქმნილი ნაკლებ სრულქმნილს სჭობნის; შემდეგ საჭიროა ამ იარაღების წარმოება, რაც ამავე დროს იმას ნიშნავს, რომ ქალმომრეობის სრულქმნილი იარაღის, ან, მარტივად რომ ვთქვათ, თოფ-იარაღის მწარმოებელი ამარცხებს ნაკლებად სრულქმნილი იარაღის მწარმოებელს; ერთი სიტყვით, ქალმომრეობის გამარჯვება დაფუძნებულია იარაღის წარმოებაზე, ხოლო ეს უკანასკნელი, თავის მხრივ, დამყარებულია წარმოებაზე საზოგადოდ, მაშასადამე, „ეკონომიკურ ძალაზე“, „სამეურნეო მდგომარეობაზე“, ქალმომრეობის განკარგულებაში მყოფ მატერიალურ საშუალებებზე“.¹⁰ მართლაც, რეფორმისტი მეთაურე-

ბი სხვას არაფერს ამბობენ: „რით გინდათ ებრძოლოთ კოლონისტებს? თქვენი დანებით? სანადირო თოფებით?“

ინსტრუმენტები მართლაც მნიშვნელოვანია ძალადობის სფეროში, რაკი საბოლოო ჯამში ყველაფერი მათ გადანაწილებაზე დამოკიდებული. თუმცა, ისე ჩანს, რომ კოლონიური ტერიტორიების გათავისუფლებისთვის ბრძოლა ამ საკითხს ახალ შუქს ჰფენს. მაგალითად შეგვიძლია მოვიყვანოთ ესპანური კამპანია, ეს ჭეშმარიტად კოლონიური ომი, როცა ნაპოლენონს უკან დახევვა მოუწია მიუხედავად იმისა, რომ 1810 წლის გაზაფხულის იერიშების დროს უზარმაზარ არმიას, 400 000 ჯარისკაცს მოუყარა თავი. არადა ამ დროს ფრანგული არმიის საომარი ინსტრუმენტები, მისი ჯარისკაცების გამბედაობა, მისი ოფიცრების გენია მთელ ევროპას აზანზარებდა. ნაპოლენონის არმიის უზარმაზარ პოტენციალს რომ შეეჩხენენ, ესპანელებმა, რომელთაც დაუცხრომელი პატრიოტული რწმენა ასხამდათ ფრთებს, აღმოაჩინეს პარტიზანული ომი, რომელიც იქამდე 25 წლით ადრე ამერიკელმა ამბოხებულებმა გამოსცადეს ინგლისელი ჯარისკაცების წინააღმდეგ. თუმცა კოლონიზებულების პარტიზანული ბრძოლა სათვალავში ჩასაგდებიც არ იქნებოდა, როგორც ძალადობის ინსტრუმენტი, ახალი ელემენტი რომ არ ყოფილიყო კარტელებისა და მონოპოლიების გლობალურ კონკურენციაში.

კოლონიზაციის სანყის ეტაპზე, ერთ ბატალიონს უზარმაზარი ტერიტორიის დაკავება შეეძლო: კონგოს, ნიგერიის, სპილოს ძვლის ნაპირის და ა.შ. მაგრამ დღეისათვის კოლონიზებულის ეროვნული ბრძოლა სავსებით ახალი სიტუაციის ნაწილი ხდება. სწრაფი გაფართოების პერიოდში, კაპიტალიზმი კოლონიებს ნედლეულის წყაროდ განიხილავდა. გადამუშავების შემდგომ, შესაძლებელი იყო ამ ნედლეულის ევროპულ ბაზრებზე გაგზავნა. კაპიტალის პირველადი დაგროვების ფაზის დასრულების შემდეგ, მომგებიანობის პარადიგმა შეიცვალა. კოლონიები ბაზრად იქცა, კოლონიური მოსახლეობა კი – კლიენტურად, რომელსაც საქონელი უნდა შეეძინა. აქედან გამომდინარე, თუკი საჭირო ხდება კოლონიაში მუდმივი გარნიზონის ჩაყენება, თუკი კომერციული საქმიანობა ფერხდება, სხვა სიტყვებით, თუკი შეუძლებელია მანუფაქტურული და ინდუსტრიული ნაწარმის ექსპორტირება, მაშინ სამხედრო გამოსავალი უარსაყოფია. ბრმა, მონათმფლობელური ბატო-

ნობა მეტროპოლიისთვის ეკონომიკურად მომგებიანი არ არის. მეტროპოლიის ბურჟუაზიის მონოპოლისტური ფრთა მხარს არ დაუჭერს მთავრობას, რომლის პოლიტიკაც მხოლოდ იარაღს ემყარება. მეტროპოლიის ინდუსტრიალისტები და ფინანსისტები მთავრობისგან იმას კი არ ელიან, რომ ის მთელ ხალხებს გაუღებდეს, არამედ იმას, რომ ეკონომიკური შეთანხმებების მეშვეობით მათ „ლეგიტიმურ ინტერესებს“ დაიცავს.

ამგვარად, კაპიტალიზმში ობიექტურად არის კოლონიურ ტერიტორიებზე აღმოცენებული ძალადობის თანამზრახველი. ამასთან, კოლონიზებული მართო არ დგას მხაგვრელის პირისპირ. ყოველთვის შეუძლია, პროგრესული ქვეყნების და ხალხების პოლიტიკური და დიპლომატიური დახმარების იმედი ჰქონდეს. თუმცა ყველაზე მნიშვნელოვანი მაინც ის დაუნდობელი ბრძოლაა, რომელშიც ფინანსისტთა ჯგუფები არიან ჩართული. ბერლინის კონფერენციამ¹¹ შეძლო, დასახიჩრებული აფრიკა სამი თუ ოთხი დროშის ქვეშ გადაენაწილებინა. სინამდვილეში, მნიშვნელოვანი ის კი არ არის, რომელიმე აფრიკულ რეგიონზე საფრანგეთის სუვერენიტეტი ვრცელდება თუ ბელგიის, არამედ ის, რომ ეკონომიკური ზონები იყოს დაცული. საარტილერიო ზალპმა და მინის გადაბუგვის პოლიტიკამ ადგილი ეკონომიკურ დაქვემდებარებას დაუთმეს. დღეს აღარავინ წამოიწყებს ომს რომელიმე ამოხებული სულთნის წინააღმდეგ. ყველაფერი უფრო დახვეწილი, ნაკლებად ძალადობრივი გახდა; კასტროს რეჟიმის დამხობა მშვიდობიანი გზებით იგეგმება. ცდილობენ, გვინეა მოახრჩონ, მოსადეჰს¹² კი უბრალოდ აშთობენ. ამიტომაც, ეროვნული ლიდერი, რომელსაც ძალადობის ემინია, ცდება, როცა ფიქრობს, რომ კოლონიალიზმი „ყველას გაგვჟღერებს“. სამხედროები, ცხადია, განაგრძობენ თამაშს დაპყრობითი ომების პერიოდთან შემორჩენილი კალის ჯარისკაცებით, მაგრამ ფინანსური წრეები მალევე აიძულდებიან მათ, რეალობას დაუბრუნდნენ.

ამიტომაც მოეთხოვებათ ზომიერ ნაციონალისტურ პოლიტიკურ პარტიებს, რაც შეიძლება ცხადად ჩამოაყალიბონ თავიანთი მოთხოვნები და, თავიანთ კოლონიალისტ პარტნიორებთან ერთად, მშვიდად, ვნებათაღელვის გარეშე სცადონ იპოვონ ისეთი გამოსავალი, რომელიც ორივე მხარის ინტერესებს დააკმაყოფილებს. თუკი ეს ნაციონალისტური რეფორმისტული მოძრაობა, რომელიც ხშირად იძენს სინდიკალიზმის კარიკატურის სახეს, გა-

დანყვეტს იმოქმედოს, ამას უაღრესად მშვიდობიანი მეთოდებით აკეთებს: გაფიცვები ქალაქში განლაგებულ ერთი-ორ ქარხანაში, მანიფესტაციები ლიდერის მხარდასაჭერად, ავტობუსების ან იმპორტირებული საქონლის ბოიკოტი. ყველა ამგვარი ქმედება მხოლოდ იმას კი არ ემსახურება, რომ კოლონიალიზმს პრობლემები შეუქმნას, არამედ ხალხსაც აძლევს ორთქლის გამოშვების საშუალებას. ხალხის ეს ზამთრის ძილი, ჰიპნოთერაპია ხანდახან წარმატებასაც აღწევს. ამ დროს, მოლაპარაკებათა მაგიდაზე გამართული დისკუსიებიდან წარმოიშობა პოლიტიკური ხედვა, რომელიც საშუალებას აძლევს ბატონ მბას¹³, გაბონის რესპუბლიკის პრეზიდენტს, პარიზში ოფიციალური ვიზიტისას სავსებით სერიოზულად განაცხადოს: „გაბონი დამოუკიდებელია, მაგრამ მასსა და საფრანგეთს შორის არაფერი შეცვლილა, ყველაფერი ისეა, როგორც ადრე“. მართლაც, მხოლოდ ის შეიცვალა, რომ ბატონი მბა არის გაბონის რესპუბლიკის პრეზიდენტი და ის საფრანგეთის პრეზიდენტს ხვდება.

კოლონიალისტური ბურჟუაზიის მცდელობას, დააშოშმინოს კოლონიზებული, აუცილებლად უწყობს ხელს რელიგია. ყველა წმინდანი, რომელმაც მეორე ლოყა შეუშვირა, რომელმაც შეუნდო მოძალადეს, უდრტივინველად აიტანა ფურთხი და ლანძღვა, მაგალითად ისახება. კოლონიზებული ქვეყნების ელიტები, ეს თავისუფლებამოძებული მონები, თუკი მოძრაობის სათავეში მოექცვიან, საბოლოოდ აუცილებლად წარმოქმნიან ბრძოლის პაროდისას. ისინი თავიანთი ძმების მონობას ან იმისთვის იყენებენ, რომ მონათმფლობელები შეარცხვინონ, ან იმისთვის, რათა თავიანთი მჩაგვრელების კონკურენტი ფინანსისტებს უდიდლამო ჰუმანიტარიზმის იდეოლოგია შეაშველონ. სინამდვილეში, ისინი არასდროს მოუწოდებენ მონებს, არასდროს ცდილობენ მათ მობილიზებას. სწორედ საპირისპიროდ, ჭეშმარიტების – ანუ მათთვის, სიცრუის – მომენტში, ისინი მასობრივი მობილიზაციის საფრთხეს ისე დააფრიალებენ, თითქოს ის ჯადოსნური ჯოხი იყოს, რომელიც ერთი მოქნევით „დაასრულებს კოლონიურ რეჟიმს“. ცხადია, ამ პარტიების შიგნით, მის წევრთა შორის არიან რევოლუციონერები, რომლებიც შეგნებულად აქცევენ ზურგს ეროვნული დამოუკიდებლობის ფარსს. თუმცა მათი გამოსვლები, შემოთავაზებები, განრისხება მალევე განაწყობს მტრულად პარტიის აპარატს. ასეთი ჯგუფები სულ უფრო მეტად ექცვიან იზოლაციაში და, საბოლოოდ, განიდევნებიან. ამავე დროს, თითქოს ერ-

თვარი დიალექტიკური თანხვედრის გამოისობით, ამ ჭკუფებს კოლონი-ალისტური პოლიცია ესხმის თავს. ამ არასასურველ, ფეთქებად ელემენტებს ქალაქში არ დაედგომებათ, აქტივისტები თავს არიდებენ, პარტიის ხელმძღვანელები უარყოფენ. შედეგად, ისინი სოფლად აღმოჩნდებიან. აქ მათ თავბრუს ახვევს იმის აღმოჩენა, რომ გლეხთა მასას უსიტყვოდ ესმის მათი და დაუყოვნებლივ უსვამს კითხვას, რომელზე პასუხიც მათ მზად არ აქვთ: „აბა, როდის ვინყებთ?“.

ქალაქიდან გაქცეული რევოლუციონერების და სოფლის მოსახლეობის ამ შეხვედრას მოგვიანებით დავუბრუნდებით. ახლა ყურადღება უნდა მივაპყროთ პოლიტიკურ პარტიებს, რათა ვაჩვენოთ, რომ მათ საქმიანობას, ყველაფრის მიუხედავად, პროგრესული ბუნება აქვს. თავიანთ გამოსვლებში, პოლიტიკური მეთაურები ერს „სახელდებენ“. თუმცა ჭერ არ არსებობს შიგთავსი, არ არსებობს პოლიტიკური და სოციალური პროგრამა. ფორმა, მართალია, ბუნდოვანია, მაგრამ მაინც ეროვნულია, ის, რასაც პროგრამა მინიმუმს ვუნდობთ. პოლიტიკოსები, რომლებიც სიტყვით გამოდიან და ნაციონალისტური ჟურნალებისთვის წერენ, ხალხში იმედებს აღძრავენ. ისინი ცდილობენ, თავიდან აიცილონ სუბვერსიულობა, მაგრამ, სინამდვილეში, საზარელ სუბვერსიას თესავენ მსმენელთა თუ მკითხველთა გონებაში. ხშირად ისინი ეროვნულ ან ტომის ენაზე საუბრობენ. ესეც აღძრავს იმედებს და წარმოსახვას საშუალებას აძლევს, კოლონიური წესრიგის მიღმა გაიხედოს. ხანდახან ეს პოლიტიკოსებიც ამბობენ: „ჩვენ, ზანგები; ჩვენ, არაბები“, და ეს ორაზროვნებით დამძიმებული ტერმინები, კოლონიური პერიოდის განმავლობაში ერთგვარ საკრალურობას იძენენ. ნაციონალისტი პოლიტიკოსები ცეცხლს ეთამაშებიან. როგორც ერთმა აფრიკელმა ლიდერმა განუცხადა ახალგაზრდა ინტელექტუალების ჭკუფს: „კარგად დაფიქრდით, სანამ მასებს დაელაპარაკებით; მათ ადვილად მოედებათ ცეცხლი!“. მაშ, მართლაც არსებობს ისტორიის მზაკვრობა, რომელიც საზარლად გათამაშდება კოლონიებში.

როცა პოლიტიკური ლიდერი ხალხს მიტინგზე მოუხმობს, ჰაერში თითქოს დენთის სუნი ტრიალებს. თუმცა, ლიდერი, ძლიერ ხშირად, ამ ძალის „დემონსტრირებით“ არის დაკავებული... რათა მისი გამოყენება არ მოუწიოს. თუმცა ეს მღელვარება – მისვლა-მოსვლა, სიტყვით გამოსვლები, მასები,

პოლიცია გარშემო, სამხედროები, დაპატიმრებები, ლიდერების დეპორტაცია – მთელი ეს აურზაური ხალხს უქმნის შთაბეჭდილებას, რომ დრო მოვიდა, რაიმე მოიმოქმედონ. მერყეობის ამ პირობებში, პოლიტიკური პარტიები მარცხნივ სიმშვიდისკენ მონოდებებს არიგებენ, მარჯვნივ კი – ჰორიზონტს გასქცერიან დაჟინებით, რათა როგორმე კოლონიალიზმის ლიბერალური განზრახვები ამოიციონ.

ტონუსის და რევოლუციური შესაძლებლობების შესანარჩუნებლად, ხალხი კოლექტივის ცხოვრების ზოგიერთ ეპიზოდსაც იყენებს. ბანდიტი, რომელიც რამდენიმე დღის განმავლობაში იყო გამაგრებული სოფელში ადევნებული პოლიციელების წინააღმდეგ, ან მხოლოდ ოთხი თუ ხუთი პოლიციელის მოკვლის შემდგომ დანებდა, ანაც თანამზრახველების განირვას თავის მოკვლა არჩია, ნიშანსვეტი ხდება, „გმირი“ და მისაბაძი მაგალითი. და, ცხადია, აზრი არ აქვს იმის მტკიცებას, რომ ეს გმირი ქურდია, ბოროტმოქმედი, ნაძირალა. თუკი ქმედება, რომლის გამოც ამ ადამიანს პოლიცია დევნიდა, მხოლოდ კოლონისტი ინდივიდის ან კოლონიური საკუთრების წინააღმდეგ იყო მიმართული, მაშინ გამყოფი ხაზი ცხადად, აშკარად ივლება. იდენტიფიკაცია ავტომატურად ხდება.

საგანგებოდ უნდა მივუთითოთ [ეროვნული ბრძოლის] მომწიფების ფენომენისთვის კოლონიური დაპყრობისადმი ეროვნული წინააღმდეგობის ისტორიის მნიშვნელობაზეც. კოლონიზებული ხალხის დიადი ლიდერები ყოველთვის ისინი არიან, ვინც ეროვნულ წინააღმდეგობას ხელმძღვანელობდა. ბეჰანზინს,¹⁴ სუნდიატას,¹⁵ სამორის,¹⁶ აბდელ-კადერს¹⁷ – ამ ფიგურებს განსაკუთრებით ხშირად იხსენებენ პერიოდში, რომელიც უშუალოდ წინ უსწრებს მოქმედებას. მათი გახსენება მიანიშნებს, რომ ხალხი მზადაა, კიდევ ერთხელ გაილაშქროს, კოლონიალური უძრაობა დაამხოს, ისტორია შექმნას.

ახალი ერის აღმოცენება და კოლონიური სისტემის ნგრევა შედეგად მოჰყვება ან დამოუკიდებელი ხალხის ძალადობრივ ბრძოლას, ანაც სხვა კოლონიზებული ხალხების პერიფერიულ ძალადობას, რომელიც კოლონიური რეჟიმის შესაძლებლობებს ზღუდავს.

კოლონიზებული ხალხი მართო არ არის. კოლონიალიზმის მცდელობების მიუხედავად, ახალი ამბები, გამოძახილები მის საზღვრებს გადალახავენ. აღმოჩნდება, რომ ძალადობას თავისი აურა აქვს, ხან აქ გამოჩნდება, ხან იქ, ხან აქ გააცამტვერებს კოლონიურ რეჟიმს, ხანაც იქ. ამ ძალადობის წარმატებების ისტორია მხოლოდ ინფორმაციას კი არ აწვდის კოლონიზებულს, არამედ მოქმედების გეგმასაც. ვიეტნამელი ხალხის დიადი გამარჯვება დიენ ბიენ ფუში¹⁸ აღარ არის მხოლოდ ვიეტნამელთა გამარჯვება. 1954 წლის ივლისიდან მოყოლებული, კოლონიზებული ხალხები საკუთარ თავს ეკითხებიან: „როგორ მივალწით ჩვენც დიენ ბიენ ფუს? საიდან დავიწყეთ?“. ვერცერთი კოლონიზებული ვეღარ დაეჭვდება, რომ ეს დიენ ბიენ ფუ შესაძლებელია. საკითხი მხოლოდ ძალების თავმოყრა, მათი ორგანიზება და მოქმედების დაწყების თარიღის დანიშვნაა. ამ ძალადობის აურა გარდაქმნის არა მხოლოდ კოლონიზებულებს, არამედ კოლონიალისტებსაც, რომლებიც ხვდებიან, რომ დიენ ბიენ ფუების რაოდენობა შეიძლება გაიზარდოს. სწორედ ამიტომაც, რომ კოლონიურ მთავრობებს სრული პანიკა იპყრობს. ისინი ცდილობენ პირველებმა იმოქმედონ, გათავისუფლების მოძრაობა მარჯვნივ შეაბრუნონ და ხალხი განაიარაღონ: ჩქარა, დავიწყეთ დეკოლონიზება. დავიწყეთ კონგოს დეკოლონიზება, სანამ ის ალჟირად ქცეულა. შევიმუშაოთ სამოქმედო გეგმა აფრიკისთვის, შევქმნათ თანამეგობრობა, ვცადოთ ამ თანამეგობრობის განვითარება, ოღონდ, გვედრებით, დავიწყეთ დეკოლონიზება, აუცილებლად დავიწყეთ... დეკოლონიზაცია ისეთი ტემპით მიმდინარეობს, რომ უფუე ბუანიც¹⁹ კი იძულებული ხდება, დამოუკიდებლობა გამოაცხადოს. კოლონიზებულის სტრატეგიას, დიენ ბიენ ფუს, კოლონიალისტი, პატივს სცემს რა სახელმწიფოების სუვერენიტეტს, შეკავების სტრატეგიით პასუხობს...

მაგრამ, მოდი, დავუბრუნდეთ ძალადობის აურას, ამ ყალყზე შემდგარ ძალადობას. ჩვენ ვნახეთ, რომ მისი მომწიფების პროცესში არაერთი სხვადასხვა ძალა იღებს მას თავის თავზე და მიმართავს სხვადასხვა სადინარებში. მიუხედავად იმისა, რომ კოლონიური რეჟიმი მას ათასგვარ გარდაქმნას ახვევს თავს ტომის დონეზე თუ რეგიონული ბრძოლებისას, ძალადობა წინ მიიწევს, კოლონიზებული ამოიცნობს თავის მტერს, სახელს არქმევს თავს დატეხილ ყველა უბედურებას და ამ ახალ არხში მიმართავს დაგროვილ სიძულვილსა და რისხვას. მაგრამ როგორ მივდივართ ძალადობის აურიდან

ძალადობრივ მოქმედებამდე? რა აფეთქებს დენტის კასრს? პირველ რიგში, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ეს პროცესი კოლონისტსაც უფრო ხობს ძილს. კოლონისტს, რომელიც ადგილობრივებს „იციობს“, მრავალი სხვადასხვა გარემოება მიანიშნებს, რომ რაღაც იცვლება. „კარგი“ ადგილობრივი იშვიათობა ხდება, მჩაგვრელის მოახლოებისას სიჩუმე ისადგურებს. ხანდახან მწერები მკაცრდება და დამოკიდებულებები და საუბარი პირდაპირ მტრული ხდება. ნაციონალისტური პარტიები არ ისვენებენ, სულ უფრო ხშირად მართავენ მიტინგებს და, ამავე დროს, იზრდება პოლიციელთა რაოდენობა, ჩამოდიან დამატებითი ძალები. კოლონისტები, განსაკუთრებით, ფერმერები, რომლებიც თავიანთ მამულებში არიან იზოლირებულები, პირველები შემფოთდებიან. ისინი გადამწყვეტი ზომების გატარებას მოითხოვენ.

და მართლაც, ხელისუფლება შთამბეჭდავ ზომებს მიმართავს: იჭერს ერთიორ ლიდერს, აწყობს სამხედრო აღლუმებს, მანევრებს, საჰაერო წვრთნებს. ძალის დემონსტრირება, იარაღის ჩხარუნი, ხალხს უკან ვერ ახევინებს. ხიშტები და იარაღის ზალპი ოდენ აძლიერებენ მის აგრესიულობას. იქმნება დრამატული ატმოსფერო, სადაც თითოეულს სურს დაამტკიცოს, რომ ყველაფრისთვის მზადაა. და სწორედ ამ გარემოებებში იარაღი თავისით გაისვრის, რადგან ნერვები დაჭიმულია, ყველას შიში გასჯდომია, თითი ჩახმახისთვის მიუბჯენიათ. ბანალური ინციდენტი და ავტომატი აკაკანდება: ასე მოხდა ალჟირის სეტიფში²⁰, მაროკოს ცენტრალურ კარიერებში, მადაგასკარის მორამანგაში.²¹

ნაცვლად იმისა, რომ მუხტი ჩააცხროს, რეპრესიები ხელს უწყობს ეროვნული ცნობიერების წინსვლას. მას შემდეგ, რაც ეროვნული ცნობიერება განვითარების ერთგვარ ემბრიონულ სტადიას მიაღწევს, სასაკლაოები აძლიერებენ ამ ცნობიერებას, რადგანაც ისინი მიანიშნებენ, რომ მჩაგვრელებსა და ჩაგრულებს შორის ყველაფერს ძალა წყვეტს. აქ ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ შეირადებული აჯანყების დაწყების ბრძანება პოლიტიკურ პარტიებს არ გაუციათ, ეს აჯანყება მათ არ შეუმზადებიათ. ეს რეპრესიები, შიშით განპირობებული ქმედებები მათთვის სასურველი არ ყოფილა. მოვლენები მათ თავს დაატყდათ. სწორედ ამ დროს გადაწყვეტს კოლონიალიზმი, ნაციონალისტი ლიდერები დააპატიმროს. მაგრამ დღეს კოლონიალისტური ქვეყნების მთავრობებმა შესანიშნავად იციან, რომ მასებისთვის ლიდერის

წართმევა ძალიან საშიშია. ასეა, რადგან ხალხი, რომელსაც აღარაფერი აკავებს, წამოიწყებს გლეხთა აჯანყებებს, ამბოხებებს, „მხეცურ მკვლელობებს“. მასები ლაგამს ახსნიან თავიანთ „სისხლისმსმელ ინსტინქტებს“ და კოლონიალიზმისგან მოითხოვენ, გაათავისუფლოს მათი ლიდერები, რომელთაც წილად უნდა ხვდეთ რთული ამოცანა, სიმშვიდის დაბრუნება. კოლონიზებული ხალხი, რომელმაც სპონტანურად მიმართა თავისი ძალადობა კოლონიური სისტემის დანგრევის კოლოსალური მიზნისკენ, უეცრად უღიმღამო, არაფრისმომცემი მოთხოვნით გამოდის: „გათავისუფლეთ X ან Y“²². შემდგომ კოლონიალიზმი ათავისუფლებს ამ ადამიანებს და მათთან მოლაპარაკებებს იწყებს. სახალხო გეიმის დროც დგება.

ზოგჯერ პოლიტიკური პარტიის აპარატი ხელუხლებელი რჩება. თუმცა, კოლონიალისტური რეპრესიების და ხალხის სპონტანური რეაქციის მსვლელობისას, პარტიები აღმოაჩენენ, რომ თავიანთმავე აქტივისტებმა უკან მოითოვეს. მასების ძალადობა მძლავრად უპირისპირდება ოკუპანტის სამხედრო ძალებს, სიტუაცია სწრაფად უარესდება და ღვება. ლიდერები, რომლებიც ჯერაც არ დაუკავებიათ, მოვლენების განაპირას რჩებიან. რაკი უეცრად უსარგებლონი გახდნენ, მთელი თავიანთი ბიუროკრატიით და მოქმედების გონივრული გეგმით, ისინი, ფრონტის ხაზიდან მოშორებით, ყველაზე დიდ თაღლითობაზე მიდიან, „ალიკაპამოდებული ერის“ სახელით იწყებენ საუბარს. როგორც წესი, კოლონიალიზმი ამ შანსს ხელიდან არ უშვებს: ამ გამოუსადეგარ ხალხს შუამავლებად აქცევს და, უმაღვე, დამოუკიდებელი მოქმედების საშუალებას აძლევს, აკისრებს რა მათ წესრიგის აღდგენას.

ამგვარად, ყველა აცნობიერებს ამ ძალადობის არსებობას, მაგრამ საკითხი ის კი არ ხდება, როგორ გაეცეს მას პასუხი კიდევ უფრო დიდი ძალადობით, არამედ ის, როგორ აღმოიფხვრას კრიზისი.

მაგრამ რისგან შედგება სინამდვილეში ეს ძალადობა? როგორც ვნახეთ, კოლონიზებულ მასებს ინტუიცია კარნახობთ, რომ გაათავისუფლება უნდა მოხდეს, და შეიძლება მოხდეს, მხოლოდ ძალის გამოყენებით. რა ჯურის სიბეცე აფიქრებინებს ამ დამშეულ, დაჩაჩანაკებულ ადამიანებს, რომელთაც არც ტექნოლოგიები გააჩნიათ, არც ორგანიზაციული გამოცდილება

და ოკუპანტის უზარმაზარი ეკონომიკური და სამხედრო ძალაუფლების პირისპირ დგანან, რომ მხოლოდ ძალადობას შეუძლია მათი გათავისუფლება? რა აძლევთ გამარჯვების იმედს?

ძალადობა, როგორც მეთოდი, შეიძლება გახდეს – რაც არ უნდა სკანდალური იყოს ეს – პოლიტიკური პარტიის დევიზი. მისი წევრები ხალხს შეიძლება მოუწოდებნენ შეიარაღებული ბრძოლისკენ. ძალადობასთან დაკავშირებული ეს საკითხი განხილვას საჭიროებს. თუკი გერმანული მილიტარიზმში გადაწყვეტს, რომ სასაზღვრო დავები ძალის გამოყენებით გადაჭრას, ეს არავის გააკვირვებს, მაგრამ როცა, მაგალითად, ანგოლელები იღებენ იარაღს ხელში, ან როცა ალჟირელები უარყოფენ ყველა არაძალისმიერ მეთოდს, ეს იმის მტკიცებულებაა, რომ რაღაც შეიცვალა ან ახლა იცვლება. კოლონიზებულების, ამ თანამედროვე მონების, მოთმინება ამოიწურა. მათ იციან, რომ მხოლოდ ასეთი სიგჟე თუ იხსნით კოლონიური ჩაგვრისგან. სამყაროში ახალი ტიპის ურთერთობები მყარდება. დაბალგანვითარებული ხალხები თავიანთი ბორკილების მსხვერველს იწყებენ და, რაც ყველაზე საოცარია, ეს გამოსდით. შეგვიძლია თავი მოვიკატუნოთ, რომ „სპუტნიკის“ ეპოქაში შიმშილით აღარავინ უნდა კვდებოდეს, მაგრამ კოლონიზებული მასები საკითხს უფრო პრაგმატულად უყურებენ. სიმართლე ის არის, რომ დღესდღეობით არცერთ კოლონიალისტურ ქვეყანას არ შეუძლია აწარმოოს ბრძოლის ის ერთადერთი ფორმა, რომელსაც წარმატების შანსი აქვს: ხანგრძლივი და მასშტაბური სამხედრო ოკუპაცია.

შინ, კოლონიალისტური ქვეყნები აწყდებიან წინააღმდეგობებს, მშრომელთა გამოსვლებს, რომლებიც პოლიციური ძალების გამოყენებას ხდიან საჭიროს. ამასთან, ამჟამინდელი საერთაშორისო სიტუაციიდან გამომდინარე, ამ ქვეყნებს ჯარისკაცები თავიანთი რეჟიმის დასაცავად სჭირდებათ. და, საბოლოოდ, მივადევით ცნობილ მითს გათავისუფლების მოძრაობებზე, რომელთაც მოსკოვი ხელმძღვანელობს. რეჟიმი თავის პანიკაში სწორედ ამას ამტკიცებს: „თუ ასე გაგრძელდა, კომუნისტები არეულობით ისარგებლებენ და ამ რეგიონებში შემოაღწევენ“.

კოლონიზებულის მოუთმენლობა, ის ფაქტი, რომ ის ძალადობით იმუქრება, საბუთია იმისა, რომ მას ესმის დღევანდელი სიტუაციის განსაკუთ-

რებულობა და აპირებს ამით ისარგებლოს. მაგრამ უშუალო პიროვნული გამოცდილების დონეზე, კოლონიზებულმა, რომელსაც შესაძლებლობა მიეცა, ენახა თანამედროვე სამყარო – რაკი ამ უკანასკნელმა ლამის ყველაზე მიუდგომელ ადგილებშიც კი შეაღწია – კარგად იცის, რას არის მოკლებული. მასები, ერთგვარად... ინფანტილურად ფიქრობენ და დარწმუნებულნი არიან, რომ ყველაფერი ეს მათ წაართვეს. ამიტომაცაა, რომ ზოგიერთ დაბალგანვითარებულ ქვეყანაში, მასები ძალიან მალე, დამოუკიდებლობიდან ორი ან სამი წლის შემდეგ აცნობიერებენ, რომ იმედები გაუცრუვდათ, რომ „ამდენ ტანჯვად არ ღირდა“ ბრძოლა, თუკი რეალურად არაფერი შეიცვლებოდა. 1789 წელს, ბურჟუაზიული რევოლუციის შემდგომ, ყველაზე ღარიბმა ფრანგმა გლეხებმაც კი საგრძნობლად იხიერეს გადატრიალებით. მაგრამ თქმაც კი არ სჭირდება იმას, რომ უმეტეს შემთხვევაში, დაბალგანვითარებული ქვეყნის მოსახლეობის 95 პროცენტისთვის დამოუკიდებლობას არავითარი მყისიერი ცვლილება არ მოაქვს. მახვილი თვალი ადვილად შეამჩნევს, რომ არსებობს ერთგვარი მიძინებული უკმაყოფილება, რომელიც, ნახშირის მსგავსად, ცეცხლის ჩაქრობის შემდგომაც კი ნებისმიერ წამს შეიძლება ააღდეს.

იმასაც ამბობენ, რომ კოლონიზებულები მეტისმეტად ჩქარობენ. არ დაგვაზიწყდეს, რომ ცოტა ხნის წინ ამბობდნენ, ისინი ზარმაცები, ზანტები, ფატალისტები არიანო. ცხადია, რომ ძალადობა, რომელიც თავისუფლებისთვის ბრძოლის დროს სპეციფიკური გზებით მიიმართებოდა, ჰაერში ვერ აორთქლდება ეროვნული დროშის აღმართვის ცერემონიის შემდგომ. და მით უფრო ნაკლებად გაქრება მაშინ, როცა ერის მშენებლობა კაპიტალიზმისა და სოციალიზმის კონკურენციის ჩარჩოს შიგნით მიმდინარეობს.

ეს კონკურენცია კვაზი-უნივერსალურ განზომილებას სძენს უაღრესად ლოკალურ დაპირისპირებებს. თითოეული მიტინგი, რეპრესიის თითოეული აქტი საერთაშორისო არენაზე ჰპოვებს გამოხმაურებას. შარპვილის სასაკულაო თვეების განმავლობაში აზანზარებდა საჯარო აზრს. ჟურნალებში, სხვადასხვა სიხშირეებზე, კერძო საუბრებში, შარპვილი სიმბოლოდ იქცა. სამხრეთ აფრიკაში აპართეიდის პრობლემას ადამიანები შარპვილის გავლით გაეჭვნენ. და რთული დასაჯერებელია, რომ დიადი ძალების დაინტერესება დაბალგანვითარებული ქვეყნების წვრილმანი საკითხებით მხო-

ლოდ დემაგოგიის დამსახურებაა. მესამე სამყაროში გლახთა თითოეული აჯანყება, თითოეული ამბოხი ცივი ომის ჩარჩოში ექცევა. სელსბურიში ორ კაცს სცემენ, და პასუხად, მთელი სამხედრო ბლოკი იწყებს მოქმედებას, ამ ორ კაცზე ლაპარაკობს და მათ შემთხვევაზე დაყრდნობით ჯერ კერძოდ როდენიის საკითხს წამოჭრის, შემდგომ კი მას მთელ აფრიკასთან და ყველა კოლონიზებულ ადამიანთან აკავშირებს. ამასთან, წარმოებული კამპანიის მასშტაბები მეორე ბლოკსაც უბიძგებს, შეაფასოს თავისი სისტემის შიგნით არსებული ლოკალური პრობლემები. კოლონიზებული ხალხები ხვდებიან, რომ არცერთი ჯგუფი არაა გულგრილი ლოკალური ინციდენტების მიმართ, და რადგან იციან, რომ გლობალურ ორომტრიალში არიან ჩართულნი, თავს აღარ იზღუდავენ რეგიონული პერსპექტივით.

როცა სამ თვეში ერთხელ გვესმის, რომ აშშ-ის მეექვსე თუ მეშვიდე ფლოტი ამა თუ იმ სანაპიროსკენ მიემართება, როცა ხრუშჩოვი იმუქრება, რომ კასტროს დასახმარებლად რაკეტებით მივა, როცა კენედი ლაოსში უკიდურესი ზომების მიღებას გეგმავს, კოლონიზებულ თუ ახლახან გათავისუფლებულ ხალხებს ეუფლებათ განცდა, რომ, ნებით თუ უნებლიეთ, გამალეებულ ფერხულში ჩაითრის. მეტიც, უკვე ჩართულია ფერხულში. მაგალითისთვის, განვიხილოთ ახლახანს გათავისუფლებული ქვეყნების მთავრობები. ხელისუფლების წარმომადგენლები დროის ორ მესამედს საზღვრების მეთვალყურეობაში ხარჯავენ, საფრთხეების თავიდან აცილებაში, და ერთ მესამედს – თავად ქვეყნისთვის მუშაობაში. ამავე დროს, ცდილობენ, მხარდაჭერაც მოიპოვონ. იმავე დიალექტიკას დაქვემდებარებული ქვეყნის ოპოზიცია ზიზღით აქცევს ზურგს საპარლამენტო ბრძოლის გზას. ის მოკავშირეებს ეძებს თავისი ბრუტალური გეგმის, ამბოხების განსახორციელებლად. ძალადობის აურა, მას შემდეგ, რაც კოლონიური ფაზა გამსჭვალა, ქვეყნის ცხოვრებაზე დომინირებას განაგრძობს. ასეა, რადგან, როგორც უკვე ვთქვით, მესამე სამყარო განზე არ დგას. მეტიც, ის ორომტრიალის შუაგულშია მოქცეული. სწორედ ამიტომ, რომ თავიანთ გამოსვლებში, დაბალგანვითარებული ქვეყნების სახელმწიფო მოღვაწეები მარადიულად ინარჩუნებენ აგრესიულ და გალიზიანებულ ტონს, რომელიც, წესით, უნდა გამქრალიყო. ახალი ლიდერების ეს ხშირად შენიშნული უხეშობა ადვილი გასაგებია. თუმცა ბევრად იშვიათად შენიშნავენ იმ უაღრეს თავაზიანობას, რომელსაც ეს ლიდერები ამჟღავნებენ თავიანთი ძმებისა და მეგობრების მიმართ. მათი უხეშობა, პირ-

ველ რიგში, სხვებისკენ, ძველი კოლონიალისტებისკენ არის მიმართული, რომლებიც დასაკვირვებლად და გამოსაძიებლად დაბრუნდნენ. ყოფილ კოლონიზებულებს ხშირად რჩებათ შთაბეჭდილება, რომ ამ გამოძიების დასკვნები უკვე გამოტანილია და ჟურნალისტი აქ მათ დასასაბუთებლად ჩამოვიდა. ფოტოები, რომლებიც სტატიას ერთვის თან, ადასტურებენ, რომ ჟურნალისტმა იცის, რაზეც ლაპარაკობს, რომ ის მართლა იყო აქ. გამოძიებამ უნდა დაადგინოს ის, რაც ისედაც ცხადია: „რაც ჩვენ წამოვედით, ყველაფერი ცუდად მიდის“. ჟურნალისტები ხშირად ნუნუნებენ, რომ მათ ცუდად ხვდებიან, რომ კარგ პირობებში ვერ მუშაობენ, რომ გულგრილად ან მტრულად ეპყრობიან. ყველაფერი ეს ნორმალურია. ნაციონალისტმა ლიდერებმა იციან, რომ საერთაშორისო აზრს მხოლოდ დასავლური პრესა ქმნის. და მაინც, როცა დასავლელი ჟურნალისტი გვესაუბრება, იშვიათად თუ აკეთებს ამას ჩვენი გულისთვის. მაგალითად, ალჟირის ომის დროს, ყველაზე ლიბერალურად განწყობილი ფრანგი რეპორტიორებიც კი გამოდმებით ორამბროვან ეპითეტებს იყენებდნენ ჩვენი ბრძოლის დასახასიათებლად. როცა ამისთვის პასუხს ვთხოვთ, სავსებით გულწრფელად გვპასუხობენ, რომ ობიექტურობას ინარჩუნებენ. კოლონიზებულის გადმოსახედიდან, ობიექტურობა ყოველთვის მის წინააღმდეგაა მიმართული. ასევე ადვილი გასაგებია ის ახალი ტონიც, რომელმაც გაეროს გენერალურ ასამბლეაზე, 1960 წლის სექტემბერში, საერთაშორისო დიპლომატია მოიცვა. კოლონიური ქვეყნების წარმომადგენლები უკიდურესად აგრესიულები და ძალადობრივები იყვნენ, მაგრამ კოლონიურ ხალხებს არ უფიქრიათ, რომ მათ ზედმეტი მოუვიდათ. აფრიკელი დიპლომატების რადიკალიზმმა ჩირქგროვა გახეთქა და უკეთ გამოაჩინა ვეტოს პროცედურის მიუღებლობა, დიდი ძალების შეთქმულება და ის უმნიშვნელო როლი, რომელიც მესამე სამყაროს ქვეყნებს ერგებათ.

დიპლომატია, რომელსაც ახლახან გათავისუფლებული ქვეყნები შემოუძღვებიან, აღარ არის ნიუანსების, მინიშნებების, ჰიპნოტური ფესტების დიპლომატია. ამ დიპლომატებს მოსახლეობამ დააკისრა, ერთდროულად დაიცვან ქვეყნის მთლიანობა, მასების სვლა კეთილდღეობისკენ და და ხალხის უფლება, ჰქონდეს პური და თავისუფლება.

ამიტომაც ეს მოძრაობის, რისხვის დიპლომატიაა, რომელიც უცნაურ კონტრასტს ქმნის კოლონიალიზმის უძრავ, გაქვავებულ სამყაროსთან. ამიტო-

მაც, როცა ბატონი ხრუშჩოვი ფეხსაცმელს იძრობს გაეროში და მაგიდაზე აბრაახუნებს, არცერთ კოლონიზებულს, დაბალგანვითარებული ქვეყნის არცერთ წარმომადგენელს არ ეცინება. ეს იმიტომ, რომ ბატონი ხრუშჩოვი კოლონიზებულ ქვეყნებს, რომლებიც ამას უყურებენ, აჩვენებს, რომ ის, რაკეტებით შეიარაღებული მუჟიკი, კაპიტალისტებს სწორედ ისე ექცევა, როგორც იმსახურებენ. ზუსტად ასევე, დაბალგანვითარებული ქვეყნებისთვის სკანდალური არ არის, რომ კასტრო გაეროს სხდომას სამხედრო ფორმაში გამოწყობილი ესწრება. ამით ის აჩვენებს, რომ აცნობიერებს, რომ ძალადობის რეჟიმი კვლავაც გრძელდება. გასაკვირი ის არის, ავტომატი რომ არ წაიღო თან; თუმცა, ამის ნებას, ალბათ არც დართავდნენ. გლახების ამბოხებები, სასონარკვეთილი ქმედებები, მაჩეტეებით და ნაჭახებით შეიარაღებული ჯგუფები თავიანთ ნაციონალურ იდენტობას ჰპოვებენ იმ დაუნდობელ ბრძოლაში, რომელშიც სოციალიზმი და კაპიტალიზმი არიან ჩაბმულნი.

1945 წელს შესაძლებელი იყო, რომ 45 000 ადამიანის მკვლელობა სექტიფი შეუმჩნეველი დარჩენილიყო; 1947 წელს შესაძლებელი იყო, რომ 90 000 ადამიანის მკვლელობას მადაგასკარში ერთი პარაგრაფი დათმობოდა ჟურნალებში; 1952 წელს შესაძლებელი იყო, რომ კენიაში რეპრესიების 200 000 მსხვერპლს მეტ-ნაკლები გულგრილობა ხვდომოდა წილად; ეს იმიტომ, რომ საერთაშორისო დაპირისპირებების გამყოფი ხაზი ჯერ კიდევ არ იყო სათანადოდ გავლებული. კორეის და ინდოჩინეთის ომებით ახალი ფაზა დაწყებულიყო. თუმცა ამ კონფრონტაციის გადამწყვეტი მომენტები ბუდაპეშტის მოვლენები და სუეცის კრიზისი აღმოჩნდა.

სოციალისტური ქვეყნების უპირობო მხარდაჭერით გულგამაგრებულები, კოლონიზებულები ხელში იღებენ ყველანაირ იარაღს, რაც კი აბადიათ და კოლონიალიზმის აუღებელ ციხესიმაგრეზე ილაშქრებენ. მიუხედავად იმისა, რომ დანები და შიშველი ხელები ვერაფერს დააკლებს, ის არც ისე უძლეველია, თუკი ცივი ომის კონტექსტს გავითვალისწინებთ.

ამ ახალ გარემოებაში ამერიკელები ძლიერ სერიოზულად ეკიდებიან თავიანთ, საერთაშორისო კაპიტალიზმის მეთაურის, როლს. ისინი თავდაპირველად მგობრულად ურჩევნ ევროპულ ქვეყნებს, დეკოლონიზაცია დაინ-

ყონ. მეორე ეტაპზე, უყოყმანოდ გამოხატავენ ჯერ პატივისცემას, შემდგომ კი მხარდაჭერას პრინციპისადმი – „აფრიკა აფრიკელებს“. დღესდღეისობით, აშშ არ ერიდება, ოფიციალურად განაცხადოს, რომ ხალხების თვითგამორკვევის უფლების დამცველია. ბატონი მენენ-უილიამსის უკანასკნელი ვიზიტი სხვას არაფერს გამოხატავდა, თუ არა ამერიკელთა რწმენას, რომ მესამე სამყარო არ უნდა გაიწიროს. შესაბამისად, კოლონიზებულის ძალადობა მხოლოდ იმ შემთხვევაში გამოიყურება სასონარკვეთილ ქმედებად, თუ მას აბსტრაქტულად შევადარებთ მჩაგვრელის სამხედრო ძალასთან. ამის საპირისპიროდ, თუკი საერთაშორისო ურთიერთობების კონტექსტში მოვათავსებთ, დავინახავთ, რომ ის უზარმაზარ საფრთხეს უქმნის მჩაგვრელს. გლეხთა აჯანყებების გამძლეობა და მაუ-მაუების ჟინი აფერხებს კოლონიის ეკონომიკურ ცხოვრებას, მაგრამ საფრთხეს არ უქმნის მეტროპოლიას. იმპერიალიზმის გადმოსახედიდან, ის უფრო დიდი საფრთხეა, რომ სოციალისტური პროპაგანდა მასებში შეიჭრება და მათ მონამლავს. ეს უკვე საზარელი საფრთხეა კონფლიქტის ცივ ფაზაში, მაგრამ რა დაემართება სისხლიანი პარტიზანული ბრძოლებით დასერილ კოლონიას მაშინ, როცა ცხელი ომი გაჩაღდება?

და კაპიტალიზმიც ხვდება, რომ მისი სამხედრო სტრატეგია სრულ კრახს განიცდის, თუკი ეროვნული კონფლიქტები აღმოცენდება. შესაბამისად, მშვიდობიანი თანაცხოვრების ჩარჩოს ქვეშ, ყველა კოლონია, საბოლოო ჯამში, უნდა გაქრეს და უკიდურეს შემთხვევაში, კაპიტალიზმი მათ ნეიტრალიტეტსაც პატივისცემით შეხვდება. პირველ რიგში, რაც თავიდან არის ასაცილებელი, ეს არის სტრატეგიული საშიშროება, მასების მიერ მტრის დოქტრინის შეთვისება, ათობით მილიონი ადამიანისგან მომავალი რადიკალური სიძულვილი. კოლონიზებული ხალხები კარგად იცნობენ ამ იმპერატივებს, საერთაშორისო პოლიტიკას რომ განკარგავენ. ამიტომაცაა, რომ ისინიც კი, ვინც ძალადობრივ მეთოდებს ზურგს აქცევენ, ყოველთვის ამ გლობალური ძალადობის გათვალისწინებით მოქმედებენ და აწყობენ გეგმებს. ამჟამად, ორი სამხედრო ბლოკის მშვიდობიანი თანაარსებობა ინარჩუნებს და წარმოშობს ძალადობას კოლონიურ ქვეყნებში. მას შემდეგ, რაც კოლონიური ქვეყნები სრულად გათავისუფლდებიან, ძალადობის არეალმა შეიძლება გადაინაცვლოს. შესაძლოა სანაცვლოდ უმცირესობების საკითხი წამოიჭრას. ზოგიერთი უმცირესობა უკვე უყოყმანოდ ირჩევს ძალადობრივ

მეთოდებს საკუთარი პრობლემების გადასატრელებად და შემთხვევითი არ არის, რომ, როგორც ამბობენ, შავკანიანი ექსტრემისტები აშშ-ში მილიციებს ქმნიან და, შესაბამისად, იარაღდებიან. არც ის არის შემთხვევითი, რომ სამყაროში, რომელსაც თავისუფალი ეწოდება, არსებობს კომიტეტები საბჭოთა კავშირში უმცირესობების უფლებების დასაცავად, და არც ის, რომ გენერალ დე გოლს, თავის ერთ-ერთ გამოსვლაში, კომუნისტური დიქტატურის ქვეშ ტანჯულ მუსლიმთა მდგომარეობის გამო, ორიოდ კურცხალი გადმოსცვივდა. კაპიტალიზმი და იმპერიალიზმი დარწმუნებულნი არიან, რომ რასიზმის წინააღმდეგ ბრძოლა და ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობები უბრალოდ და წმინდად შორიდან მართული, „გარედან“ მხარდაჭერილი პროცესებია. ამიტომაც ეფექტიან ტაქტიკას იყენებენ: რადიო თავისუფალი ევროპა, ჩაგრული უმცირესობების მხარდაჭერის კომიტეტი... ისინი ისევე აყენებენ თავიანთ სამსახურში ანტიკოლონიალიზმს, როგორც ფრანგი პოლკოვნიკები, SAS-ს ან ფსიქოლოგიურ დანაყოფებს ალჟირში. ისინი „ხალხს იყენებენ ხალხის წინააღმდეგ“. ვიცით, რა შედეგიც მოჰყვა ამას.

საფრთხის, ძალადობის ეს აურა, ეს შემართული რაკეტები კოლონიზებულებს ვერც დააფრთხობს და ვერც გზას აურევს. უკვე ვნახეთ, რომ მთელმა თავიანთმა ბოლოდროინდელმა ისტორიამ შეამზადა ისინი ამ მდგომარეობის „სწორად აღსაქმელად“. კოლონიურ ძალადობასა და იმ უწყინარ ძალადობას შორის, რომლითაც დღევანდელი სამყაროა გაჟღერებული, ერთგვარი თანამზრახველობა არსებობს, ისინი ჰომოგენურნი არიან. კოლონიზებულები მოერგნენ ამ გარემოს, როგორც იქნა, დროს შეესაბამებიან. მაგანი გაკვირვებულია, რომ კოლონიზებულმა, ცოლისთვის კაბის ყიდვის ნაცვლად, რადიო გადამცემი შეიძინა. გასაკვირი არაფერია. კოლონიზებულები დარწმუნებულნი არიან, რომ მათი ბედი ახლა წყდება. ისინი სამყაროს დასასრულის განცდით ცხოვრობენ და სწამთ, რომ არაფერი უნდა გამორჩეთ. სწორედ ამიტომ ესმით კოლონიზებულებს კარგად, ვინ არიან ფუმა²³ და ფუმი²⁴, ლუმუმბა²⁵ და ჩომბე²⁶, აჰიდჯო²⁷ და მუმეი²⁸, კენიატა²⁹ და ისინი, ვისაც პერიოდულად მის შემცვლელებად ამზადებენ. ძალიან კარგად ესმით, ვინ არიან ეს ადამიანები, რადგან ხვდებიან, რა ძალები დგანან მათ უკან. კოლონიზებული, დაბალგანვითარებული ადამიანი დღეს პოლიტიკური ცხოველია ამ ცნების ყველაზე გლობალური მნიშვნელობით.

ეჭვგარეშეა, რომ დამოუკიდებლობა კოლონიზებულთათვის მორალური კომპენსაცია და მათი ღირსების აღიარებაა. თუმცა, მათ აქამდე არ ჰქონიათ დრო საზოგადოების ჩამოსაყალიბებლად და ღირებულებების შესამუშავებლად და განსამტკიცებლად. ის ავარვარებული ღუმელი, რომელშიც მოქალაქე და ინდივიდი გამოიწოთობიან და სულ უფრო მეტი მიმართულებით ვითარდებიან, ჯერაც არ არსებობს. ერთგვარ გადაუწყვეტელ მდგომარეობაში გამომწყვდეულნი, ეს ადამიანები ადვილად დარწმუნდნენ, რომ ყველაფერი ყველასათვის ერთდროულად წყდება, სადღაც სხვავან. მათ ლიდერებს რაც შეეხება, ამ მდგომარეობასთან შეჩეხებისას, ისინი ყოყმანს იწყებენ და ნეიტრალიტეტის პოლიტიკას ირჩევენ.

ბევრი რამის თქმა შეიძლება ნეიტრალიტეტის საკითხზე. ზოგი მას აიგივებს მდარე მერკანტილიზმთან, რომელიც ცდილობს, მარცხნიდანაც იხიროს და მარჯვნიდანაც. თუმცა, ნეიტრალიტეტი, ცივი ომის ეს პირშეშო, მართალია, დაბალგანვითარებულ ქვეყნებს საშუალებას აძლევს, ეკონომიკური დახმარება ორივე მხარისგან მიიღონ, მაგრამ სინამდვილეში, შეუძლებელს ხდის, რომ რომელიმე მხარე ისე დაეხმაროს დაბალგანვითარებულ რეგიონებს, როგორც საჭიროა. ის პირდაპირი მნიშვნელობით ასტრონომიული თანხები, რომლებიც სამხედრო ტექნოლოგიებზე იხარჯება, და ის ინჟინრები, რომლებიც ახლა ბირთვული ომის ტექნიკოსებად არიან გადაქცეულები, დაბალგანვითარებული ქვეყნების ცხოვრების დონეს 60 პროცენტით გააუმჯობესებდნენ თხუთმეტ წელიწადში. შესაბამისად, ადვილი გასაგებია, რომ დაბალგანვითარებულ ქვეყნებს არაფერში სჭირდებათ არც ამ კონფლიქტის გაგრძელება და არც მისი გამძაფრება. ამიტომაც, როცა შესაძლებლობა მიეცემათ, მას გამოეთიშებიან. მაგრამ ნამდვილად შეუძლიათ კი ამის გაკეთება? აი, მაგალითად, საფრანგეთი აფრიკაში ცდის თავის ატომურ ბომბებს. რეზოლუციებს, მიტინგებს და დიპლომატიური ურთიერთობების განწყვეტას თუ არ ჩავთვლით, აფრიკის ხალხებს მაინცდამაინც დიდი გავლენა, ამ კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით, საფრანგეთის პოზიციაზე არც მოუხდენიათ.

ნეიტრალიტეტი მესამე სამყაროს მოქალაქეში წარმოქმნის სულიკვეთებას, რომელიც ყოველდღიურ ცხოვრებაში გარდაიქმნება ერთგვარ გამბედაობად და სიამაყედ, ასე უცნაურად რომ წაავას დაუმორჩილებლობას.

კომპრომისის ამ მტკიცე უარყოფამ, მარტო ბრძოლის ამ დაჟინებულმა სურვილმა, რთულია არ მოგაგონოს ყოყლოჩინა და ხელიდან წასული ყმანვილები, რომლებიც მუდამ მზად არიან, გადაბრუნებული სიტყვის გამო თავი განირონ. ყველაფერი ეს დასავლელ დამკვირვებელს აცუნებს, რადგანაც პირდაპირ სკანდალური სხვაობაა იმას შორის, რადაც ეს ადამიანები თავს წარმოაჩენენ, და იმას, რაც ზურგს უმაგრებთ. ეს ქვეყნები, სადაც ტრამვაია არ დადის, რომელთაც არც ჯარისკაცები ჰყავთ და არც ფული აქვთ, ამდენის უფლებას არ უნდა აძლევდნენ თავს. ეს, ეჭვგარეშეა, თალღითობაა. ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ მესამე სამყაროს ქვეყნები დრამატული მომენტებისთვის ცხოვრობენ და ყოველ კვირა კრიზისის ახალი დოზა ესაჭიროებათ. ფუყე ქვეყნების ეს მჭექარე ლიდერები გამაღიზიანებლები არიან. გინდება, მოაკვტინო. არადა, მათ ეარშიყებიან. ყვავილებს უძღვნიან. იპატიყბენ. პირდაპირ ვთქვათ, კალთებს ახევენ. აი ეს, სწორედ ეს არის ნეიტრალიტეტი. მოსახლეობას, რომლის 98 პროცენტმაც წერა-კითხვა არ იცის, უზარმაზარი ლიტერატურა ეძღვნება. ისინი გამუდმებით მოგზაურობენ. დაბალგანვითარებული ქვეყნების ლიდერები, მათი შემსწავლელები, ავიაკომპანიების სანუკვარი კლიენტები არიან. აფრიკელი და აზიელი ჩინოვნიკები ერთსა და იმავე თვეში ესწრებიან კონფერენციას სოციალისტურ დაგეგმარებაზე მოსკოვში და ლიბერალური ეკონომიკის სიკეთეებზე – ლონდონში ან კოლუმბიის უნივერსიტეტში. რაც შეეხება აფრიკული პროფკავშირების ლიდერებს, ისინიც, თავის მხრივ, სწრაფად მიიწევენ წინ. როგორც კი მმართველ ორგანოებში ხვდებიან, მაშინვე გადაწყვეტენ, ავტონომიურ ერთეულებად ჩამოყალიბდნენ. მათ არ აქვთ ინდუსტრიალიზებული ქვეყნის პირობებში პროფკავშირული საქმიანობის წარმოების ორმოცდაათწლიანი გამოცდილება, მაგრამ მაინც იციან, რომ აპოლიტიკური პროფკავშირული მოძრაობა აბსურდია. ისინი არ დაპირისპირებიან ბურჟუაზიის მახინას, მათი ცნობიერება კლასობრივ ბრძოლაში არ ჩამოყალიბებულა. თუმცა, შესაძლოა, ეს არც არის საჭირო. შესაძლოა. თვალსაჩინოა, რომ ტოტალიზებისკენ ეს სწრაფვა, რომელიც ხშირად გადაიქცევა ინტერნაციონალიზმის კარიკატურად, დაბალგანვითარებული ქვეყნების ერთ-ერთი ფუნდამენტური მახასიათებელია.

მაგრამ დავუბრუნდეთ კოლონიზებულისა და კოლონისტის დაპირისპირებას. როგორც ვხედავთ, ეს შეირადებული კონფლიქტია. ამის ისტორიული

მაგალითებია ინდოჩინეთი, ინდონეზია, და, ცხადია, ჩრდილოეთი აფრიკა. თუმცა, თვალთახედვიდან არ უნდა გამოგვრჩეს ის ფაქტი, რომ ეს კონფლიქტი შეიძლება ნებისმიერ ადგილას წამოჭრილიყო, სომალიში თუ გვინეაში, და ახლაც შეიძლება წამოიჭრას ყველგან, სადაც კოლონიალიზმი დარჩენას აპირებს, მაგალითად, ანგოლაში. შეირადებული ბრძოლის დაწყება მიანიშნებს, რომ ხალხმა გადაწყვიტა, აღარაფერს ენდოს, ძალადობრივი მეთოდების გარდა. ხალხმა, რომელსაც გამუდმებით უჭედავდნენ თავში, რომ მხოლოდ ძალადობის ენა ესმის, გადაწყვიტა, თავი ძალადობის მემკვიდრით გამოხატოს. მართლაც, კოლონისტი ყოველთვის აჩვენებდა მათ, რა გზას უნდა დასდგომოდნენ თავის გასათავისუფლებლად. არგუმენტი, რომლის გამოყენებაც არჩია კოლონიზებულმა, მას კოლონისტმა მიანდა და, ბედის ირონიით, ახლა კოლონიზებული ამტკიცებს, რომ კოლონისტს მხოლოდ ძალადობის ენა ესმის. კოლონიური რეჟიმი თავის ლეგიტიმაციას ძალადობისგან იღებს და ერთი წამითაც არ ცდილობს ამის დამალვას. თითოეული ძეგლი, ფედერების³⁰ იქნება ეს თუ ლიუტეის³¹, ბუჟოსი³² თუ სერჟანტი ბლანდანის³³, კოლონიურ მიწაზე მოკალათებული ყველა ეს კონკისტადორი ერთსა და იმავეს ამბობს: „ჩვენ აქ ხიშტების დახმარებით აღმოვჩნდით...“ ციტატის დასასრულის გამოცნობა რთული არ არის. აჯანყების ფაზაში, თითოეული კოლონისტი მარტივ არითმეტიკას ეყრდნობა. ეს ლოგიკა გასაკვირი არ არის სხვა კოლონისტებისთვის, მაგრამ მნიშვნელოვანია აღვნიშნოთ, რომ ის არც კოლონიზებულებს აკვირვებს. და, რაც მთავარია, პრინციპის, „ან ჩვენ, ან ისინი“, გაცხადება სულაც არ არის პარადოქსული, რადგანაც, როგორც ვნახეთ, კოლონიალიზმი სხვა არაფერია, თუ არა მანიქველური, დახარისხებული სამყაროს ჩამოყალიბება. და როცა, მოქმედების კონკრეტული გეგმის შემოთავაზებისას, კოლონისტი მოითხოვს, რომ მჩაგვრელი უმცირესობის თითოეულმა წარმომადგენელმა 30 ან 100 ან 200 ადგილობრივი გაანადგუროს, აღმოაჩენს, რომ ეს არავის აღაშფოთებს, და უკიდურეს შემთხვევაში, პრობლემა ის ხდება, ამის გაკეთება ერთბაშად არის შესაძლებელი თუ ეტაპობრივად.³⁴

ამგვარი მსჯელობა, რომელიც ძლიერ პედანტურად მოხაზავს კოლონიზებული ხალხის განადგურების გეგმას, კოლონიზებულს არ აღაშფოთებს. მან ყოველთვის იცოდა, რომ მისი და კოლონისტის გზები ბრძოლის ველზე გადაიკვეთებოდა. ამასთან, კოლონიზებული არ კარგავს დროს მოთქმა-

გოდებაზე და თითქმის არასდროს ელის, რომ კოლონიურ გარემოში იპოვის სამართალს. სინამდვილეში, კოლონისტის გეგმებს კოლონიზებული იმიტომ ხვდება მშვიდად, რომ თავადაც არსებითად იდენტურად განიხილავს გათავისუფლების საკითხს: „მომი შევექმნათ ორას ან ხუთას კაციანი ჯგუფები და თითოეულმა ჯგუფმა ერთ კოლონისტს მიხედოს“. ბრძოლაში ორივე მხარე ამ, ერთნაირი განწყობით ერთვება.

კოლონიზებულისთვის, ეს ძალადობა აბსოლუტური პრაქსისია. შესაბამისად, მებრძოლი ის არის, ვინც მუშაობს. შეკითხვა, რომელსაც მებრძოლს ორგანიზაცია უსვამს, ამგვარი თვალთახედვის გამოხატულებაა: „სად მუშაობდი? ვისთან ერთად? რა გააკეთე?“. ჯგუფი მოითხოვს, რომ თითოეულმა ინდივიდმა რაიმე გამოუსწორებელი ჩაიდინოს. მაგალითად, ალჟირში, სადაც თითქმის ყველა, ვინც ხალხს ეროვნულ ბრძოლაში ჩართვისკენ მოუწოდებდა, ან სიკვდილით დასაჯეს, ანაც ფრანგული პოლიციის მიერ იძებნებოდა, ნდობა მით უფრო მაღალი იყო, რაც უფრო სასოწარკვეთილი იყო თითოეული ქმედება. ახალი მებრძოლის ნდობა მხოლოდ მაშინ შეიძლებოდა, როცა მას უკვე აღარ შეეძლო კოლონიურ სისტემაში დაბრუნება. როგორც ჩანს, ასეთივე მექანიზმი ჰქონდათ კენიელ მაუ-მაუ-ებს, რომლებიც მოითხოვდნენ, რომ მსხვერპლისთვის ჯგუფის თითოეულ წევრს დაერთყა. ამგვარად, ყველა პირადად იქნებოდა პასუხისმგებელი მის სიკვდილზე. მუშაობა ნიშნავს, იმუშაო კოლონისტის მოსაკლავად. ძალადობრივი ქმედება ასევე აძლევს საშუალებას წასულებს ან გაძევებულებს, რომ დაბრუნდნენ, თავიანთი ადგილი დაიბრუნონ, ისევ გახდნენ ჯგუფის ნაწილი. ამრიგად, ძალადობა მედიაციის საუცხოო საშუალებად უნდა აღვიქვათ. კოლონიზებული თავს ძალადობაში და ძალადობით ითავისუფლებს. ეს პრაქსისი ანათლებს მებრძოლს, რაკი უჩვენებს მას საშუალებებს და მიზანს. სემერის პოეზია ძალადობის ამ პერსპექტივას წინასწარმეტყველურ მნიშვნელობას სძენს. ღირს გავიხსენოთ მისი ტრაგედიის ერთ-ერთი ყველაზე საკვანძო სცენა, სადაც მემბოხე (რა დამთხვევაა!) აცხადებს:

მემბოხე (ხმამალა)

ჩემი გვარია: შურაცხყოფილი; ჩემი სახელი: დამცირებული; ჩემი პროფესია: აჭანყებული; ჩემი ასაკი: ქვის ხანაზე ძველი.

დედა

ჩემი რასა: კაცობრიობა; ჩემი რელიგია: ძმობა...

მეამბოხე

ჩემი რასა: დაცემული რასა; ჩემი რელიგია...

თუმცა, ამას თქვენ ვერ მოამზადებთ, თქვენი განიარაღებით;

ამას მე ვიზამ, ჩემი აჯანყებით და ჩემი შეკრული მუშტებით და ჩემი გაბურძ-
გნული თავით.

(უალრესად მშვიდად)

მახსნდება ნოემბრის ერთი დღე: ის ჯერ ექვსი თვისაც არ იყო. ბატონი შე-
მოვიდა ქოხში, რომელიც მენამული მთვარესავით იყო დაბინდული, და მის
პატარა, დაკუნთულ კიდურებს დაუწყო თათუნი. კარგი ბატონი იყო, ხელი
მოავლო მის ბუთქუნა თითებს და პატარა, დაჭორფლილ სახეს. ცისფერ
თვალებში ღიმილი ედგა და პირიც დაშაქვროდა: კარგი ბიჭი დადგება, ამ-
ბობდა ის და მე მიყურებდა, და კიდევ ბევრ ტკბილ რამეს ამბობდა ბატონი.
ოცი წელიწადიც არ დასჭირდება და კარგი ქრისტიანი და კარგი მონა იქნე-
ბა, კარგი, ერთგული ქვეშევრდომი, მონების კარგი მეთვალყურე, მახვილი
თვალით და ძლიერი მკლავით. და ეს კაცი ჩემი შვილის აკვანს მონების
მეთვალყურის აკვნად ხედავდა.

ხელში მაჩეტეები გვეჭირა და ისე მივხობავდით...

დედა

ვაგლახ, შენ მოკვდები.

მეამბოხე

მოვკალი... ჩემი ხელებით მოვკალი...

დიახ: ნაყოფიერი და გულუხვი სიკვდილით...

ეს ღამით მოხდა. შაქრის ლერწმებში მივხობავდით.

მაჩეტეებს ვარსკვლავები შესცინოდნენ, მაგრამ ვარსკვლავები სასაცი-
ლოდ არ გვეოფნიდა.

ლერწმები სახეს გვისერავდნენ მწვანე მახვილების ჯარით.

დედა

მესიზმრა, როგორ უხუჭავდა ვაჟი დედას თვალებს.

მეამბოხე

მე ვარჩიე ჩემი ვაჟის თვალები სხვა მზისთვის გამელო.

დედა

...ო შვილო ჩემო... საზარელი და დამლუპველი სიკვდილი.

მეამბოხე

დედავ, მგზნებარე და დიდებული სიკვდილი.

დედა

მეტისმეტი სიძულვილისგან.

მეამბოხე

მეტისმეტი სიყვარულისგან.

დედა

დამინდე. მე შენი ბორკილები მახრჩობს. შენი ჭრილობებიდან სისხლი მდის.

მეამბოხე

და მე თავად სამყარო არ მინდობს. ქვეყნად არავინ ჩამოუხრჩვიათ, არავინ უნამებიათ ისე, რომ მეც მასთან ერთად არ მოვმკვდარიყავი, მასთან ერთად არ განმეცადა დამცირება.

დედა

ზეცაში უფალს ებარებოდე.

მეამბოხე

გულო, ვერ წამართმევ ჩემს მოგონებებს...

ნოემბრის საღამო იყო...

და უეცრად სიჩუმე ყიჟინამ გაანათა.

ჩვენ წამოვხტით. ჩვენ, მონები. ჩვენ, ნეხვები. ჩვენ, უწყინარჩლიქოსანი ცხოველები.

შეპყრობილებივით მივრბოდით; ტყვიები ელავდნენ. ვურტყამდით. ოფლი და სისხლი გვაგრილებდა. შეკვივლებების თანხლებით ვურტყამდით თან და კივილი სულ უფრო მძაფრი ხდებოდა და აღმოსავლეთიდან მჭექარე ხმაური მოგვესმა. ფლიგელებს ცეცხლი მოდებოდათ და მისი ალი ნაზად გველამუნებოდა ლოყებზე.

შემდგომ იერიშმა ბატონის სახლთან გადაინაცვლა.

ისინი ფანჯრებიდან ისროდნენ.

კარი შევანგრიეთ.

ბატონის ოთახის კარი ფართოდ იყო გამოღებული. ბატონის ოთახი ჩახჩახებდა და ბატონიც იქ იყო, ძალიან მშვიდი... ჩვენები შეყოვნდნენ... ეს ბატონი იყო... მე შევედი. ეს შენ ხარ, მითხრა მან, ძალიან მშვიდად... ეს მე ვარ, ნამდვილად მე, ვუთხარი მას. მე, კარგი მონა, ერთგული მონა, მონათა მონა; და, უეცრად, ჩემი თვალები წვიმისგან დამფრთხალ ორ ხოჭოდ გადაიქცნენ... დავარტყი. სისხლმა იშხეფა. ეს ერთადერთი ნათლობაა, რომელიც მახსოვს“.³⁵

ჩვენ ვხვდებით, რომ ამ გარემოში ყოველდღიური ცხოვრება უბრალოდ შეუძლებელი ხდება. ვედარავინ იქნება ფელაჰი, სუტინიორი ან ლოთი, როგორც ადრე. კოლონიური რეჟიმის ძალადობა და კოლონიზებულის ძალადობა ერთმანეთს ანონასწორებენ და ერთმანეთს პასუხობენ საოცარი ჰომოგენურობით. ეს ძალადობა მით უფრო საზარელ ფორმებს იძენს, რაც უფრო იზრდება მეტროპოლიიდან ჩამოსახლებულთა წილი. კოლონიზებულები ხალხის გულში ძალადობა საფუძველშერყეული კოლონიური რეჟიმის მიერ განხორციელებული ძალადობის პროპორციულად მწიფდება. მეტროპოლიის მთავრობები, აჯანყების ამ სანყის ფაზაში, კოლონისტების ტყვეები არიან. ეს კოლონისტები კოლონიზებულებს და თავიანთსავე მთავრობებს ერთდროულად უქმნიან საფრთხეს. ისინი ორივეს მიმართ ერთსა და იმავე მეთოდებს იყენებენ. ევიანის მერის მკვლელობას იგივე მეთოდები და მოტივაცია აქვს, რაც ალი ბუმენჯელისას³⁶. კოლონისტებისთვის არსებობს ალტერნატივა არა ალჟირულ ალჟირსა და ფრანგულ ალჟირს, არამედ დამოუკიდებელ ალჟირსა და კოლონიურ ალჟირს შორის. ყველა-

ფერი სხვა ან ლაილაია, ანაც ღალატი. კოლონისტის ლოგიკა შეუვალია, და თუკი მავანს კოლონიზებულების საპირისპირო ლოგიკა აკვირვებს, ეს იმიტომ, რომ სათანადოდ არ იცნობს კოლონისტის აზროვნების სტრუქტურას. მას შემდეგ, რაც კოლონიზებული საპასუხო ძალადობის გზას ადგება, პოლიციის ქმედება ავტომატურად იწვევს ნაციონალისტური ძალების საპასუხო ქმედებას. თუმცა, ამ ორს თანაბარი შედეგები არ მოჰყვება, რადგან თვითმფრინავებით ან გემების ქვემეხებით მონყობილი სასაკლავო ბევრად საზარელი და მასშტაბურია, ვიდრე კოლონიზებულების პასუხი. ტერორის ეს აიწონა-დაიწონა თვით ცხოვრებას ყველაზე ჩამოშორებულ კოლონიზებულსაც კი უნგრევს ილუზიებს. მათთვის ცხადი ხდება, ეს ერთი-მეორეზე დახვავებული ზღაპრები თანასწორობის შესახებ, ვერ გადაფარავენ იმ მარტივ მოცემულობას, რომ სარკამოდის უღელტეხილზე შვიდი ფრანგის მოკვლა თუ დაჭრა ცივილიზებული სამყაროს აღშფოთებას იწვევს, ხოლო გერგურსა და ჭერაში მთელი სოფლების განადგურება და თავდასხმაზე პასუხისმგებელი მოსახლეობის ჟლეტა არავის ალელვებს. ტერორი, საპასუხო ტერორი, ძალადობა, საპასუხო ძალადობა... სწორედ ამ მწარე სიმართლეს ხედავენ დამკვირვებლები, სიძულვილის იმ წრის აღწერისას, რომელიც ასე თვალსაჩინოა და ასე მყარად გამჭდარი ალჟირში.

შეირაღებული ბრძოლისას, დგება მომენტი, როცა უკან დაბრუნება შეუძლებელია. თითქმის ყველა შემთხვევაში, ეს მაშინ ხდება, როცა უზარმაზარი რეპრესია მოედება კოლონიზებული ხალხის ყველა ფენას. ეს მომენტი ალჟირში 1955 წელს დადგა, როცა ფილიპვილში 12 000 ადამიანი მოკლეს, და 1956 წელს, როცა ლაკოსტმა საქალაქო და სასოფლო მილიციები შექმნა.³⁷ აქედან მოყოლებული, ყველასთვის ცხადი ხდება, რომ კოლონისტის თვალსაზრისითაც კი, „ყველაფერი ველარ გაგრძელდება ისე“, როგორც ადრე. თუმცა, კოლონიზებულები არ აწარმოებენ აღრიცხვას. თავიანთ რიგებში უზარმაზარ დანაკლისებს ისინი აუცილებელ ბოროტებად განიხილავენ. რადგან გადანყვითეს ძალადობით ეპასუხათ, ამის შედეგებისთვისაც მზად არიან. მხოლოდ იმას მოითხოვენ, რომ მეორე მხარის აღრიცხვაც არავინ მოსთხოვოს. ფორმულას „ყველა ადგილობრივი ერთნაირია“, კოლონიზებული პასუხობს ფორმულით - „ყველა კოლონისტი ერთნაირია“.³⁸ როცა აწამებენ, როცა მის ცოლს კლავენ ან აუპატიურებენ, კოლონიზებული არავის შესჩივის. მჩაგვრელ მთავრობას შეუძლია რამდე-

ნიც უნდა, იმდენი საგამოძიებო და შემსწავლელი კომისია დანიშნოს. კოლონიზებულთა გადმოსახედიდან, ეს კომისიები არ არსებობს. და მართლაც, შვიდი წელია ალჟირში დანაშაული დანაშაულზე ხდება და ჯერ ერთი ფრანგიც კი არ წარმდგარა ფრანგული სასამართლოს წინაშე ალჟირელის მკვლელობისთვის. ინდოჩინეთში, მადაგასკარზე, კოლონიებში, ადგილობრივმა ყოველთვის იცოდა, რომ მეორე მხარისგან არაფერს უნდა მოელოდეს. კოლონისტის საქმეც ისაა, რომ კოლონიზებულისთვის თავისუფლებაზე ოცნებაც კი შეუძლებელი გახადოს. კოლონისტის საქმეც ის არის, რომ კოლონიზებულის განადგურების ყველა შესაძლო სქემა მოხაზოს. ამროვნების არეალში, კოლონისტის მანიქველობა კოლონიზებულის მანიქველობას წარმოშობს. თეორიას, რომ „ადგილობრივი აბსოლუტური ბოროტებაა“, კოლონიზებული უპირისპირებს თეორიას, რომ „კოლონისტი აბსოლუტური ბოროტებაა“.

კოლონისტის გამოჩენა ერთდროულად მიანიშნებდა ავტოქტონური საზოგადოების სიკვდილზე, კულტურულ ლეთარგიასა და ინდივიდის გაქვავებულობაზე. კოლონიზებულისთვის, სიცოცხლე მხოლოდ კოლონისტის გახრწნილი გვამიდან შეიძლება აღმოცენდეს. სწორედ ასეთი დიალოგი დგება ამ ორ მსოფლმხედველობას შორის.

თუმცა, ისე ხდება, რომ კოლონიზებულ ხალხზე ამ ძალადობას, რაკი ეს მისი ერთადერთი საქმიანობაა, პოზიტიური გავლენა აქვს, ავითარებს მას. ეს ძალადობრივი პრაქსისი გამაერთიანებელია, რადგან თითოეული გრძელი ჯაჭვის ერთ ძალადობრივ რგოლად იქცევა, უჭრედად დიად ძალადობრივ ორგანიზმში, რომელიც თავდაპირველი კოლონიალისტური ძალადობის საპასუხოდ აღმოცენდა. სხვადასხვა ჯგუფები ამ ორგანიზმის შიგნით ერთმანეთს აღიარებენ და ამიერიდან ერის მომავალი განუყოფელია. შეირაღებული ბრძოლა ერთად კრებს ხალხს, სხვა სიტყვებით, ერთ გზაზე მიმართავს მათ.

მასების მობილიზება, რომელიც გათავისუფლების ომის დროს ხდება, თითოეულის ცნობიერებაში შემოუძღვება საერთო მიზნის, ეროვნული ბედისწერის, კოლექტიური ისტორიის ცნებებს. ამგვარადვე, მეორე ფაზას, ქვეყნის შენებას, ხელს უწყობს ეს სისხლსა და რისხვაში გაცვეთილი ქვეყნები.

შედგად, უკეთ გვესმის დაბალგანვითარებულ ქვეყანაში გამოყენებული ლექსიკის უნიკალურობა. კოლონიური პერიოდის განმავლობაში, ხალხს მოუწოდებდნენ, ჩაგვრის წინააღმდეგ ებრძოლა. ეროვნული გათავისუფლების შემდგომ, არწმუნებენ სილატაკის, წერა-კითხვის უცოდინრობის, დაბალგანვითარებულობის წინააღმდეგ იბრძოლოს. ბრძოლა, ამტკიცებენ ისინი, გრძელდება. ხალხი რწმუნდება, რომ ცხოვრება დაუსრულებელი ბრძოლაა.

კოლონიზებულთა ძალადობა, როგორც ვთქვით, ხალხს აერთიანებს. უშუალოდ თავისი სტრუქტურებიდან გამომდინარე, კოლონიალიზმი სეპარატისტული და რეგიონალისტურია. კოლონიალიზმი ტომების არსებობის აღიარებით არ კმაყოფილდება. ის მათ წაახალისებს, განასხვავებს. ის ხელს უწყობს ბელადებს და აღადგენს ძველ რელიგიურ საძმობებს. ძალადობა, თავისი პრაქტიკით, გამაერთიანებელი და ეროვნულია. ამის გამო, თან მოაქვს რეგიონალიზმის და ტომობრიობის გაქრობა. თვით ნაციონალისტური პარტიებიც კი, განსაკუთრებულ დაუნდობლობას იჩენენ *კაიდების* და ტრადიციული ბელადების მიმართ. მათი გაქრობა ხალხის გაერთიანების წინაპირობაა.

ინდივიდის დონეზე, ძალადობა განწმენდს. ის ათავისუფლებს კოლონიზებულს არასრულფასოვნების კომპლექსისგან, თავისი ოდენ მჭვრეტელობითი და უიმედო დამოკიდებულებისგან. უშიშარს ხდის, საკუთარი თავის პატივისცემას უბრუნებს. თუნდაც შეიარაღებული ბრძოლა სიმბოლური აღმოჩნდეს და მათ მობილიზებას სწრაფმა დეკოლონიზაციამ შეუშალოს ხელი, ხალხს ჰყოფნის დრო, რათა დარწმუნდეს, რომ გათავისუფლება ყველას და თითოეულის ძალისხმევის შედეგი იყო, რომ ლიდერს გამორჩეული როლი არ ჰქონია. ძალადობა ხალხს ლიდერთან ათანაბრებს. ამიტომაც ეკიდება ის ასეთი უნდობლობით პროტოკოლის მანქანას, რომელსაც ახალბედა მთავრობები უმაღლვე წამომართავენ. რაკი ძალადობას თავადაც იყენებდნენ ეროვნული გათავისუფლებისას, მასები არავის აძლევენ უფლებას, თავი „გამათავისუფლებლად“ წარმოაჩინოს. ჩანს, რომ ისინი ეჭვიანობენ თავიანთი ქმედებების შედეგებზე და ფრთხილობენ, რათა მათი მომავალი, მათი ბედისწერა, მათი სამშობლოს ბედი რომელიმე ცოცხალი ღმერთის ხელში არ აღმოჩნდეს. აბსოლუტურად უპასუხისმგებლონი

გუმინ, ისინი დღეს მიზნად ისახავენ ყველაფერი გაიგონ და ყველაფერი გადაწყვიტონ. ძალადობით განათებული, ხალხის ცნობიერება დაშოშმინების ყოველგვარ მცდელობას უმხედრდება. შესაბამისად, დემაგოგების, ოპორტუნისტების, ჯადოსნების საქმე რთულდება. პრაქსისმა, რომელმაც ისინი ხელჩართულ ბრძოლაში ჩააბა, მასებს ხელშესახები სიკეთის მადა გაუღვივა. ყოველგვარი მისტიფიკაცია, გრძელვადიან პერსპექტივაში, შეუძლებელი ხდება.

ძალადობა საერთაშორისო კონტექსტში

ზემოთ არაერთხელ აღვნიშნეთ, რომ დაბალგანვითარებულ რეგიონებში პოლიტიკური ხელმძღვანელები გამუდმებით მოუწოდებენ ხალხს ბრძოლისკენ. ბრძოლა კოლონიალიზმის წინააღმდეგ, ბრძოლა სიღატაკის და დაბალგანვითარებულობის წინააღმდეგ, ბრძოლა შემბორაკავი ტრადიციების წინააღმდეგ. ლექსიკა, რომელსაც ისინი იყენებენ, სამხედრო პერსონალის ხელმძღვანელის ლექსიკაა: „მასების მობილიზება“, „სოფლის მეურნეობის ფრონტი“, „წერა-კითხვის გავრცელების ფრონტი“, „განცდილი დამარცხებები“, „მოპოვებული გამარჯვებები“. დამოუკიდებლობის პირველ წლებში ახალბედა ქვეყანა ბრძოლის ველის ატმოსფეროში ვითარდება. ეს იმიტომ ხდება, რომ დაბალგანვითარებული ერების პოლიტიკური მეთაურები ძრწოლით გაჰყურებენ იმ უზარმაზარ გზას, რომელიც მათმა ქვეყანამ უნდა გაიაროს. ისინი მოუხმობენ ხალხს და ეუბნებიან: „დავიკაპიწოთ ხელები და მუშაობას შევუდგეთ“. ერთგვარი შემოქმედებითი გზებით შეპყრობილი ხალხი გიგანტურ და არაპროპორციულ ძალისხმევაში ერთვება. მიზანი მხოლოდ რთული სიტუაციიდან თავის დაღწევა კი არ არის, არამედ, ყველა შესაძლო ხერხის გამოყენებით სხვა ქვეყნებთან დაწევა. თუკი ევროპელებმა, განვითარების ამ ეტაპს მიაღწიეს – ფიქრობს ხალხი – ეს მათი ძალისხმევის დამსახურება უნდა იყოს. მაშინ დავუმტკიცოთ მსოფლიოს და ჩვენს თავს, რომ ჩვენც შეგვიძლია იმავეს მივაღწიოთ. დაბალგანვითარებული ქვეყნის განვითარების საკითხის ასე დასმა ჩვენ არც მართებული გვეჩვენება და არც გონივრული.

ევროპულმა ქვეყნებმა ეროვნულ მთლიანობას მაშინ მიაღწიეს, როცა ქვეყნის ბურჟუაზიის ხელში სიმდიდრის უდიდესი წილი იყო კონცენტრირებული.

ლი. ვაჭრებმა და ხელოსნებმა, კლერკებმა და ბანკირებმა ნაციონალური ჩარჩოს შიგნით მონოპოლია დაამყარეს ფინანსებზე, ვაჭრობასა და მეცნიერებაზე. ბურჟუაზია ყველაზე დინამიკური, ყველაზე წარმატებული კლასი იყო. ძალაუფლებაში მოსვლამ მას საშუალება მისცა საკვანძო მნიშვნელობის ღონისძიებები წამოეწყო: ინდუსტრიალიზაცია, კომუნიკაციის საშუალებების განვითარება და, მალევე, შორეული ბაზრების აღმოჩენა.

ევროპაში, თუკი მხედველობაში არ მივიღებთ უმნიშვნელო განსხვავებებს (მაგალითად, ინგლისი შედარებით წინნასული იყო), სხვადასხვა ქვეყანა მეტ-ნაკლებად თანაბარ ეკონომიკურ სიტუაციაში იყო იმ მომენტში, როცა ეროვნულ ერთიანობას მიაღწიეს. არცერთი ქვეყანა რეალურად არ აწუხებდა სხვებს თავისი განვითარების და წინსვლის ბუნებიდან გამომდინარე.

დღეს, დაბალგანვითარებულ ქვეყნებში დამოუკიდებელი ქვეყნების ჩამოყალიბებას და მათი ფორმირების პროცესს სავსებით განსხვავებული ხასიათი აქვს. ამ რეგიონის ყველა ქვეყანა ერთნაირად უჩივის ინფრასტრუქტურის ნაკლებობას (მხოლოდ ერთი-ორ ქვეყანაშია ამ მხრივ შთამბეჭდავი მიღწევები). მასები უპირისპირდებიან ერთსა და იმავე სიღატაკეს, კამათობენ ერთი და იმავე შესტების გამოყენებით და თავიანთი ცარიელი მუცლებით მოხაზავენ იმას, რასაც შიმშილის გეოგრაფია შეგვიძლია ვუწოდოთ. ეს დაბალგანვითარებული სამყაროა, სიღატაკის და არაჰუმანურობის სამყარო. მაგრამ, ამასთან, სამყარო, რომელსაც არ ჰყავს ექიმები, ინჟინრები, ადმინისტრატორები. ამ სამყაროს პირისპირ, ევროპული ქვეყნები ყოვლად იქედნური ფუფუნებით ტკბებიან. ევროპელთა ფუფუნება პირდაპირი მნიშვნელობით სკანდალურია, რადგან ის მონათა ზურგზე შეიქმნა, მონების სისხლით იკვებებოდა და თავის არსებობას დაბალგანვითარებული ქვეყნების მიწას და ამ მიწის ქვეშ მოპოვებულ წიაღისეულს უმადლის. ევროპის კეთილდღეობა და პროგრესი ზანგების, არაბების, ინდიელებისა და ყვითელკანიანების ოფლით და მათ გვამებზე აშენდა. როცა კოლონიის მიერ დამოუკიდებლობის მოთხოვნით შემოფოთებული კოლონიალისტური ქვეყანა აცხადებს – ნაციონალისტ ლიდერებზე გათვლით – „რაკი დამოუკიდებლობა გსურთ, ინებეთ და შუა საუკუნეებს დაუბრუნდითო“, ახლახან გათავისუფლებული ხალხი, როგორც წესი, თანხმდება მათ და იღებს გამოწვევას. და ამის შემდგომ კოლონიზატორს მართლაც თან მიაქვს თავისი

კაპიტალი, მიჰყავს ტექნიკოსები და ახალბედა სახელმწიფოს გარს ეკონომიკური ზენოლის მექანიზმებს არტყამს.³⁹ დამოუკიდებლობის აპოთეოზი დამოუკიდებლობის წყევლად იქცევა. კოლონიური ძალა, იძულების უამრავი საშუალებით, რეგრესისთვის წირავს ახალბედა ერს. მარტივად რომ ვთქვათ, კოლონიური ძალა ამბობს: „რაკი დამოუკიდებლობა გსურთ, ინებეთ და დაიღუპეთ“. ნაციონალისტ ლიდერებს სხვა არაფერი დარჩენიათ, გარდა იმისა, რომ ხალხს მიუბრუნდნენ და გრანდიოზული ძალისხმევის გაღება მოსთხოვეს. ამ დამშეული ხალხისგან ქამრების შემოტყვრას მოითხოვენ, ამ ატროფირებულ კუნთებს სთხოვენ, გადაჭარბებით იმუშაონ. ყველა ქვეყანაში მყარდება ავტარაკიული⁴⁰ რეჟიმი, რომელიც ხელთ არსებული უბადრუკი რესურსებით ცდილობს, შეენინაღმდეგოს ეროვნულ შიმშილობას, ეროვნულ სიღატაკს. მობილიზდება ხალხი, რომელმაც ამიერიდან სულის ამოხდამდე უნდა იმუშაოს, სანამ ევროპა ამას გამძღარი და აგდებელი მზერით უყურებს.

სხვა ქვეყნები უარს ამბობენ ასეთ ხვედრზე და ძველი ზედამხედველის მიერ შემოთავაზებულ პირობებს თანხმდებიან. ეს ქვეყნები იყენებენ თავიანთ სტრატეგიულ პოზიციას, რომელიც უპირატესობას სთავაზობთ ორი ბლოკის დაპირისპირების პირობებში, და ხელს აწერენ შეთანხმებებს, მათში ერთვებიან. ოდესღაც დაქვემდებარებული ქვეყანა თავს ეკონომიკურად დამოკიდებულ ქვეყანად გარდაქმნის. ყოფილი კოლონიური ძალა, რომელმაც ხელშეუხებლად შეინარჩუნა, და, ზოგიერთ შემთხვევაში, გააძლიერა კიდევ კოლონიური ტიპის კომერციული ქსელები, თანხმდება, მცირედი დახმარებებით შეავსოს დამოუკიდებელი ქვეყნის ბიუჯეტი. ამგვარად, კოლონიური ქვეყნების დამოუკიდებლობა მსოფლიოს მნიშვნელოვანი პრობლემის წინაშე აყენებს: კოლონიზებული ქვეყნების ეროვნული გათავისუფლება ფარდას ხდის და ამით კიდევ უფრო აუტანელს ხდის მათ ნამდვილ მდგომარეობას. ფუნდამენტური დაპირისპირება, რომელიც თითქოსდა კოლონიალიზმსა და ანტიკოლონიალიზმს შორის მიმდინარეობდა, თუნდაც, კაპიტალიზმსა და სოციალიზმს შორის, უკვე კარგავს თავის მნიშვნელობას. დღეს ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემა, რომელიც ჰორიზონტს ხერგავს, დოვლათის გადანაწილების საჭიროებაა. რაღაც არ უნდა დაუჭდეს, კაცობრიობამ ეს ამოცანა უნდა გადაჭრას.

ცოტა ხნის წინ შესაძლებელი იყო გეფიქრა, რომ დრო მოვიდა, სამყარომ, და განსაკუთრებით მესამე სამყარომ, კაპიტალისტურ და სოციალისტურ სისტემებს შორის არჩევანი გააკეთოს. თუმცა, დაბალგანვითარებულმა ქვეყნებმა, რომლებმაც ამ ორ სისტემას შორის მძვინვარე დაპირისპირება თავიანთი ეროვნული გათავისუფლების უზრუნველსაყოფად გამოიყენეს, უარი უნდა თქვან ამ დაპირისპირებაში ჩაბმაზე. მესამე სამყარომ თავი არ უნდა განსაზღვროს ღირებულებებით, რომლებიც მას წინ უსწრებდნენ. სწორედ საპირისპიროდ, დაბალგანვითარებული ქვეყნები უნდა ეცადონ, საკუთარი ღირებულებები და მეთოდები, მათთვის სპეციფიკური სტილი განაახლონ და დროს შეუსაბამონ. საკითხი ასე არ დგას, გვინდა თუ არა ავირჩიოთ ან სოციალიზმი, ან კაპიტალიზმი იმ სახით, რომლითაც ისინი განსაზღვრეს სხვა კონტინენტზე და სხვა ეპოქებში მცხოვრებმა ადამიანებმა. ჩვენ, ცხადია, ვიცით, რომ კაპიტალისტური ცხოვრების წესი ვერ მოგვცემს საშუალებას, ხორცი შევასხათ ჩვენს ეროვნულ და უნივერსალურ გეგმას. კაპიტალისტური ყვლეფა, კარტელები და მონოპოლიები დაბალგანვითარებული ქვეყნების მტერია. ამის საპირისპიროდ, სოციალისტური რეჟიმი, რომლის საზრუნავიც ხალხის ერთობაა, რეჟიმი, რომელიც დაფუძნებულია პრინციპზე, რომ ადამიანი და მისი კეთილდღეობა ყველაზე მნიშვნელოვანია, შესაძლებლობას მოგვცემს განვითარდეთ უფრო სწრაფად, უფრო ჰარმონიულად და შეუძლებელს გახდის, ჩამოყალიბდეს საზოგადოების კარიკატურა, რომლის პირობებშიც, ერთი-ორი ადამიანი მთელ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ ძალაუფლებას ფლობს და მთელ ერს არაფრად აგდებს.

მაგრამ იმისათვის, რათა ამ რეჟიმმა მართლაც იმუშაოს, იმისათვის, რათა შევძლოთ მუდამ დავიცვათ ჩვენი შთამავონებელი პრინციპები, ადამიანურ ძალისხმევაზე მეტი გვჭირდება. ზოგიერთი დაბალგანვითარებული ქვეყანა ამ მიზნისკენ უზარმაზარ ძალისხმევას მიმართავს. ქალები და კაცები, ახალგაზრდები და მოხუცები, ენთუზიაზმით ერთვებიან ამ მართლაც იძულებით შრომაში და თავს ერის მონებად აცხადებენ. ეს თავგანწირვა, ყველა ისეთი საქმიანობის უარყოფა, რომელიც კოლექტიური არ არის, ქმნის ეროვნულ მორალს, რომელიც ადამიანებს ამხნევეს, ალუდგენს კაცობრიობის მომავლის რწმენას და თვით ყველაზე სკვპტიკურად განწყობილ დამკვირვებელსაც კი განაიარალებს. თუმცა, ჩვენი აზრით, ეს ძალისხმევა,

თავისი ჯოჯოხეთური რიტმით, დიდხანს ვერ გასტანს. ამ ახალბედა ქვეყნებმა გადაწყვიტეს, ეპასუხათ გამონევევისთვის მას შემდეგ, რაც ყოფილმა კოლონიურმა ძალებმა უსიტყვოდ დატოვეს ისინი. ქვეყნებს ახალი ხელისუფლება ჰყავთ, მაგრამ სინამდვილეში უნევთ, ყველაფერი ხელახლა მოიპოვონ, ყველაფერი გადაიაზრონ. კოლონიურ სისტემას, არსებითად, აინტერესებდა მხოლოდ გარკვეული სიმდიდრეები, გარკვეული ბუნებრივი რესურსები, კერძოდ ისინი, რომლებიც მის ინდუსტრიებს სჭირდებოდა. დღემდე, მიწის და ნიადაგის ერთი წესიერი აღწერაც კი არ ჩატარებულა. ამიტომაც, ახალბედა დამოუკიდებელ ერს უნევს განაგრძოს იმ ეკონომიკური სტრუქტურებით მოქმედება, რომლებიც კოლონიურმა რეჟიმმა დაამკვიდრა. მას, ცხადია, შეუძლია, სხვა ქვეყნებში, სხვა მონეტარულ ზონებში გაიტანოს საქონელი, მაგრამ თავად მისი საექსპორტო საქონელი არსებითად იგივეა. კოლონიურმა რეჟიმმა მტკიცედ ჩაჭედა თავისი სტრუქტურები და მათ შენარჩუნებაზე უარის თქმას კატასტროფული საფრთხეები ახლავს თან. შესაძლოა, გამოსავალი იყოს ყველაფრის თავიდან დაწყება, თავად საექსპორტო საქონლის და არა მხოლოდ მისი დანიშნულების შეცვლა, მიწის, ნიადაგის, მდინარეების თავიდან გამოკვლევა; და, რატომაც არა, მზისაც. მაგრამ, ამის გასაკეთებლად მხოლოდ ადამიანთა ძალისხმევა არ იქნება საკმარისი. აუცილებელია კაპიტალი, ტექნიკოსები, ინჟინრები, მექანიკოსები, ა.შ. პირდაპირ ვთქვათ, ჩვენი აზრით, ის კოლოსალური ძალისხმევა, რომლისკენაც დაბალგანვითარებულ ხალხებს მოუწოდებენ მათი ლიდერები, სასურველ შედეგებს ვერ გამოიღებს. თუკი შრომის პირობები არ შეიცვლება, საუკუნეები იქნება საჭირო, რომ ეს სამყარო, რომელიც იმპერიალისტურმა ძალებმა ცხოველურად აქციეს, ადამიანური გახდეს.⁴¹

სიმართლე ის არის, რომ ეს პირობები არ უნდა მივიღოთ. გადაჭრით უნდა უარვყოთ ის მდგომარეობა, რომელში გამომწყვდევისასაც დასავლური ქვეყნები გვიპირებენ. კოლონიალიზმს და იმპერიალიზმს ჩვენი ვალი არ გაუსტუმრებიათ, როცა ჩვენი მიწიდან თავიანთი დროშები და თავიანთი პოლიცია მოაშორეს. კაპიტალისტები დაბალგანვითარებულ სამყაროში საუკუნეების განმავლობაში ნამდვილი სამხედრო კრიმინალებივით იქცეოდნენ. დეპორტაციები, სასაკლაოები, იძულებითი შრომა, მონათმფლობელობა – აი ძირითადი საშუალებები, რომელთა გამოყენებითაც კაპიტალიზმი ოქროსა და ბრილიანტის მარაგებს ივსებდა, თავის სიმდიდრეს ქმნიდა, თავის

ძალაუფლებას ამყარებდა. სულ ცოტა ხნის წინ, ნაციზმმა ევროპა ჭეშმარიტ კოლონიად აქცია. ევროპული ქვეყნების მთავრობებმა მოითხოვეს რეპარაციები და წართმეული ფულისა და სიმდიდრის დაბრუნება: კულტურული ძეგლები, ნახატები, ქანდაკებები, ვიტრაჟები მათ კანონიერ მფლობელებს გადაეცათ. 1945 წლის შემდგომ, ევროპელებს პირზე ერთი და იგივე ფრაზა ეკვრათ: „გერმანია გადაიხდის“. თავის მხრივ, ბატონმა ადენაუერმა აიხმანის პროცესის დაწყებისთანავე მოუხადა ბოდიში ებრაელ ხალხს. ადენაუერმავე აიღო ვალდებულება, რომ მისი ქვეყანა, ნაცისტების დანაშაულის საკომპენსაციოდ, განაგრძობს ისრაელისთვის უზარმაზარი თანხების გადახდას.⁴²

ამავე დროს, ვაცხადებთ, რომ იმპერიალისტური ქვეყნები უდიდეს შეცდომას უშვებენ და საშინელ უსამართლობას სჩადიან, როცა იმით კმაყოფილდებიან, რომ ჩვენი ქვეყნებიდან გაიყვანონ სამხედრო ბატალიონები, ადმინისტრაციული და ის დანაყოფები, რომელთა ამოცანაც ბუნებრივი სიმდიდრეების აღმოჩენა, მათი მოპოვება და მეტროპოლიაში გაგზავნა იყო. მორალური რეპარაცია, ეროვნული დამოუკიდებლობის სახით, თვალს ვერც აგვიხვევს და ვერც გამოგვკვებავს. იმპერიალისტური ქვეყნების სიმდიდრე ჩვენი სიმდიდრეც არის. უნივერსალურ დონეზე, ეს მტკიცება, ერთი წამითაც არ გვეპარება ეჭვი, სულაც არ ნიშნავს, რომ დასავლეთის ტექნოლოგიური და სახელოვნებო მიღწევები გვაღელვებს. უფრო მინიერად, ევროპა კოლონიური ქვეყნების – ლათინური ამერიკის, ჩინეთის, აფრიკის ოქროთი და ნედლეულით გაიბერა. ამ კონტინენტებიდან, რომელთა თავზეც ევროპამ თავისი ფუფუნების კოშკი წამომართა, საუკუნეების განმავლობაში ევროპისკენ მიედინებოდა ნავთობი, ბრილიანტები, აბრეშუმი და ბამბა, ხის მასალა და ეგზოტიკური პროდუქტები. ევროპა, პირდაპირი მნიშვნელობით, მესამე სამყაროს ქმნილებაა. სიმდიდრე, რომელიც მას ყელზე ადგას, მესამე სამყაროს ხალხებს მოჰარეს. ჰოლანდიის პორტები, ბორდოსა და ლივერპულის ნავმისადგომები, რომლებიც შავკანიანებით დატვირთული გემების მომსახურებაზე სპეციალიზდებოდნენ, თავიანთ სახელგანთქმულობას მილიონობით მოტაცებულ მონას უმადლიან. და როცა ევროპული ქვეყნის მეთაური გულზე ხელს იდებს და აცხადებს, რომ აუცილებლად უნდა დაეხმაროს დაბალგანვითარებული ქვეყნების საბრალო ხალხს, ჩვენ მაღლიერებით არ ვთრთით. სწორედ საპირისპიროდ, ერთ-

მანეთს ვეუბნებით: „ეს სამართლიანი კომპენსაცია იმისთვის, რაც დაგმართეს“. ჩვენ არც იმას დავთანხმდებით, რომ დაბალგანვითარებული ქვეყნების დახმარება „ქველმოქმედების“ პროგრამა იყოს. ეს დახმარება ორმაგი გაცნობიერების დასტური უნდა იყოს: კოლონიზებულების ცნობიერებისა, რომ *ეკუთვნი*, და კაპიტალისტური ძალების ცნობიერებისა, რომ *უნდა გადაიხადონ*.⁴³ თუკი უჭკუობის – უმადურობაზე რომ აღარაფერი ვთქვათ – გამო კაპიტალისტური ქვეყნები უარს იტყვიან გადახდაზე, მათივე სისტემის შეუვალი დიალექტიკა იზრუნებს, რომ სული შეეხუთოთ. ფაქტია, რომ ახალბედა ქვეყნები მცირეოდენ კერძო კაპიტალს თუ იზიდავენ. მონოპოლისტთა ამ თავშეკავებას რამდენიმე მიზეზი ამართლებს და ხსნის. როგორც კი კაპიტალისტები იგებენ – და, რა თქმა უნდა, ისინი პირველები იგებენ -, რომ მათი მთავრობა დეკოლონიზებისთვის ემზადება, ისინი გამალებით იწყებენ კოლონიიდან მთელი თავიანთი კაპიტალის გატანას. კაპიტალის ეს შთამბეჭდავი გადინება დეკოლონიზაციის ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული და მუდმივი მახასიათებელია.

დამოუკიდებელ ქვეყნებში ინვესტიციების განსახორციელებლად, კერძო კომპანიები მოითხოვენ პირობებს, რომლებიც, როგორც გამოცდილება აჩვენებს, მიუღებელი და განუხორციელებელია. იმ პრინციპის ერთგულები, რომ „შორეულ მიწებზე“ ინვესტიციამ მოგება მყისიერად უნდა მოიტანოს, კაპიტალისტები სიფრთხილით ეკიდებიან ყოველგვარ გრძელვადიან ინვესტიციას. ისინი უკმაყოფილებით და, ხშირად, ღიად მტრულად ეკიდებიან ახალბედა მთავრობების ე.წ. დაგეგმარების პროგრამებს. საუკეთესო შემთხვევაში, ისინი თანხმდებიან ფული ასესხონ ახალბედა მთავრობებს, ოღონდ იმ პირობით, რომ ეს ფული მანუფაქტურული საქონლის და მანქანების შეძენაზე დაიხარჯება, ანუ, მეტროპოლიის ქარხნებს დაუბრუნდება.

მართლაც, დასავლელ ფინანსისტთა ჯგუფების სკეპტიციზმი გამოიხატება მათ სწრაფვაში, არ განიონ რისკი. ამიტომაც, ისინი მოითხოვენ პოლიტიკურ სტაბილურობას და მშვიდ სოციალურ კლიმატს, რომელთა მიღწევა შეუძლებელია, თუ გავითვალისწინებთ, დამოუკიდებლობის შემდგომ, მოსახლეობა რა საზარელ მდგომარეობაში იმყოფება. ამიტომ, რადგან ელტვიან გარანტიებს, რომელთაც ყოფილი კოლონია ვერ მისცემთ, ისინი მოითხოვენ, რომ კოლონიაში დარჩეს გარკვეული სამხედრო ძალები

ან კოლონიამ ხელი მოაწეროს ეკონომიკურ თუ სამხედრო შეთანხმებებს. კერძო კომპანიები თავიანთ მთავრობებსაც აიძულებენ, რომ ამ ქვეყნებში მოეწიოს, სულ მცირე, სამხედრო ბაზები, რომლებიც მათ ინტერესებს დაიცავენ. ამ კომპანიების ბოლო გამოსავალი ის არის, რომ თავიანთ მთავრობებს მოსთხოვონ გარანტიები იმ ინვესტიციებისთვის, რომელთა განხორციელებასაც ამა თუ იმ დაბალგანვითარებულ რეგიონში აპირებენ.

აღმოჩნდება, რომ კარტელების და მონოპოლიების მოთხოვნებს ერთი-ორი ქვეყანა თუ შეესაბამება. შესაბამისად, კაპიტალი, რომელსაც საიმედოდ არხები აღარ დარჩენია, ევროპაში ემწყვდევა და იყინება. კიდევ უფრო იყინება იმიტომ, რომ კაპიტალისტები თავიანთ ქვეყნებში ინვესტირებაზეც უარს ამბობენ. ამ შემთხვევაში, მომგებიანობა სასაცილოდ დაბალ ნიშნულს აღწევს და ფისკალური მდგომარეობა ყველაზე თამამებსაც კი წარუკვეთს სასოს.

გრძელვადიან პერსპექტივაში, მდგომარეობა კატასტროფულია. კაპიტალი აღარ ცირკულირებს ან მისი ცირკულაცია საგრძნობლად მცირდება. შვეიცარიული ბანკები სესხის გაცემაზე უარს ამბობენ, ევროპა სულს ღაფავს. მიუხედავად იმისა, რომ სამხედრო ხარჯები უზარმაზარ თანხებს შეითვისებს, საერთაშორისო კაპიტალიზმი უფსკრულის პირასაა.

მაგრამ მას სხვა საფრთხეც ემუქრება. რაკი მესამე სამყარო მიტოვებულია და განწირული რეგრესისთვის, ან სტაგნაციისთვის მაინც, დასავლური სახელმწიფოების ეგოიზმიდან და ამორალურობიდან გამომდინარე, დაბალგანვითარებული ხალხები გადაწყვეტენ, კოლექტიური ავტარკია ჩამოაყალიბონ. დასავლური ინდუსტრიები სწრაფი ტემპით კარგავენ უცხოურ ბაზრებს. საწარმოო მანქანები საწყობებშია დახვავებული და ევროპულ ბაზარს ფინანსისტების და კარტელების უღმობელი ბრძოლა მოედება. ქარხნების დახურვა, დათხოვნა და უმუშევრობა ევროპულ პროლეტარიატს უბიძგებს, კაპიტალისტურ რეჟიმთან ღია ბრძოლაში ჩაერთოს. შედეგად მონოპოლისტები აცნობიერებენ, რომ მათსავე ინტერესებშია, დაეხმარონ დაბალგანვითარებულ ქვეყნებს, თანაც მასობრივად და ზედმეტი წინაპირობების გარეშე. ამრიგად, ვხედავთ, რომ მესამე სამყაროს ახალბედა ერები სულ ტყუილად შესცივინებენ კაპიტალისტურ ქვეყნებს. ჩვენ ჩვენი

სიმართლე და ჩვენი პოზიციების სამართლიანობა გვაძლიერებს. შესაბამისად, ჩვენი ვალია, ვუთხრათ და ავუხსნათ კაპიტალისტურ ქვეყნებს, რომ თანამედროვე ეპოქის ფუნდამენტური საკითხი არ არის მათი და სოციალისტური რეჟიმის დაპირისპირება. ცივი ომი, რომელიც არსად წაგვიყვანს, უნდა დასრულდეს, სამყაროს ბირთვული შეირალებისთვის მზადება უნდა შეწყდეს, დაბალგანვითარებულმა ქვეყნებმა ხელგაშლილი ინვესტიციები და ტექნოლოგიური დახმარება უნდა მიიღონ. სამყაროს ბედი იმაზეა დამოკიდებული, როგორ ვუპასუხებთ ამ საკითხს.

და ნუ ეცდებიან კაპიტალისტური რეჟიმები, „ევროპის ბედით“ დააინტერესონ სოციალისტური რეჟიმები იმ პირობებში, როცა მილიონობით ფერადკანიანი შიმშილობს. პოლკოვნიკ გაგარინის გმირობა, როგორც არ უნდა ფიქრობდეს გენერალი დე გოლი, არ ყოფილა მიღწევა, რომელიც „ევროპას განადიდებდა“. ბოლო ხანებში კაპიტალისტური რეჟიმების მეთაურებს და კულტურულ მოღვაწეებს საბჭოთა კავშირის მიმართ ორაზროვანი დამოკიდებულება ჩამოუყალიბდათ. მას შემდეგ, რაც მთელი ძალებით გაერთიანდნენ სოციალისტური რეჟიმის გასანადგურებლად, დღეს ხვდებიან, რომ მას ანგარიში უნდა გაუწიონ. ამიტომაც, სულ უფრო მეგობრულები, სულ უფრო მომხიბვლელები ხდებიან და გამუდმებით შეახსენებენ საბჭოთა ხალხს, რომ ის „ევროპის ნაწილია“.

მესამე სამყაროს ამღვრევით, რაც თითქოს მთელ ევროპას უქადის წარღვანასავით შთანთქმას, ვერ გახლენ პროგრესულ ძალებს, რომლებიც მიზნად ისახავენ, მთელ კაცობრიობას გაუძღვნენ კეთილდღეობისკენ. მესამე სამყარო არ გეგმავს, დამშეულთა ჯვაროსნული ლაშქრობით შეიჭრას ევროპაში. ის მათგან, ვინც ის საუკუნეების განმავლობაში მონობაში გამოამწყდია, მხოლოდ იმას მოელოს, რომ მას დაეხმარებიან, ფეხზე წამოაყენოს ადამიანი, დაეხმარებიან, რომ კაცობრიობამ, ერთხელ და სამუდამოდ, გამარჯვება ყველგან იხვიოს.

თუმცა, ცხადია, გულუბრყვილოდ ვერ ვირწმუნებთ, რომ ეს ყველაფერი ევროპული მთავრობების თანხმობით და მათი კეთილი ნების საფუძველზე მოხდება. კოლოსალური ამოცანისთვის, სამყაროს დაჯვბრუნოთ ადამიანი, ადამიანი თავის მთლიანობაში, გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა ევ-

როპელი მასების დახმარება; მასების, რომელთაც უნდა აღიარონ, რომ კოლონიურ საკითხებთან დაკავშირებით ხშირად იდგნენ ჩვენი საერთო ბატონების მხარეს. ამისათვის, ევროპელმა მასებმა ჯერ უნდა გამოიღვიძონ, გონება გაამოძრავონ და მძინარე მზეთუნახავობანას უკასუხისმგებლო თამაში შეწყვიტონ.

შენიშვნები

1 ჩრდილოეთ აფრიკული ქალაქებისთვის დამახასიათებელი სპეციფიკური უბანი. როგორც წესი, შემოსაზღვრულია კედლით და აქვს პატარა, ვიწრო, ერთმანეთში გადახლართული ქუჩები (მთ. შენ.).

2 ამ მანიქველური სამყაროს მოქმედების პრინციპი ვაჩვენებ ნაშრომში – „შავი კანი, თეთრი ნიღბები“.

3 რენე მეიერი (1895-1972) – ფრანგი პოლიტიკოსი, მოგვიანებით, მცირე ხნით, მეოთხე რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრი (1953) (მთ. შენ.).

4 პირდაპირი მნიშვნელობით – ყველაფერზე თავის დამკვრელთა ტომი. სალანდლავი სიტყვა, რომლითაც ჩრდილოეთ აფრიკაში მოიხსენიებდნენ მათ, ვინც კოლონიურ ადმინისტრაციასთან თანამშრომლობდა (მთ. შენ.).

5 ეგვიპტელი გლეხი (მთ. შენ.).

6 *კოლონიური ომები და გონებრივი აშლილობები*, თავი მეხუთე.

7 ფრანგი სოციალისტი, საფრანგეთის პრემიერი 1956-1957 წლებში. მიუხედავად იმისა, რომ თავიდან ალჟირში ომის წინააღმდეგი იყო, და აჯანყებულებთან მოლაპარაკებებს ემხრობოდა, კოლონისტების ზენოლის შედეგად პოზიცია შეიცვალა და ქვეყანაში ფრანგი ჯარისკაცები შეიყვანა. მათმა სისასტიკემ, განსაკუთრებით ალჟირის ბრძოლის (1957) დროს, საფრანგეთში აღშფოთება გამოიწვია და მოლეს მთავრობას გადადგომა მოუწია (მთ. შენ.).

8 ყველაზე დიდი და მძლავრი ნაციონალისტური მოძრაობა ალჟირის ომის (1954-62) დროს. 1962-89 წლებში ქვეყნის მმართველი და ერთადერთი ლეგალური პარტია ალჟირში (მთ. შენ.).

9 მაუ მაუ აჯანყება – (1952-60) დაპირისპირება კენიის მიწისა და თავისუფლების არმიასა (KLFA) – რომელიც ასევე ცნობილი იყო, როგორც მაუ მაუ – და ბრიტანულ კოლონიურ ადმინისტრაციას შორის. ბრიტანელებმა აჯანყება განსაკუთრებული სისასტიკით, ფართოდ გავრცელებული ნაშენების და შრომით ბანაკებში ხალხის გამოიმწყვდევის მეშვეობით ჩაახშეს (მთ. შენ.).

10 ენგელსი, ანტი-დიურიზმი. მეორე განყოფილება, თავი მესამე, „ძალმომრეობის თეორია“. ქართული თარგმანი, გამომცემლობა „სახელგამი“, 1952, გვ. 196.

11 1884-85 წლებში ბისმარკის ორგანიზებით გამართული კონფერენცია, რომელზე მონაწილე ევროპულმა ქალებმაც აფრიკის მთელი ტერიტორია ერთმანეთს შორის გაინაწილეს, როგორც უკვე ჩამოყალიბებული თუ პოტენციური კოლონიები (მთ. შენ.).

12 მოჰამად მოსადეჰი – ირანის ანტიკოლონიალისტი პრემიერ-მინისტრი 1952-53 წლებში. დაამხეს CIA-ს და MI6-ის მიერ ორგანიზებული სახელმწიფო გადატრიალების შედეგად (მთ. შენ.).

13 ლეონ მბა – გაბონის პირველი პრემიერ-მინისტრი (1959-61) და პრეზიდენტი (1961-67) (მთ. შენ.).

14 ბეჰანზინი – დაჰომეის სამეფოს (დღევანდელი ბენინი) მეთერთმეტე მეფე. გმირულ წინააღმდეგობას უწევდა ფრანგ დამპყრობლებს. დამარცხდა და დანებდა 1894 წელს (მთ. შენ.).

15 სუნდიატა – მალის იმპერიის დამფუძნებელი მეთორმეტე საუკუნეში (მთ. შენ.).

16 სამორი ტურე – მუსლიმი სასულიერო პირი მეცხრამეტე საუკუნეში. დაარსა ვასულუს იმპერია დღევანდელი გვინეის, სიერა ლეონეს, მალის, სპილოს ძვლის ნაპირის და ბურკინა ფასოს ტერიტორიებზე. 1882 წლიდან ებრძოდა ფრანგულ კოლონიზაციას დასავლეთ აფრიკაში. დამარცხდა და შეიპყრეს 1894 წელს (მთ. შენ.).

17 ემირი აბდელკადერ იბნ მუჰადინი – ალჟირელი რელიგიური და სამხედრო ლიდერი. 1830 წლიდან ხელმძღვანელობდა ბრძოლას ქვეყანაში შემოჭრილ ფრანგულ არმიასთან. გარკვეული წარმატებების მიუხედავად, დამარცხდა და დანებდა 1847 წელს (მთ. შენ.).

18 ინდოჩინეთის პირველი ომის გადამწყვეტი დაპირისპირება 1954 წელს. შედგა ფრანგულ ძალებსა და ვიეტ მინის კომუნისტ რევოლუციონერებს შორის და დასრულდა ამ უკანასკნელთა შთამბეჭდავი გამარჯვებით (მთ. შენ.).

19 სპილოს ძვლის ნაპირის პრეზიდენტი 1960-93 წლებში. იქამდე – ტომის ბელადი და საფრანგეთს პარლამენტის წევრი. გამოირჩეოდა თავისი ზომიერი პოლიტიკით და ყოფილ კოლონიზატორებთან მეგობრული ურთიერთობით (მთ. შენ.).

20 სავაჭრო ქალაქი ალჟირში. 1945 წლის 8 მაისს სეტიფში გამართული აქციისას პოლიციამ დემონსტრანტებს ცეცხლი გაუხნა. ამას შედეგად მოჰყვა მასობრივი არეულობა, რომელსაც 102 კოლონისტი ემსხვერპლა. საპასუხოდ, პოლიცია და ფრანგ კოლონისტთა ტერორისტული მილიცია ქალაქის მოსახლეობის ჟღერას შეუდგა. დაღუპულთა სრული რაოდენობა უცნობია და ვერსიები 1200-სა და 45 000-ს შორის მერყეობს (მთ. შენ.).

21 1947 წელს დაახლოებით 2000 მადაგასკარელი თავს დაესხა ფრანგულ სამხედრო ბაზას ქალაქ მორამანგაში, კუნძულის აღმოსავლეთ ნაწილში. შედეგად დაიღუპა 22 ფრანგი სამხედრო და ქალაქი თითქმის განადგურდა. ამ ინციდენტით, ფაქტობრივად, დაიწყო მადაგასკარის აჯანყება. საპასუხოდ, ამავე წლის 6 მაისს, ფრანგმა ჯარისკაცებმა ავტომატებით დაცხრილეს მადაგასკარის უქონელთა პარტიის (PADESM) წევრები, რომლებიც ვაკონებში იყვნენ დაპატიმრებულები. დაიღუპა 160 ადამიანი (მთ. შენ.).

22 შესაძლოა, ლიდერი კოლონიური მასების ავთენტური გამოხატულება იყოს. ამ შემთხვევაში, კოლონიალიზმი ისარგებლებს მისი დაპატიმრებით, რათა ახალი ლიდერების წინ ნამოწევას შეეცადოს.

23 პრინცი სუვანა ფუმა – ლაოსის პრემიერ-მინისტრი სხვადასხვა დროს (1951–1954, 1956–1958, 1960, და 1962–1975) (მთ. შენ.).

24 ფუმი ნოსავანი – ლაოსელი სამხედრო ლიდერი. 1960-1962 წლებში, სამხედრო გადატრიალების შემდგომ, ქვეყნის ფაქტობრივი დიქტატორი (მთ. შენ.).

25 პატრის ლულუმბა – კონგოს დამოუკიდებლობის მოძრაობის ლიდერი და ქვეყნის პირველი პრემიერ-მინისტრი 1960 წელს. დააპატიმრეს და დახვრიტეს საბჭოთა კავშირთან ურთერთობების გაბმის მცდელობის გამო. 2002 წელს ბელგიამ ოფიციალურად მოიხიბა ბოდიში მის მკვლელობაში მონაწილეობისთვის (მთ. შენ.).

26 მოსიე ჩომბე – კონგოს დემოკრატიული რესპუბლიკის პრემიერ-მინისტრი 1964-65 წლებში (მთ. შენ.).

27 აჰმადუ აჰიდჯო – კამერუნის პირველი პრეზიდენტი (1960-82). მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქვეყნის მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების და ქვეყნის ფრანგულენოვანი და ინგლისურენოვანი ნაწილების გაერთიანების პროცესში (მთ. შენ.).

28 ფელიქს-როლანდ მუმბე – კამერუნელი ანტიკოლონიური ლიდერი. 1960 წელს ჟენევაში მონაწილე საფრანგეთის საიდუმლო სამსახურის აგენტებმა (მთ. შენ.).

29 ჯომო კენიატა – კენიელი ანტიკოლონიური ლიდერი, ქვეყნის პრემიერ-მინისტრი 1963-64 და პრეზიდენტი 1964-78 წლებში (მთ. შენ.).

30 ლუის ფედერბი – ფრანგი გენერალი და კოლონიური ადმინისტრატორი. სენეგალის გუბერნატორი (მთ. შენ.).

31 უბერ ლიუტეი – ფრანგი გენერალი და კოლონიური ადმინისტრატორი. სხვადასხვა დროს მსახურობდა ინდოჩინეთსა და მადაგასკარზე და იყო მაროკოს რეზიდენტი გენერალი 1912-25 წლებში (მთ. შენ.).

32 თომას რობერ ბუჟო – საფრანგეთის მარშალი და ალჟირის პირველი გენერალ-გუბერნატორი (მთ. შენ.).

33 სერჟანტი ჟან პიერ ბლანდანი – ფრანგი ჯარისკაცი, სახელი გაითქვა და ეროვნულ გმირად იქცა 1842 წელს ალჟირის დაპყრობისას გამოვლენილი გმირობის გამო (მთ. შენ.).

34 ცხადია, რომ ეს წმენდა ანადგურებს იმას, რის გადარჩენასაც ცდილობს. სწორედ ამას აღნიშნავს სარტრი, როცა ამბობს: „თავად მათი (რასისტული იდეების) გამეორების აქტი ცხადყოფს, რომ ადგილობრივების წინააღმდეგ ყველას ერთდროული გაერთიანება

მხოლოდ დროებითი მოვლენაა, და, რაც მთავარია, ასეთი გაერთიანება შესაძლებელია მხოლოდ ადგილობრივების გასაჯღერად, რაც კოლონიალისტების მარადიული და აბსურდული სწრაფვაა, რომელიც განხორციელებადივც რომ იყოს, ერთი ხელის მოსმით დაასრულებდა კოლონიზაციას“. *დიალექტიკური გონების კრიტიკა*, გვ. 346.

35 Aimé Césaire, *Les Armes miraculeuses (Et les chiens se taisaient)*, Gallimard, p. 133-137.

36 ალი ბუმენჯელი – იურისტი და ალჟირული „ეროვნული გათავისუფლების ფრონტის“ წევრი, რომელიც 1957 წელს ფრანგებმა დაიჭირეს და წამებით მოკლეს (მთ. შენ.).

37 ამ პერიოდს უნდა დავუბრუნდეთ, რათა აღვიქვამთ ალჟირის ფრანგული ხელისუფლების ამ გადაწყვეტილების მნიშვნელობა. ჟურნალ „ალჟირული წინააღმდეგობის“ მეოთხე ნომერში (1957 წლის 28 მარტი) ვკითხულობთ: „გაეროს გენერალური ასამბლეის რეკომენდაციის შესაბამისად, საფრანგეთის მთავრობამ გადაწყვიტა ალჟირში ურბანული მილიციები შეექმნა. „კმარა სისხლისღვრა“ – განაცხადა გაერომ. ლაკოსტის პასუხი: მილიციების ჩამოყალიბება. „შეწყვიტეთ ცეცხლი“ – ურჩია მას გაერომ. „შევაიარალოთ მოქალაქეები“ – ღრიალებს ლაკოსტი. ორივე მხარე ერთმანეთს უნდა ეკონტაქტოს და მოუსმინოს, რათა დემოკრატიული და მშვიდობიან გამოსავალზე შეთანხმდეს – ასეთი იყო გაეროს რეკომენდაცია. ლაკოსტი ბრძანებს, რომ ამიერიდან ყველა ევროპელი შეიარაღდეს და ესროლოს ყველას, ვინც კი საეჭვოდ გამოიყურება. მხეცურ, გაუმართლებელ რეპრესიას, რომელსაც ბევრი არაფერი აშორებს გენოციდისგან, პირველ რიგში, ხელისუფლება უნდა დაუპირისპირდეს – ასეთია საზოგადო აზრი. ლაკოსტი პასუხობს: გავხადოთ რეპრესია სისტემატური, გამოვაცხადოთ ნადირობა ალჟირელებზე. და სიმბოლურია, რომ ის სამოქალაქო ძალაუფლებას სამხედროებს გადასცემს, სამხედრო ძალაუფლებას კი – სამოქალაქო პირებს. წრე შეიკრა. მის შიგნით მოექცა ალჟირელი – განიარაღებული, დამშეული, დევნილი, შევიწროვებული, ნაცემი, ჩამოხრჩობილი და, უკვე მალე, დახვრეტილი იმის გამო, რომ საეჭვოა. დღეს ალჟირში არ არის ფრანგი, რომელსაც ნებას არ რთავენ, არ მოუწოდებენ, გამოიყენოს თავისი იარაღი. ერთი თვის შემდეგ იქიდან, რაც გაერო სიმშვიდისკენ მონოდებით გამოვიდა, ალჟირში არ არის ფრანგი, რომელსაც არ აქვს უფლება, მეტიც, ვალდებულება, აღმოაჩინოს, გამოიგონოს და მოინადიროს ეჭვმიტანილები.

გაეროს გენერალური ასამბლეის რეზოლუციიდან ერთი თვის შემდეგ, ალჟირში არ არის ევროპელი, რომელიც არ მონაწილეობს ჩვენი დროის ყველაზე საზარელ ხოცვა-ჟლეტაში. დემოკრატიული გამოსავალი? მშვენიერია, თანხმდება ლაკოსტი, მოდი, ალჟირელების მოსპობით დავიწყეთ. ამისათვის, შევაიარალოთ მოქალაქეები და ვცალოთ მოქმედება. მთელი პარიზული პრესა სიფრთხილით შეეგება ამ შეირაღებული ჯგუფების შექმნას. ეს ფაშისტური მილიციები, ამბობდნენ ისინი. მართალია. მაგრამ ინდივიდის და ადამიანის უფლებების თვალსაზრისით, რა არის ფაშიზმი, თუ არა კოლონიალიზმი, რომელიც ტრადიციულად კოლონიალისტური ქვეყნების გულისგულში ძვს? სისტემატური, ნებადართული, ხელშეწყობილი მკვლელობები – გვპასუხობენ ისინი. მაგრამ განა ბოლო 130 წლის განმავლობაში ალჟირს სულ უფრო ღია, სულ უფრო მრავალრიცხოვანი, სულ უფრო ღრმა ჭრილობები არ აჩნია? კი მაგრამ, – ამბობს სახალხო რესპუბლიკური მოძრაობის წევრი, პარლამენტარი კენ-ვინი – ამ მილიციების შექმნით ხომ არ გავადრმავეთ

უფსკრულს ამ ორ ალჟირულ თემს შორის? მაგრამ განა კოლონიური მდგომარეობა მთელი ხალხის ორგანიზებული დამონება არ არის? ალჟირის რევოლუცია სწორედ ამ დამონებასთან და უფსკრულთან მტკიცე დაპირისპირებაა. ალჟირის რევოლუცია ოკუპანტ ერს მიმართავს და ეუბნება: „ამოაძრეთ ეშვები ალჟირის დალურჯებული და დასახიჩრებული სხეულიდან! დაუბრუნეთ ალჟირელ ხალხს თავისი ხმა!“

ამ მილიციების შექმნა, ამბობენ ისინი, გააადვილებს არმიის ამოცანებს. მის შედეგად, გამოთავისუფლდება ის დანაყოფები, რომელთა მისიაც მაროკოსთან და ტუნისთან საზღვრების დაცვა, ექვსას ათას ადამიანიანი არმია. თითქმის მთელი ფლოტი და საჰაერო ძალები. მრავალრიცხოვანი, სწრაფად მოქმედი პოლიცია, რომელიც საოცარ შედეგებს აღწევს, რაკი ტუნისელი და მაროკოელი ხალხის ყოფილი ჯალათები დაიქირავა. 100 000 კაციანი რეგიონული ქვედანაყოფები. არმიას საქმე უნდა შევეუსუბუქეთ. ურბანული მილიციები უნდა შევექმნათ. ისიც სათქმელია, რომ ლაკოსტი თავის ისტერიულ და კრიმინალურ ჟინს საღად მოაზროვნე ფრანგებსაც კი ახვევს თავს. სინამდვილეში, ამ მილიციების შექმნის დასაბუთება შინაგანად წინააღმდეგობრივია. ფრანგული არმიის ამოცანები უსასრულოა. იმ მომენტიდან, როცა მისი მისია ხდება, პირზე ბოქლომი დაადოს ალჟირელებს, მომავლისკენ მიმავალი გზა სამუდამოდ იკეტება. რაც მთავარია, იკრძალება ალჟირის რევოლუციის სიღრმისა და ინტენსიურობის გაანალიზება, გაგება, შეფასება. ყველა კვარტალს, ყველა უბანს, ყველა ქუჩას, ყველა შენობას, ყველა სართულს თავისი მეთაური გამოუჩნდება... ქუჩების კონტროლს ახლა სართულების გაკონტროლებაც დაემატა.

48 საათში 2000 ადამიანი დარეგისტრირდა. ალჟირში მცხოვრები ევროპელები მყისიერად გამოეხმაურნენ ლაკოსტის მონოდებას მკვლელობისკენ. ამიერიდან, თითოეულმა ევროპელმა უნდა აღრიცხოს თავის სექტორში ცოცხლად დარჩენილი ალჟირელები. თვალთვალი, „მყისიერი რეაქცია“ ტერორიზმზე, ეჭვმიტანილების გამოვლენა, ძებნილების განადგურება, პოლიციისთვის დახმარება. ეჭვგარეშეა, არმიას ამ ამოცანების შესრულება უნდა გაუადვილოთ. კუსტარულ მკვლელობებს ახლა გეგმური მკვლელობებიც დაემატა. შეწყვიტეთ სისხლისღვრა, გვირჩია გაერომ. ამის გაკეთების საუკეთესო გზა ისაა, პასუხობს ლაკოსტი, რომ დასაღვრელი სისხლი აღარ დარჩეს. მას შემდეგ, რაც ვაკ ემილ მასუს [ფრანგი გენერლის] ურდოებს მიუგდეს საჯიჯგნად, ალჟირელი ხალხი ახლა ურბანული მილიციების მზრუნველობასაა მინდობილი. ამ მილიციების შექმნით ლაკოსტმა პირდაპირ განაცხადა, რომ არავის მისცემს თავის ომში ჩარევის უფლებას. ეს ამტკიცებს, რომ ადამიანის დაცემას საზღვარი არ აქვს. ცხადია, ლაკოსტი ახლა ტყვეა, მაგრამ როგორ სიამოვნებას გვრის, ყველას რომ თან ჩაიყოლებს.

ალჟირელი ხალხი ყველა ასეთი გადანწყვეტილების შემდგომ უფრო ძლიერ ჭიმავს კუნთებს და უფრო ინტენსიურს ხდის თავის ბრძოლას. თითოეული შეკვეთილი, ორგანიზებული მკვლელობის შემდეგ, ალჟირელი ხალხი ანვითარებს თავის ცნობიერებას და უფრო მყარს ხდის თავის წინააღმდეგობას. მართლაც. ფრანგული არმიის ამოცანები უსასრულოა. ეს იმიტომ, რომ ალჟირელი ხალხის ერთიანობაც უსასრულოა. მერე და რარიგ უსასრულო!“

38 სწორედ ამიტომ ხდება, რომ დაპირისპირებების სანაყის ეტაპზე ტყვეები არავის აჰყავს. მხოლოდ მოძრაობის წევრების პოლიტიკების ხარჯზე ახერხებენ ლიდერები მასების შემ-

დეგში დარწმუნებას: 1) მეთროპოლიიდან გამოგზავნილი ჯარისკაცები ყოველთვის საკუთარი ნებით არ მოდიან და ზოგ შემთხვევაში მათ ეს ომი გულს ურევს; 2) ბრძოლის ამჟამინდელ ინტერესებში შედის, რომ მოძრაობამ თავისი ქმედებებით გამოამჟღავნოს გარკვეული საერთაშორისო კონვენციების პატივისცემა; 3) არმია, რომელსაც ტყვეები აპყავს, უკვე არმიაა და შარავის ყაჩაღების ერთობად აღარ განიხილება; 4) ასეა თუ ისე, ტყვეების ყოლა მნიშვნელოვანი საშუალებაა იმ მებრძოლების დასაცავად, რომლებიც მტრის ხელში აღმოჩნდნენ.

39 დღევანდელ საერთაშორისო კონტექსტში, კაპიტალიზმი ეკონომიკურ ბლოკადას მხოლოდ აფრიკულ ან აზიურ კოლონიებს არ უწყობს. კასტროს საწინააღმდეგო ოპერაციებით, აშშ-მა დასავლეთ ნახევარსფეროში დაიწყო თავისუფლებისთვის ადამიანის მძიმე ბრძოლის ახალი თავის წერა. ლათინური ამერიკა, რომელიც შედგება დამოუკიდებელი ქვეყნებისგან, რომლებიც გაეროში თავიანთი ვალუტის გადასარჩენად იბრძვიან, აფრიკისთვის გაკვეთილად უნდა იქცეს. ამ ყოფილ კოლონიებს, დასავლური კაპიტალიზმის რკინის კანონები, დამოუკიდებლობის გამოცხადებიდან მოყოლებული, შიშა და გაჭირვებაში აცხოვრებს.

აფრიკის გათავისუფლებამ და კაცობრიობის ცნობიერების განვითარებამ საშუალება მისცა ლათინური ამერიკის ხალხებს გაერღვიათ დიქტატურების ჩაკეტილი წრე, რომლის პირობებში ყოველი შემდგომი რეჟიმი წინას ჰკავდა. კასტრო ძალაუფლებას იღებს ხელში კუბაში და მას ხალხს გადასცემს. იანკები ამას მწვალებლობად და სილის განწინად მიიჩნევენ და აშშ აყალიბებს კონტრრევოლუციონერთა ბრიგადებს, წარმოადგენს შეთითხნილ დროებით მთავრობას, ცეცხლს უკიდებს შაქრის პლანტაციების მოსავალს, და, საბოლოოდ, გადაწყვეტს დაუნდობლად მოახრჩოს კუბელი ხალხი. თუმცა, ეს ადვილი არ იქნება. კუბელი ხალხი დაიტანჯება, მაგრამ გაიმარჯვებს. ბრაზილიის პრეზიდენტმა, ჟანოს კვადროსმა თავის ისტორიული მნიშვნელობის დეკლარაციაში განაცხადა, რომ მისი ქვეყანა ყველა შესაძლო გზით დაიცავს კუბის რევოლუციას. შესაძლოა, შეერთებულმა შტატებმაც უკან დაიხიოს ხალხის ნების პირისპირ. ამ დღეს ჩვენ ყიფინას დავცემთ, რადგან ის გადამწყვეტი მნიშვნელობის იქნება მამაკაცებისა და ქალებისთვის მთელ მსოფლიოში. დოლარი, რომელიც, საბოლოო ჯამში, არაფრითაა გარანტირებული, გარდა მთელ მსოფლიოში გაფანტული მონებისა, ახლო აღმოსავლეთს ნავთობის საბადოებში, პერუს და კონგოს მადაროებში, United Fruit Company-სა თუ Firestone-ის მადაროებში რომ მუშაობენ, ამ დღის მერე ვეღარ იმბრძანებლებს, მთელი თავისი ძალაუფლებით, ამ მონებზე, რომლებმაც ის შექმნეს და რომლებიც დღესაც ყველაფერს იღებენ მის გამოსაკვებად.

40 ავტარკია – აქ: მოწყობა, რომელიც გულისხმობს ქვეყნის სრულ ეკონომიკურ და პოლიტიკურ იზოლაციას სამყაროსგან (მთ. შენ.).

41 ზოგიერთი ქვეყანა, რომელიც მსხვილი ევროპული მოსახლეობით სარგებლობს, დამოუკიდებლობას კედლებს შიგნით და ფართო ქუჩების გავლით აღწევს, და, როგორც წესი, ივიწყებს სიღატაკს და შიმშილს, რომელიც ქვეყნის სიღრმეში მეფობს. ერთგვარად ირონიულია, რომ ისინი, დანაშაულებრივი დუმილით, თავს იკატუნებენ, თითქოს მათი ქალაქები დამოუკიდებლობის თანამედროვენი იყვნენ.

42 და ისიც მართალია, რომ გერმანიას სრულად არ გადაუხდია რეპარაციები თავისი სამხედრო დანაშაულისთვის. კომპენსაცია, რომელიც დაპყრობილ ქვეყანას დაეკისრა, სრულად არ მოუთხოვიათ, რადგანაც დაზარალებულმა მხარეებმა გერმანია ანტიკომუნისტური თავდაცვის სისტემაში ჩართეს. სწორედ ეს სწრაფვა ამოძრავებთ დასავლურ ქვეყნებს, როცა ცდილობენ, თავიანთ ყოფილ კოლონიებში, თუკი დასავლურ სისტემაში მათი შეთვისება ვერ მოახერხეს, სამხედრო ბაზები და ანკლავები მაინც განათავსონ. მათ საერთო შეთანხმებით გადაწყვიტეს, გვერდზე გადადონ თავიანთი პრეტენზიები ნატოს სტრატეგიის სახელით, თავისუფალი სამყაროს სახელით. და ვხედავთ, როგორ იღებს გერმანია დოლარების და ალტურვილობის ახალ და ახალ ნაკადებს. დასავლურ ბანაკს წელში გამართული, ძლიერი და მძლავრი გერმანია ესაჭიროებოდა. ევროპის იმ ნაწილს, რომელიც თავისუფლად მოიხსენიება, კარგად ესმოდა, რომ მის ინტერესებში შედიოდა, რომ გერმანია აყვავებულიყო, აღმდგარიყო და შესძლებოდა გამხდარიყო პირველი ბასტიონი მომავალი წითელი ურდოების წინააღმდეგ. გერმანიამ შესანიშნავად ისარგებლა ევროპული კრიზისით. ამიტომაც, აშშ და ევროპული ქვეყნები, სამართლიანად ცხარობენ გერმანიაზე, რომელიც გუშინ მუხლებზე იყო დაჩოქილი, დღეს კი ბაზარზე მათი დაუნდობელი კონკურენტია.

43 „ევროპაში სოციალიზმის მშენებლობის და „მესამე სამყაროსთან ურთიერთობის“ (თითქოს მასთან მხოლოდ გარეგანი მიმართება გვქონდეს) რადიკალურად გამიჯვნა ნიშნავს, ცნობიერად თუ არაცნობიერად უფრო მაღლა დააყენო კოლონიური მემკვიდრეობის განვითარება, ვიდრე დაბალგანვითარებული ქვეყნების გათავისუფლება, ნიშნავს სურვილს, ავაგოთ სოციალისტური ფუფუნება იმპერიული ძარცვის ნაყოფებით, ნიშნავს, როგორც ბანდამ, ჩვენ შორის მეტ-ნაკლებად თანაბრად გადავინანილოთ ნაძარცვი, თუნდაც მცირედენი უკან დავუბრუნოთ ღარიბებს, ქველმოქმედების სახით, და დავივიწყოთ, რომ სწორედ ისინი გავძარცვეთ“. მარსელ პეიუ, „მოკვდე დე გოლისთვის?“ Les Temps Modernes, 175-176, ოქტომბერი-ნოემბერი 1960.